

ΕΞ

μηνιαίο βήμα ανάλυσης, κριτικής και διαλόγου

ΥΠΑΟΧΗΣ

Ιούνιος 2002 ■ τεύχος 35ο ■ τιμή: £3.00

- Διεθνές περιβάλλον και κυπριακές εκλογές
- Πού πάνε οι συνομιλίες για το Κυπριακό
- Η ανισότητα ως θεμέλιο της σημερινής κοινωνίας
- Η ιστορία καλπάζει στη Γαλλία
- Η άνοδος του Νεοφασισμού στην Ευρώπη
- Πόρτο Άλεγκρε: Το σημερινό Μπαντούγκ

2

0.1

Πίνακας ανακοινώσεων Εξ υπαρχής

■ **ΤΡΙΤΗ 11 ΙΟΥΝΙΟΥ - 20.00μ.μ.**
 Μεγάλη Συντακτική Συνέλευση του μήνα.
 Ανοικτή στους φίλους και φίλες του περιοδικού.
 Επίλογος με ουζάκι και κρασάκι.

■ **ΚΥΡΙΑΚΗ 2 ΙΟΥΝΙΟΥ - 10.30π.μ.**
 Συνάντηση με τους φίλους και φίλες του περιοδικού
 στο καφέ Ζάππειο στην πλατεία Ηρώων.
 Θέμα: απολογισμός και προοπτικές του εξ υπαρχής.

■ **Εσύ γράφτηκες συνδρομήτρια;**

----- ✂

εξ υπαρχής ■ Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο:.....

Διεύθυνση:

Πόλη: Τ.Τ.:

Επαρχία:

Τηλ. Οικίας: Φαξ Οικίας:

Τηλ. Οικίας: Φαξ Εργασίας:

Επάγγελμα:

Τιμή συνδρομής: εσωτερικού επίσης £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00.

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

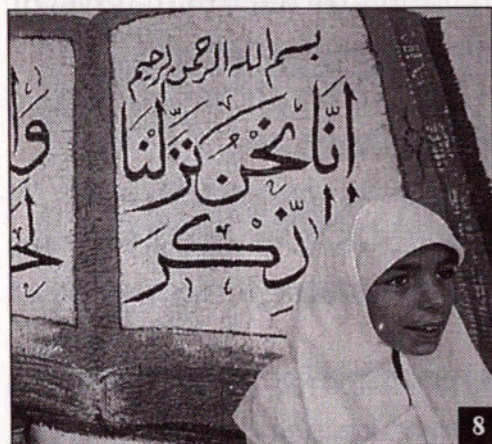
Οι συνδρομητές μπορούν να αποπληρώνουν τις συνδρομές τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας στον αριθμό λογαριασμού 100404000752-6, Συνεργατικό Ταμειευτήριο Καταστηματαρχών

■ **Γράφτου συνδρομητής!**

Η κυπριακή κοινωνία δεν είναι ακόμα καθόλου σε θέση να ανοίξει και να διεξάγει σ' ένα σοβαρό επίπεδο οποιαδήποτε συζήτηση πάνω σε οποιοδήποτε θέμα θίγει τα θεμέλια του κατεστημένου. Η συζήτηση που πήγε να ανοίξει και δεν ανοίγει για τη συντηρητική φύση της ΕΟΚΑ είναι χαρακτηριστική περίπτωση. Μισό αιώνα μετά τη δημιουργία του το κυπριακό κράτος αποδεικνύει ότι εξακολουθεί να είναι βασικά το κράτος της ΕΟΚΑ. Μιας ΕΟΚΑ η οποία δεν το επιθύμησε και η οποία με πολλούς τρόπους δεν το άφησε να αναπτυχθεί, για να πούμε το ελάχιστο. Έτσι συγκλονίστηκε βέβαια όταν το ελληνικό κράτος- μητέρα μέσα από το δικό του τρόπο λειτουργίας ξεχάστηκε, και άφησε μέσα από ένα σχολικό εγχειρίδιο της Ιστορίας, να περάσει ένας κοινωνικός χαρακτηρισμός που όντως θίγει σε επίπεδο θεωρίας τα θεμέλια του. Αλλά και το ελληνικό κράτος δια του υπουργού του της παιδείας απέδειξε με την αποδοχή της πολιτικής παρέμβασης του Κυπρίου ομολόγου του ότι έχει συνείδηση της σχέσης αναπτυγμένου- υπανάπτυκτου, που διέπει και στηρίζει θεμελιακά τη συγκατοίκηση των δύο κρατών σε τούτο τον πλανήτη. Αν σκεφτεί κανένας πως θα αντιδρούσε στο γεγονός αυτό ο δημοσιογράφος- Ευθυμίου υποψιάζομαι και τη δυστυχία του Ευθυμίου –υπουργού. Αλλά ως κάτοικος του κυπριακού χωριού μπορώ πρώτα απ' όλα να λυπάμαι το χωριό μου. Στην ελληνική κοινωνία η αντίσταση των συγγραφέων και άλλων διανοουμένων και οι αντιπαραθέσεις που προκύπτουν (ασφαλώς σε περιορισμένη κλίμακα γιατί το θέμα για εκείνη την κοινωνία είναι δευτερεύον) δείχνει απλά ότι υπάρχει διανόηση. Και εξίσου απλά δείχνει ότι εδώ, αν υπάρχει κάτι που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε διανόηση, δεν μπορεί να ορθώσει το ανάστημά της μπροστά στην κοινωνία και ακόμα χειρότερα, είναι εξάρτημα του πολιτικού παζαριού.

ΚΑ.

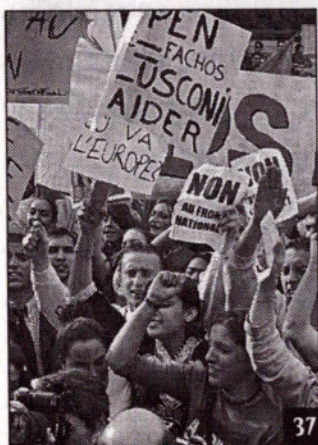
• Η ανισότητα ως θεμέλιο της σημερινής κοινωνίας. Η Φλόγα Ανθία μιλά στην Ανθούλα Παπαδοπούλου

• Το πνεύμα της εξέγερσης και η βούληση για υποταγή.

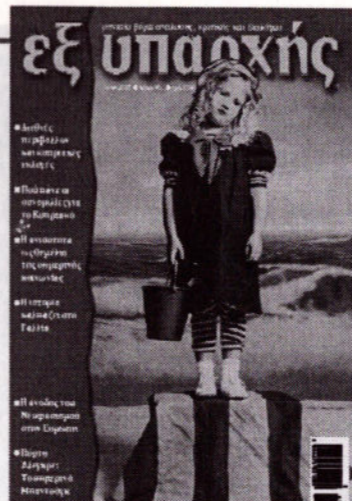
• Η Τουρκία από τη σκοπιά της Ευρώπης

• Από τη νεκρή ζώνη της Ιστορίας

• Η ιστορία καλπάζει στη Γαλλία (αναλύσεις για τις τελευταίες εκλογές)

• Πόρτο Αλέγκρε: το σημερινό Μπαντούγκ

Περιοδικό "εξ υπαρχής"
Μηνιαίο βήμα ανάλυσης κριτικής και διαλόγου

Ιούνιος 2002-Τεύχος 35ο

Διεύθυνση:
Αρχ. Μακαρίου Γ 127,
Καϊμακλί, Λευκωσία 1021
Τηλ. 22346061 - 22346160

E-mail:
yparhis@spidernet.com.cy

Υπεύθυνος για τον Νόμο:
Δώρος Κακουλλής

Εκδίδεται από
την Επικοινωνία Πολιτών
Γέφυρα Λτδ

Για την σύνταξη
του τεύχους
εργάστηκαν οι:

Σοφοκλής Σοφοκλέους
Ανθούλλα Παπαδοπούλου
Ιωσήφ Παγιάτας
Λούης Ηγουμενίδης
Σταύρος Τομπάζος
Κωστής Αχνιώτης
Ζήνωνας Ποραϊδης
Χριστίνα Καρατζιά

Για τα υπογραμμένα κείμενα
ευθύνονται οι συγγραφείς τους

Οι συνδρομητές μπορούν να
αποπληρώνουν τις συνδρομές τους
μέσω οποιασδήποτε τράπεζας
στον αριθμό λογαριασμού
100404000752-6, Συνεργατικό
Ταμειούχο Καταστηματαρχών

Εκτύπωση:
Τυπογραφία ΕΡΜΗΣ
τηλ. 22482361

- 4 ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ
- 6 ΣΤΗΛΗ ΑΛΑΤΟΣ
- 8 Η ανισότητα ως θεμέλιο της σημερινής κοινωνίας
Η Φλόγα Ανθία μιλά στην Ανθούλα Παπαδοπούλου
- 15 Η διεθνής πτυχή των προεδρικών εκλογών
του Πέτρου Ζαρούνα
- 18 Κύπρος 2002: Προς τη λύση και ένα νέο πολιτικό χάρτη
του Λούη Ηγουμενίδη
- 22 Κυπριακό: αναζητείται λύση ή ένα νέο πλαίσιο
διαχείρισης της μη λύσης;
του Κωστή Αχνιώτη
- 24 Η Τουρκία από τη σκοπιά της Ευρώπης
του Στέφανου Πεσμαζόγλου
- 30 Το Κυπριακό υπό το φως
της ευρωπαϊκής προοπτικής της Κύπρου και της Τουρκίας
του Σταύρου Τομπάζου
- 32 Γαλλικές εκλογές: Εκλογή Chirac με τις ψήφους της Αριστεράς
του Ιωσήφ Παγιάτα
- 40 Ενάπη στον Λε Πέν, για μια νέα Αντικαπιταλιστική Αριστερά
συνέντευξη του Ολιβιέ Μπεζανσενό
- 42 Η πολλά υποσχόμενη εξέγερση ηγετικών στελεχών του ΚΚΓ
- 43 ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ
- 44 Η Άνοδος της Άκρας Δεξιάς και του Νεο-φασισμού
στην Ευρώπη: No Pasaran!
του Δρα Νίκου Τριμικλιγιώτη
- 53 Πόρτο Αλέγκρε: το σημερινό Μπαντούγκ;
του Μίκαελ Χαρτ
- 57 ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΚΡΗ ΖΩΝΗ
Η Νεκρή Ζώνη της Ιστορίας - Η Ιστορία της Νεκρής Ζώνης
του Γιάννη Παπαδάκη
- 60 ΘΚΙΑΝΕΜΑΤΑ 14
του Σάββα Μενοίκου
- 64 ΚΑΦΕΝΕΙΟ: Το γήρας ουκ έρχεται μόνον

Ένα διαφορετικό ταξίδι...

«Σας αποχαιρετώ ελεύθερος από κάθε φόβο και αυταπάτη. Πιστεύω στην ατελείωτη ζωή, που χωρίζεται σε πρόσκαιρη και αιώνια και που η δημιουργία προσφέρει στο κάθε ανθρώπινο ον... Φεύγω με την προσδοκία ότι ο κόσμος της σύνεσης θα μπει αποφασιστικά στην πορεία που θα κλείσει για πάντα το δρόμο του παραλόγου και της τρέλας και θα ανοίξει το δρόμο των αναλλοίωτων ηθικών αξιών, τις οποίες με συνεχείς αγώνες μπορεί να κατακτήσει το ανθρώπινο γένος».

Μαυτά τα λόγια ξεκινούσε και τέλειωνε το «στερνό του λόγου», που έγραψε λίγο πριν πεθάνει πέρος, ο Πλουτής Σέρβας. Ο αξιόλογος άνθρωπος, τον οποίο διέκρινε η συνέπεια και το ενδιαφέρον για τον άνθρωπο και ο οποίος έμεινε αταλάντευτος στις ιδέες του και αγωνιστής μέχρι την τελευταία του στιγμή. Μέχρι τις τελευταίες του μέρες διατηρούσε τη διαύγεια του μυαλού του και το ενδιαφέρον του για τα κοινά, παρακολουθώντας στενά τις πολιτικές εξελίξεις και αναμένοντας να επανεύρει τις δυνάμεις του για να ξαναρχίσει –σε ηλικία 94

ετών- την αρθρογραφία του στον «Πολίτη». Θυμάμαι την τελευταία φορά που τον είχα δει στην κλινική, όταν σε ερώτησή μου πώς είναι, μου απάντησε «κάλια». Το μυαλό μου πήγε αμέσως στην υγεία του, για να σπεύσει να παρατηρήσει: «άκουσες τις σημερινές δηλώσεις του τάδε;» Και μου ανέφερε το όνομα κάποιου σημαίνοντος πολιτικού...

Ως βέρος λεμεσιανός και μη θειστής, θέλησε, μετά το θάνατό του και χωρίς απολύτως καμιά εκκλησιαστική ανάμειξη, να αποτεφρωθεί ο Πλουτής και η τέφρα του να ριχτεί στη θάλασσα της αγαπημένης του πόλης. Έτσι στις 22 του περασμένου Μάη, ημέρα των γενεθλίων του, η τέφρα του σκορπίστηκε στη θάλασσα μπροστά στην αποβάθρα στο παλιό λιμάνι, που τόσο συνδέθηκε με τα παιδικά του χρόνια. Το σώμα του ανθρώπου Πλουτή μετασχηματίστηκε σε μια φαιόχρωμη σκόνη, που ο άνεμος παιγνίδισε πριν καθεί μέσα στα κύματα, κάνοντας τον ένα με τη γη, στην οποία ήταν προσπλωμένος και όχι στη ψευδαίσθηση των ουρανίων.

Τ.Π.

Τα νοητά αδιανόητα

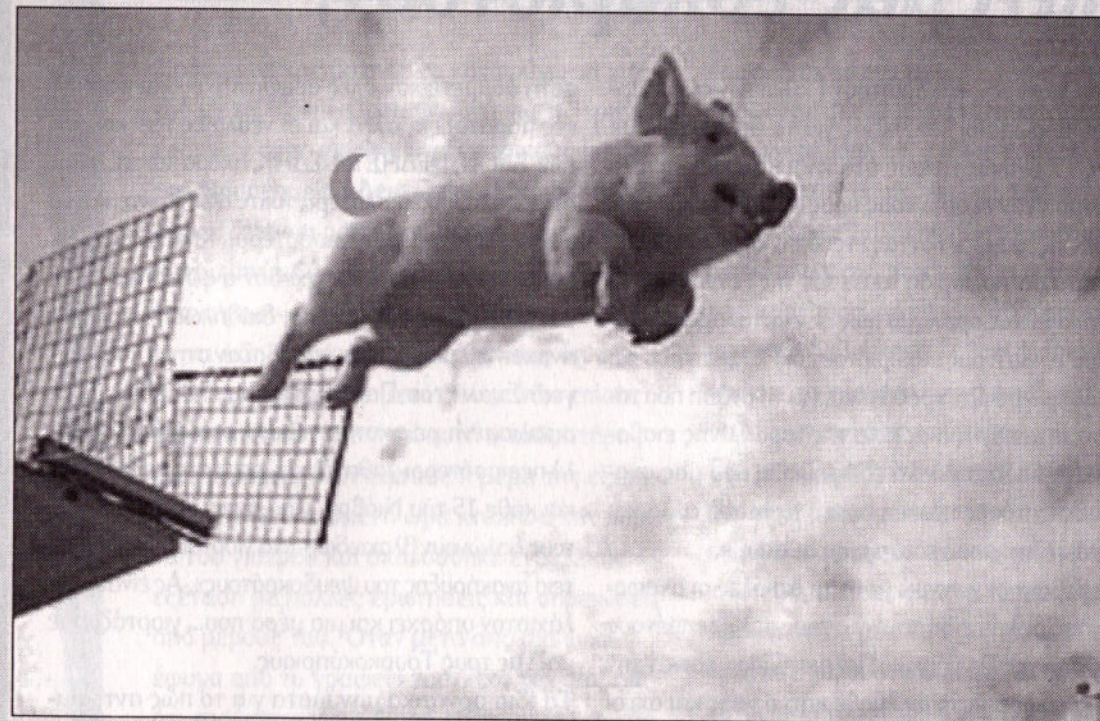
Συζητώντας πρόσφατα με κάποιον που θα ήθελε να δει να αλλάζει του χρόνου η Κυβέρνηση, παρατήρησε ότι εκείνο που κατά πρώτο λόγο θα τον έκαμνε να νιώσει την αλλαγή, θα ήταν η απουσία από τις κάμερες και το καθημερινό σχεδόν προσκνήνιο του κ. Χριστόδουλου Χριστοδούλου! Ωστόσο, με το διορισμό του τελευταίου στη θέση του Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας ο κ. Κληρίδης εστέρησε από το εν λόγω πρόσωπο τη δυνατότητα αυτής της ανακούφισης...

Έτσι το κυπριακό... φιλοθεάμον κοινό θα έχει την ευκαιρία να συνεχίσει να βλέπει από τηλεοράσεως τα επόμενα πέντε χρόνια τον κ. Χριστόδουλο να μας μιλά τακτικά για τα επιτόκια, την ανάγκη εξυγίανσης του χρηματοπιστωτικού μας συστήματος και την προσαρμογή του στο κοινοτικό αζούις, αφού από δω κι εμπρός δεν θα μπορεί να μιλά για τα υπόγεια καταφύγια, τους «κακούς» λαθρομετανάστες, τους «προβληματικούς» αθίγγανους και να εντυφεί στις αλληπάλληλες αγαθοεργίες με τα χρήματα του Δημοσίου. Κατά τα άλλα θα συνεχίσουν τα θεατρικά ενστανανέ με τα ξύλινα χαμόγελα και τις δίκην κλόουν (κοριτσιστικές) ελαφρές κλίσεις της κεφαλής, αν και δύσκολα πια θα δοθούν ευκαιρίες για φωτογραφίες με ταυτόχρονη επιχείρηση τσεκ (θυμήθη-

κα εδώ την περίπτωση στο Ζύγι, όπου η «παράσταση» επαναλήφθηκε για δεύτερη φορά, αφού στην πρώτη δεν πρόλαβε να 'ρθει ο φωτογράφος!). Κανείς δεν μπορεί να μεμφθεί κάποιον γιατί δεν ξεχνά κάποιους που του παραστάθηκαν σε κάποιο στάδιο της ζωής του. Ωστόσο ο κ. Κληρίδης είναι Πρόεδρος της Δημοκρατίας, έμπειρος και σοβαρός πολιτικός και κάπου αδικεί τον εαυτό του με αρκετούς από τους διορισμούς που έκαμε...

Όταν κάποιες άλλες χώρες αναθέτουν την οικονομική τους διαχείριση σε οικονομολόγους απόφοιτους του Χάρβατ, του Κέμπριτζ, του Erasmus ή του Ecole Nationale d' Administration, εμείς δεν φαίνεται καν να υποθέτουμε ότι, για να χειρίζεται κάποιος τις οικονομικές υποθέσεις του κράτους, θάπρεπε να ήταν τουλάχιστον οικονομολόγος. Βέβαια, αν είναι νοητό κάποιος εντελώς άσχετος με τα οικονομικά, να γίνεται Υπουργός Οικονομικών, γιατί να μη γίνεται και Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας; Ίσως με κάποια δόση υπερβολής, προσωπικά πιστεύω ότι το Νο 1 πρόβλημα μας στην Κύπρο δεν είναι το άλυτο Κυπριακό, αλλά η έλλειψη σοβαρότητας στις περισσότερες μας αντικρίσεις.

Τ.Π.

«Εθνικοί λόγιοι» και στο γάλα

Όταν στην έναρξη της παρούσης φάσης των συνομιλιών, ο Πρόεδρος Κληρίδης προσκλήθηκε για να συμφάγει με τον κ. Ντενκτάς στο σπιτί του τελευταίου, διαμαρτυρήθηκαν κάποιον γιατί κάτι τέτοιο εξυπάκουε κάποιας μορφής αναγνώριση του καθεστώτος των Κατεχομένων. Μάλιστα αναφέρθηκε τότε σκωπικά αρθρογράφος του «Εξ υπαρχής» «στον κίνδυνο αναγνώρισης του καθεστώτος Ντενκτάς μέσα από το μιάμ μπαϊλντί», που περιλαμβανόταν στο μενού που προσφέρθηκε στον κ. Κληρίδη. Στη συνέχεια, τον περασμένο μήνα, μέσα από το ίδιο σκεπτικό των ιδίων ανθρώπων, κινδυνεύσαμε να δημιουργήσουμε συνθήκες αναγνώρισης μέσα από το ...τουρκοκυπριακό γάλα! Προφανώς διερχόμαστε περίοδο κατά την οποία το Κυπριακό κινδυνεύει να υποστεί πλήγματα από τον τρόπο ενδιαίτησής μας ή και τις κλωτσιές, αφού πέρα των εκ του γάλακτος προβλημάτων είχαμε και το «πρόβλημα» του Τ/κ ποδοσφαιριστή που επρόκειτο να ενταχθεί στην ΑΕΚ ή την Ανόρθωση.

Πέρα από την έλλειψη σοβαρότητας, όλα αυτά δείχνουν κατά την άποψή μου ότι δεν είμαστε έτοιμοι για τη λύση και την επανένωση, αλλά κατά βάθος επιλέγουμε τη συνέχιση του διαχωρισμού, τον οποίο μας επέβαλε η εισβολή και του οποίου τη συνέχιση επιδιώκουν η Τουρκία και ο κ. Ντενκτάς, ιδέα στην οποία σκώνονταν κάποτε οι τρίχες της κεφαλής μας.

Τι είδους συνένωση της χώρας μας επιδιώκουμε, αν δεν μπορεί ο Πρόεδρος να φάει στο σπιτί του κ.

Ντενκτάς, αν δεν μπορούμε να δεχτούμε στις ομάδες μας, που είναι γεμάτες από κάθε λογής ξένους, κάποιον του οποίου ο πατέρας γεννήθηκε στα Πολεμίσκια αλλά έχει μητέρα από την Τουρκία, ή ακόμα τα ελλείματα γάλακτος στις ελεύθερες περιοχές αν δεν μπορούμε να κλείσουμε με το πλεόνασμα από τα κατεχόμενα;

Πώς αντιλαμβανόμαστε την ενοποίηση; Με το να μην έχουμε καμιά μεταξύ μας επαφή οι δύο κοινότητες και να τρέχουμε διαρκώς οι μεν στην Αθήνα και οι δε στην Άγκυρα και την Κωνσταντινούπολη; Τι είδους κράτος φαντάζονται, ιδιαίτερα αυτοί που δεν μπορούν να συμβιβαστούν με την ομοσπονδία και θέλουν ενοποιημένο κράτος; Πόσο δύσκολο είναι να καταλάβουμε ότι οι αντικρίσεις μας είναι αυτές του κ. Ντενκτάς με τους εντελώς αντίθετους από τους δικούς μας στόχους;

Δεν μπορεί να υπάρχουν εθνικοί λόγιοι στο γάλα, τη μάππα ή τα βαζάνια. Και είναι καιρός να αρχίσουμε να εξανθρωπίζουμε τις σχέσεις ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Εκτός από τον κ. Ντενκτάς και τον τουρκικό στρατό, στα κατεχόμενα ζουν και μερικές δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι που έχουν την ίδια με μας πατρίδα και που όχι λιγότερο από μας, αν όχι περισσότερο, αγωνιούν να βρεθεί μια βιώσιμη λύση στο Κυπριακό και να ξαναρθεί η ομαλότητα σ' αυτή τη χώρα που δυστυχώς εμείς οι ίδιοι καταταλαιπωρούμε.

Τ.Π.

Γιατί μας ευχαριστούν;

Αν το γιατί μας ευχαριστούν Παλαιστίνιοι, Ισραηλινοί, Ευρωπαίοι και λοιποί, για το ότι δεχτήκαμε τους 13 Παλαιστίνιους στο νησί μας, σαν πρώτο σταθμό στην εξορία τους προς χώρα ή χώρες της Ευρώπης, συμβάλλοντας έτσι στην άρση του αδιεξόδου στην πολιορκία του Ναού της Γεννήσεως το καταλαβαίνω, ομολογώ πως δεν καταλαβαίνω καθόλου το γιατί μας ευχαριστούν οι Παλαιστίνιοι, και ο Γιάσερ Αράφατ προσωπικά, για τη στάση που τηρήσαμε κατά τη διάρκεια της ισραηλινής εισβολής στα παλαιστινιακά εδάφη, κάτι που μας ανακοίνωσαν τόσες πολλές φορές τα ΜΜΕ, αλλά και τα κόμματα, μπας και το εμπεδώσουμε.

Και βέβαια δεν εννοώ μόνο το ότι όλες οι αναφορές από δελτία ειδήσεων για τους πολιορκημένους στο Ναό της Γεννήσεως Παλαιστίνιους, έδιναν την κύρια έμφαση στο αν έπαθε κάτι ο ναός και όχι οι πολιορκημένοι. Ούτε και στο γεγονός ότι η Εκκλησία της Κύπρου, διά στόματος του αρχιεπισκόπου της, προκίρυξε έρανο για τους ορθόδοξους χριστιανούς της Παλαιστίνης. Στο κάτω-κάτω, και οι μεν και ο δε (ΜΜΕ και αρχιεπίσκοπος δηλαδή) βρίσκονταν στο ίδιο πνεύμα και στο ίδιο μήκος κύματος με τον πατριάρχη Ιεροσολύμων, που μετά την ηρωική... απόκρουση του Αρμένιου πατριάρχη, που πήγε να του κλέψει το άγιο φως, μόλις άδειασε ο ναός τέλεσε λειτουργία, για να διώξει, όπως είπε, τη βεβήλωση που αυτός υπέστη από τους... άπιστους. Τώρα αν τους αποκαλέσεις φαντασμαγορικοί, έχεις άδικο; Ασφαλώς και έχεις, αφού είναι γνωστό ότι φαντασμαγορικοί μόνο μουσουλμάνοι υπάρχουν.

Αυτό που κυρίως εννοώ, είναι το πώς αντιδράσαμε ως λαός, και μάλιστα ως λαός που αντιμετωπίζει κι αυτός πρόβλημα εισβολής και κατοχής και περιμένει, ή μάλλον απαιτεί τη διεθνή υποστήριξη και συμπαράσταση. Οργανώθηκαν βέβαια διαδηλώσεις και άλλες εκδηλώσεις για υποστήριξη του παλαιστινιακού λαού και καταδίκη της ισραηλινής επιδρομής, αλλά όλοι κι όλοι που μαζεύονταν σ' αυτές, δεν ξεπερνούσαμε τους διακόσιους. Κι αυτό στις καλύτερες περιπτώσεις, αν δηλαδή την εκδήλωση οργάνωναν καμιά δεκαριά και βάλαν οργανώσεις, και πάντα να βλέπεις σχεδόν τα ίδια πρόσωπα. Αν την εκδήλωση οργάνωνε μόνο ένα κόμμα ή μια οργάνωση, τότε έδιναν το παρών τους τρεις κι ο κούκος.

Ούτε κι αυτή η εκδήλωση της νεολαίας, που σ'

αυτή συμμετείχαν όλες οι φοιτητικές και μαθητικές παρατάξεις, αλλά και οι νεολαίες των κομμάτων, ΕΔΟΝ, ΝΕΔΗΣΥ, ΝΕΔΗΚ, ακόμα και τα... περδικόπουλα, είχε καλύτερη τύχη, αφού ούτε και σ' αυτήν μαζεύτηκαν περισσότεροι. Κι όμως, αν θυμάμαι καλά, σύσσωμος σχεδόν ο φοιτητόκοσμος είχε κατέβει σε απεργία και διαδήλωση, όταν του ανακοινώθηκε ότι όσοι σπουδάζαν στην Παιδαγωγική Σχολή του Πανεπιστημίου, δεν είχαν εξασφαλισμένη με... κοτσιάνι θέση στο δημόσιο. Πολύ περισσότεροι μαθητές και φοιτητές μαζεύονται και κάθε 15 του Νιόβρη, για -όπως πολλοί απ' αυτούς δηλώνουν βλακωδώς- «να γιορτάσουν την επέτειο ανακήρυξης του ψευδοκράτους». Ας είναι, τουλάχιστον υπάρχει και μια μέρα που... γιορτάζουμε μαζί με τους Τουρκοκύπριους.

Τα ίδια αρνητικά μηνύματα για το πώς αντιλαμβανόμαστε την υποστήριξη μας προς άλλους, έδωσε και η εκδήλωση των γυναικών έξω από την ισραηλινή πρεσβεία, αφού, εκτός από την ελάχιστη συμμετοχή, μπροστά-μπροστά φιγούραραν οι μένες των αγνοουμένων, λες και η εκδήλωση ήταν για το δικό μας πρόβλημα. Κι αυτό που με εκνευρίζει, είναι το ότι, απ' όσους καθοδηγούν αυτές τις ταλαίπωρες γυναίκες και τις κουβαλούν σε διάφορες εκδηλώσεις, είτε ταιριάζει η παρουσία είτε όχι, κανείς δεν σκέφτηκε (αλλά ούτε και οι ίδιες) να τις παρατάξει εκεί που η παρουσία τους είναι επιβεβλημένη: στα μνημόσυνα του Γρίβα. Και να δω ποιος επίσημος θα είχε το θράσος να περάσει από μπροστά τους για να πάει να τιμήσει έναν από τους κύριους υπαίτιους της καταστροφής της Κύπρου. Το μόνο που έσωσε τα προσκήματα, ήταν η συγγέντρωση έξω από την κατοικία του Ισραηλινού πρέσβη, αφού, παρά τους λίγους συμμετέχοντες, ο παλμός της εκδήλωσης ρεζίλιψε και ουσιαστικά ματαίωσε τη δεξίωση που ο πρέσβης έδινε. Πέραν τούτου, έδειξε για άλλη μια φορά ποιος πραγματικά είναι ο Τάσος Παπαδόπουλος, αφού ήταν ο μόνος από την αντιπολίτευση που υπεραμύνθηκε της βίας που εξάσκησε η Αστυνομία σε βάρος των διαδηλωτών. Κάτι βέβαια που η ηγεσία του ΑΚΕΛ άφησε να περάσει ασχολίαστο και απαρατήρητο. Αλλά όταν συζητάς για συνεργασία στις προεδρικές με τους Νέους Ορίζοντες, εδώ θα σκαλώσεις;

ΧριΧρι

Έλλειψη σοβαρότητας

Πρόσφατα χρειάστηκε να καταφύγω σε γιατρό με ειδικότητα, στα γνωστά για τις τριτοκοσμικές τους συνθήκες εξωτερικά ιατρεία του Νοσοκομείου Λευκωσίας. Είχα προηγουμένως ζητήσει ραντεβού και μου είχαν δώσει ημερομηνία δύο μήνες αργότερα. Θυμήθηκα όταν ήμουν φοιτητής στον Καναδά και έπρεπε να έκαμνα μια εξέταση ρουτίνας ότι μου δόθηκε ημερομηνία μετά δύο μηνών επίσης. Διερωτήθηκα τότε γιατί αυτή η καθυστέρηση... Ωστόσο, όταν έφτασε η μέρα της εξέτασης, την καθορισμένη ώρα κτύπησα την πόρτα του γιατρού και ακολούθηκε ενδελεχής εξέταση με πολλές ερωτήσεις και σημειώσεις από μέρους του. Όταν μετά από μια ώρα έφυγα από το γραφείο του, είχα την αίσθηση ότι επρόκειτο για σοβαρή εξέταση και έφυγα με τη σιγουριά ότι ήμουν καλά...

Έτσι όταν στο δικό μας νοσοκομείο μου δόθηκε ραντεβού μετά από δύο μήνες, είπα ότι, όπως και στην περίπτωση του Καναδά, θα επρόκειτο για σοβαρή εξέταση, κι ας περίμενα. Όχι ακριβώς όμως...

Όταν την προηγούμενη μέρα της εξέτασης κοίταξα το σχετικό δελτίο επισκέψεων, πρόσεξα πως, ενώ υπήρχε ημερομηνία, το σημείο που αφορούσε την ώρα ήταν κενό. Έτσι σκέφτηκα να πάω πολύ πρωί για να πάρω σειρά νωρίς. Στις 6:30 το πρωί ήμουν εκεί και με ικανοποίηση διαπίστωσα ότι μου δόθηκε ο αριθμός 2, με την παρατήρηση ωστόσο να βρίσκομαι για εξέταση όχι αργότερα από τις 8:30. Βρισκόμουν εκεί στις 8:35, έχοντας αντιμετωπίσει και την κριτική της συντρόφου μου για την αργοπορία... Ωστόσο όταν κάθησα στον προθάλαμο σε μια ταμπέλα στον τοίχο διάβασα ότι οι εξετάσεις άρχιζαν στις 9:00 και όχι στις 8:30. Επρόσεξα ακόμα ότι η κάρτα με παρέπεμπε στο Νο 12 αλλά γύρω μου υπήρχαν διάφορες πόρτες με άλλα νούμερα. Τελικά αντελήφθηκα ότι κάποια ώρα θα έμπαινα στο 14, σχεικά καλή προσέγγιση...

Σε κάποια στιγμή μπήκε στον προθάλαμο κάποιος όχι ιδιαίτερα ευγενής, ο οποίος εφώνηξε τα ονόματά μας, σωστά μερικά, και μας

έδωσε την κάρτα μας.

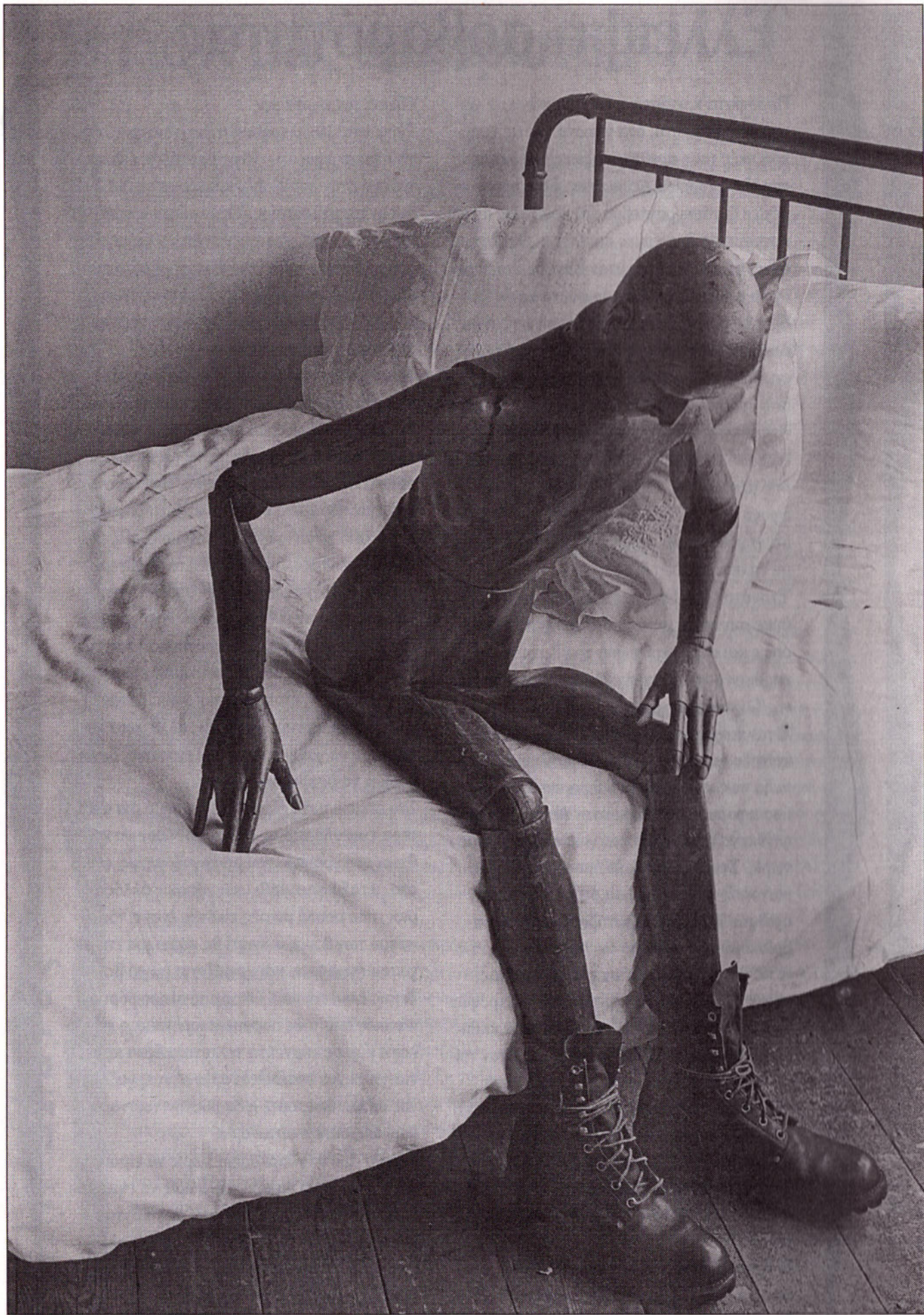
Γύρω στις 10:30 εμφανίστηκε ο γιατρός, για να ανακαλύψω ότι ο ίδιος κρατούσε ένα κατάλογο στον οποίο, ενώ κρατούσα το Νο 2, ήμουν προτελευταίος. Όταν ρώτησα κάποιον υπάλληλο γιατί, μου ελέχθη ότι το νούμερο που κρατούσα καμιά δεν είχε σημασία και ότι μου είχε δοθεί κατά λάθος! Κάποιος ίσως θα έπρεπε να εξηγήσει γιατί μπαίνουν στον κόπο να δίνουν αυτά τα νούμερα.

Στο μεταξύ ο όχι ιδιαίτερα ευγενικός κύριος που είχε διανείμει τις κάρτες, καθόταν σε ένα άθλιο γραφείο και «εργαζόταν» χωρίς να κάμνει απολύτως τίποτε. Κατά το μεσημέρι ήρθε η σειρά μου να εξεταστώ. Η εξέταση κράτησε γύρω στα 6 λεπτά κατά τα οποία εκτός από το ιστορικό της πάθησής μου, που έμαθε ο γιατρός, διεξήλθε και όχι λιγότερο από 7 ακτινογραφίες και δεν βρήκε τίποτε. Ωστόσο για παν ενδεχόμενο είπε να γράψει ένα αντιφλεγμονικό. Σε παρατήρησή του «δεν φαντάζομαι να παίρνετε καθόλου αντιπηκτικά», απάντησα «ναι, παίρνω». Εσταμάτησε να γράφει προς στιγμήν, αλλά μετά είπε, «άσε να γράψω το αντιφλεγμονικό, δεν νομίζω να συμβεί στιδίοποτε».

Στο σημείο αυτό έληξε η εξέταση, ο όχι ιδιαίτερα ευγενής κύριος εξακολουθούσε να κάθεται στο γραφείο του μη εργαζόμενος, ενώ στο μεταξύ απεσύρθη και κάποιος άλλος κύριος, που πουλά μικρές εικόνες έναντι του ποσού των 2 λιρών «γιατί θα κάμει μια επειγούσα εγχείρηση και χρειάζεται μικρή βοήθεια». Δουλειά που, όπως μας πληροφόρησε κάποιος από τους παρευρισκομένους, ο εν λόγω κύριος κάμνει τα τελευταία δέκα χρόνια, χωρίς να ενοχλείται ούτε ο μη εργαζόμενος υπάλληλος, ούτε η διεύθυνση του νοσοκομείου, ούτε η αστυνομία.

Έφυγα από το νοσοκομείο χωρίς να είμαι σίγουρος αν είμαι καλά ή όχι, χωρίς να είμαι σίγουρος τι θα συμβεί όταν μαζί με το αντιπηκτικό θα πάρω και το αντιφλεγμονικό, αλλά σίγουρος ότι στη χώρα μας σχεδόν τίποτε δεν παίρνει κανείς στα σοβαρά.

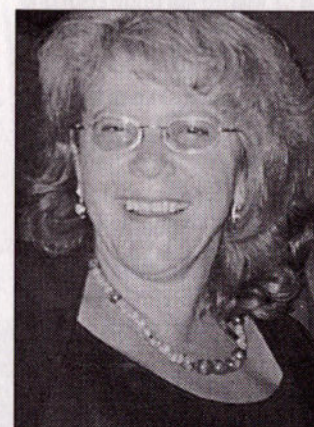
Τ.Π.

Η ανισότητα ως θεμέλιο της σημερινής κοινωνίας

Η Φλόγα Ανθία μιλά στην Ανθούλα Παπαδοπούλου

Η Φλόγα Ανθία βρέθηκε πρόσφατα στην Κύπρο μετέχοντας σ' ένα συνέδριο για τη μετανάστευση, που διοργάνωσε η ΚΙΣΑ (Κίνηση Στήριξης Αλλοδαπών). Η Ανθούλα Παπαδοπούλου δεν έχασε την ευκαιρία, με αποτέλεσμα τη συνέντευξη που ακολουθεί.

Η εργασία μου εσπάζεται στα φαινόμενα κοινωνικού διαχωρισμού, ταυτότητας, εθνότητας, φύλου, φυλής και κοινωνικής τάξης. Τα τελευταία δύο χρόνια επιμελήθηκα τρία βιβλία, 'Migration and exclusion in Southern Europe', 'Gender and migration in Southern Europe', 'Rethinking anti-racism - from theory to practice'. Έχω μόλις τελειώσει ένα δικό μου βιβλίο με τίτλο 'The social division of identity', που καταπιάνεται με τους τρόπους που συνδέονται η φυλή, το φύλο, η κοινωνική τάξη και η εθνότητα. Προσπαθώ να αναπτύξω ένα νέο πλαίσιο κατανόησης των διαχωρισμών αυτών. Πρόσθετα, τελει-

■ Όσα ακούσαμε στην παρουσίαση σου στο συνέδριο φαίνεται να αποτελούν μια σύνθεση προηγούμενων εργασιών σου, εμπλουτισμένα όμως από πολλά νέα στοιχεία και με μια πρωτοποριακή προσέγγιση. Θάθελα να μας μιλήσεις λίγο γιατί αυτή την πιο πρόσφατη εργασία σου.

Η εργασία μου εσπάζεται στα φαινόμενα κοινωνικού διαχωρισμού, ταυτότητας, εθνότητας, φύλου, φυλής και κοινωνικής τάξης. Τα τελευταία δύο χρόνια επιμελήθηκα τρία βιβλία, 'Migration and exclusion in Southern Europe', 'Gender and migration in Southern Europe', 'Rethinking anti-racism - from theory to practice'. Έχω μόλις τελειώσει ένα δικό μου βιβλίο με τίτλο 'The social division of identity', που καταπιάνεται με τους τρόπους που συνδέονται η φυλή, το φύλο, η κοινωνική τάξη και η εθνότητα. Προσπαθώ να αναπτύξω ένα νέο πλαίσιο κατανόησης των διαχωρισμών αυτών. Πρόσθετα, τελει-

ώνω τώρα ένα άλλο βιβλίο πάνω στα θέματα των διεθνικών, διαπολιτιστικών διαδικασιών. Ένα βιβλίο που εξετάζει θέματα όπως η διασπορά, η παγκοσμιοποίηση, ο πολυπολιτισμός και η διαλογική πολιτική. Πρόκειται για τα προβλήματα της διασύνδεσης των κρατών ενώ κινούμαστε προς μια κοινωνία όπου τα σύνορα του εθνικού κράτους δεν είναι πλέον τόσο σημαντικά όσο πριν.

■ Ποια είναι για σένα η σημασία όλων αυτών με τα οποία ασχολείσαι, όπως για παράδειγμα του κοινωνικού διαχωρισμού, του ρατσισμού και της μετανάστευσης;

Νιώθω σχεδόν υποχρεωμένη να εργάζομαι πάνω σ' αυτά τα θέματα για διάφορους λόγους. Ένας απ' αυτούς είναι προσωπικός. Το γεγονός δηλαδή ότι μεγάλωσα σε μια οικογένεια όπου θέματα ισότητας και δικαιοσύνης ήταν πάντα θεμελιώδους σημασίας. Επίσης, μέσα από τις προσωπικές μου εμπειρίες ως μετανάστρια στο Λονδίνο, όπου πήγαμε όταν ήμουν μικρό παιδί - και παρά το γεγονός ότι δεν είχα τις ίδιες εμπειρίες ρατσισμού που πολλοί μαύροι αντιμετωπίζουν στην Αγγλία, εντούτοις ένιωθα αποκλεισμένη από την κυρίαρχη κοινωνία. Αυτοί λοιπόν είναι οι προσωπικοί, βιογραφικοί αν θέλετε λόγοι που με ώθησαν στο να θέλω να μάθω για τις ανισότητες και για πιθανούς τρόπους βελτίωσης μερικών τουλάχιστον από τις αδικίες. Υπάρ-

κουν επίσης πολιτικοί λόγοι - είμαι πολιτικά τοποθετημένη στον αγώνα για μια καλύτερη κοινωνία, μια κοινωνία όπου υπάρχει λιγότερη ανισότητα, λιγότερη καταπίεση, περισσότερη δημοκρατία, πραγματική δημοκρατία. Αυτά είναι τα πράγματα, προσωπικά και πολιτικά, που με ώθησαν προς την κατεύθυνση που ακολουθώ. Υπάρχουν όμως κι άλλοι λόγοι. Πιστεύω πως, θεωρητικά, ακαδημαϊκά, αυτοί οι διαχωρισμοί είναι κεντρικές πτυχές της σημερινής κοινωνίας. Δεν νομίζω ότι μπορούμε να κατανοήσουμε τη σημερινή κοινωνία χωρίς να λάβουμε υπόψη, για παράδειγμα, πόσο σημαντική θέση έχει η ανισότητα ως θεμέλιο της σημερινής κοινωνίας. Όχι μόνο επειδή οι κοινωνίες είναι καπιταλιστικές, είναι κι αυτός ένας λόγος, αλλά επίσης επειδή οι σημερινές κοινωνίες βασίζονται στον αποκλεισμό, στα σύνορα όχι μόνο μεταξύ θεωρίας και πράξης που προβάλλει ο καπιταλισμός, αλλά και μεταξύ ντόπιων και ξένων, εκείνων που ανήκουν στο έθνος-κράτος και εκείνων που αποκλείονται από τα προνόμια του έθνους-κράτους. Ζούμε σε μια κοινωνία που είναι διχασμένη από ανισότητες του φύλου, όπου οι γυναίκες - οι οποίες αποτελούν περισσότερο από το 50% του πληθυσμού του κόσμου - και οι οποίες σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας κάνουν περισσότερο από το 80% της εργασίας στον κόσμο, επωφελο-

νται λιγότερο από το 10% των ωφελημάτων των παγκόσμιων πόρων. Αυτή η ανισότητα είναι βαθιά ριζωμένη στο σημερινό παγκόσμιο σύστημα. Για το λόγο αυτό, ότι δηλαδή η ανισότητα, οι διαχωρισμοί, ο αποκλεισμός και όλα τα άλλα είναι τόσο κεντρικά στη σημερινή κοινωνία, θεωρώ ότι είναι σημαντικό να προσπαθήσουμε να δώσουμε απαντήσεις στα ερωτήματα όπως «γιατί κάποιοι συγκεκριμένοι διαχωρισμοί είναι πιο κυρίαρχοι και πώς μπορούν ν' αλλάξουν;» Το να διερευνάς αυτά τα θέματα είναι σαν να διερευνάς την κοινωνία ως σύνολο. Γιατί αποτελούν, πιστεύω, τη βάση για να κατανοήσουμε τη σημερινή κοινωνία. Κι αυτός είναι ένας άλλος λόγος για τον οποίο ενδιαφέρονται και εργαζομαι στα θέματα αυτά.

■ Είναι λοιπόν η εργασία σου, ιδιαίτερα το τελευταίο σου βιβλίο, μια κοινωνιολογική διερεύνηση της παγκοσμιοποίησης; Ναι, είναι για κάποιες από τις πτυχές της παγκοσμιοποίησης, συγκεκριμένες πτυχές γιατί οι διαδικασίες της παγκοσμιοποίησης είναι διάφορες και ευρείες. Επικεντρώνομαι κυρίως σε κάποιες από τις πτυχές της μετακίνησης πληθυσμών και πολιτισμών. Το ερώτημα δηλαδή που τίθεται είναι πώς η μετακίνηση ανθρώπων από μια χώρα σε άλλη και από μια κουλτούρα σε άλλη οδηγεί σε κάποιου είδους αποκλεισμό και απαιτεί κάποιες πολιτικές, αλλά και τις προοπτικές που δυνατόν να δημιουργούνται γιατί η μετακίνηση ανθρώπων δεν δημιουργεί μόνο προβλήματα αλλά και προοπτικές για διαπολιτισμική επικοινωνία, για τη μείωση του εθνικισμού, του εθνοκεντρισμού και της ξενοφοβίας. Έτσι, όλες αυτές οι μετακινήσεις πληθυσμών μπορεί να φέρουν στην επιφάνεια θέματα όπως η ξενοφοβία γιατί όταν μετακινούνται οι άνθρωποι και

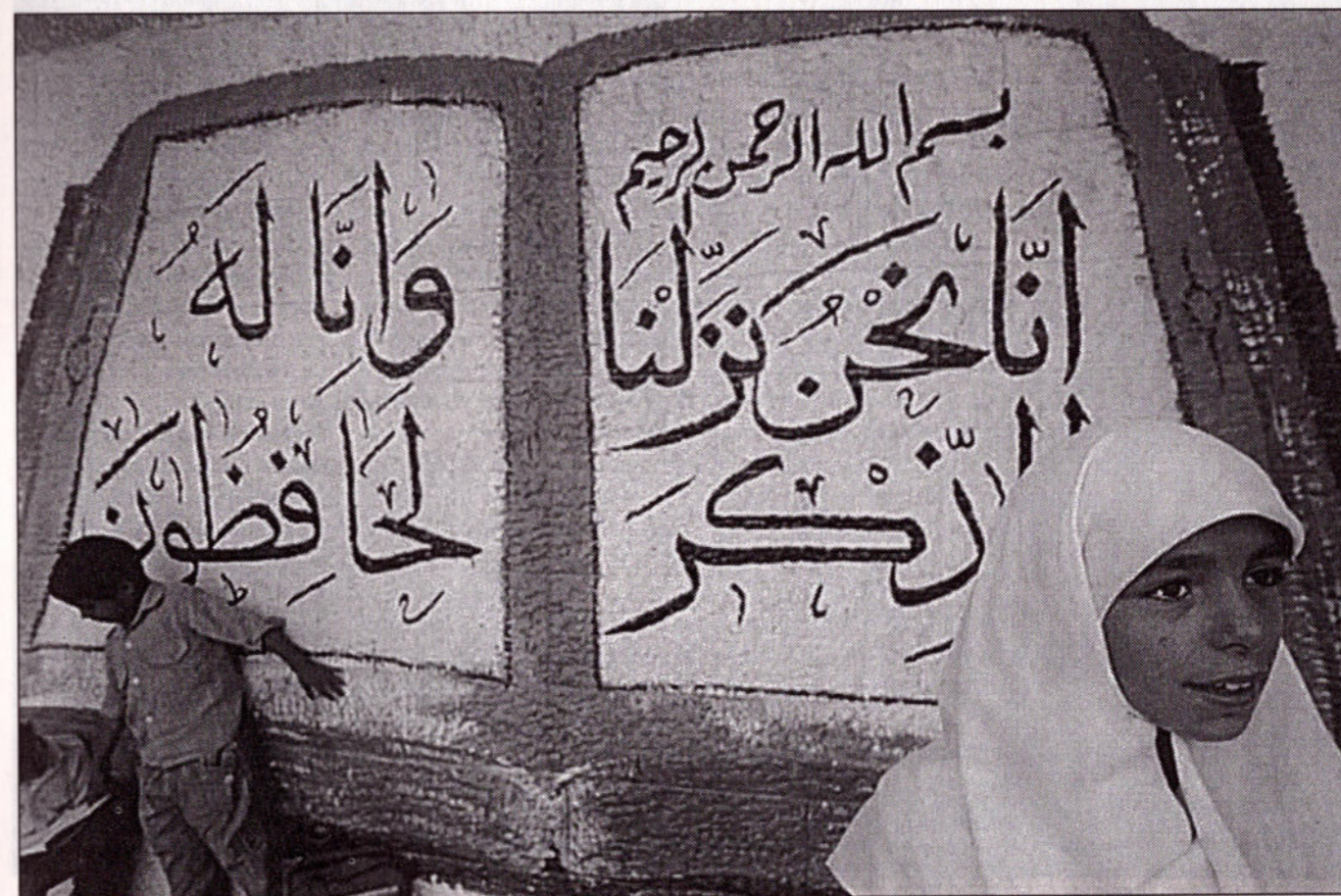
αντιμετωπίζουν διαφορετικές κουλτούρες συχνά αποκλείονται, εντούτοις αυτό το γεγονός ενέχει και την προοπτική για περισσότερη επικοινωνία μεταξύ πολιτισμών και την ανάπτυξη νέων μορφών πολιτισμικών διευθετήσεων, πιο σύνθετων, όπου οι άνθρωποι έχουν περισσότερες επιλογές, όπου υπάρχει περισσότερη πολλαπλότητα και διαφορετικότητα, όπου οι άνθρωποι δεν τοποθετούνται πια σε κουτιά και απαιτείται από αυτούς να συμπεριφέρονται κατά συγκεκριμένους τρόπους, όπου μπορούν να είναι πολύ πιο αυτόνομοι στον τρόπο σκέψης και πιο κοσμοπολίτες (με την έννοια του πολίτη του κόσμου).

■ Αν ακολουθήσουμε τη σκέψη αυτή στο λογικό της συμπέρασμα, μπορούμε να μετατρέψουμε τον πλούτο που προέρχεται από την πολυπολιτισμικότητα και την προοπτική που προσφέρεται και να τον αξιοποιήσουμε για την κατάρριψη των εμποδίων σε άμεση πολιτική δράση; Ένα καλό παράδειγμα είναι το κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης που ολοένα αυξάνεται τα τελευταία χρόνια. Θεωρείς ότι αυτή η δράση αποτελεί από παράδειγμα της μεγαλύτερης επικοινωνίας στην οποία αναφέρεται;

Νομίζω ότι το κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης είναι ένα σημαντικό κοινωνικό κίνημα που τάσσεται ενάντια στις πολύ αρνητικές επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης. Γιατί, ομολογουμένως, η παγκοσμιοποίηση στο τέλος της ημέρας δεν είναι τίποτα άλλο από την κυριαρχία της δυτικής κουλτούρας, του δυτικού τρόπου ζωής, του δυτικού κεφαλαίου, των δυτικών γλωσσών, κ.λπ. Έτσι, μπορούμε να εξισώσουμε την παγκοσμιοποίηση με τη συνεχιζόμενη δυτικοποίηση όπως και με κάποιες μορφές του ιμπεριαλισμού και της αποικιοκρατίας. Εκείνο που θέλω να τονίσω είναι ότι το κίνημα κατά της πα-

γκοσμιοποίησης ανησυχεί και αντιτίθεται ιδιαίτερα κατά αυτών των φαινομένων, κατά της κυριαρχίας της δυτικής κουλτούρας. Αλλά το κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης είναι δυνατό να λειτουργήσει μόνο όταν υπάρχει επικοινωνία δια μέσου και μεταξύ κρατών χωρών. Είναι ένα διεθνές ή καλύτερα διεθνιστικό κίνημα. Υπάρχουν και άλλα διεθνιστικά κινήματα, που συνεχώς αυξάνονται, όπως για παράδειγμα τα αντι-ρατσιστικά κινήματα. Τα φεμινιστικά είναι βέβαια διεθνιστικά κινήματα. Κι αυτά υπάρχουν σ' ένα κόσμο όπου υπάρχει συνεχής επικοινωνία. Η πληροφορική και νέες μορφές τεχνολογίας βοηθούν πάρα πολύ σ' αυτές τις εξελίξεις. Νομίζω επίσης ότι, με τις μετακινήσεις πληθυσμών, οι βεβαιότητες της κάθε κουλτούρας γίνονται πιο αμφισβητήσιμες επειδή ερχόμαστε σ' επαφή με διαφορετικούς τρόπους ζωής και σκέψης. Κι αυτό είναι πολύ θετικό. Πολύ συχνά παίρνουμε ως δεδομένο ότι ο τρόπος ζωής μας κι οι δικές μας αξίες είναι φυσιολογικές και μόνιμες κι ότι είναι οι ανώτερες αξίες ή οι μόνες αξίες σ' αυτό τον κόσμο. Για παράδειγμα, στην Κύπρο, παίρνουμε ως δεδομένο ότι ο τρόπος που σχετίζεσαι με την οικογένεια είναι φυσιολογικός κι ότι είναι πάντα καλύτερος από ότι συμβαίνει αλλού. Όταν όμως έρθεις σ' επαφή με διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης των πραγμάτων μπορεί να έχουμε διαφοροποίηση των προτύπων. Αυτό βέβαια όταν είσαι ανοικτός σ' αυτά τα πράγματα. Ακόμα και οι κλασικές κοινωνικές θεωρίες, όπως για παράδειγμα στην εργασία των George Simmel and Alfred Schultz, έχουν ασχοληθεί με το τι συμβαίνει όταν ένας ξένος έρθει σε μια νέα χώρα, πως η νέα χώρα τον υποδέχεται και πως ο ξένος προσαρμόζεται και αλλάζει προς τη νέα χώρα. Έτσι, υπάρχουν μετακι-

Έτσι, μπορούμε να εξισώσουμε την παγκοσμιοποίηση με τη συνεχιζόμενη δυτικοποίηση όπως και με κάποιες μορφές του ιμπεριαλισμού και της αποικιοκρατίας.

νίσεις και αλλαγές στον τρόπο σκέψης. Σ' αυτή τη διαδικασία υπάρχουν πράγματα που με συνεπάρουν – ποιές οι προοπτικές και δυνατότητες αυτών των μετακινήσεων πολιτισμών, στο τέλος της ημέρας τι είδους κοινωνία μπορούμε να οραματιστούμε που ίσως να είναι πιο ανοικτή και όπου τα όρια να είναι πιο ρευστά και πιο εύκολα μεταβλητά απ' ό,τι είναι σήμερα.

■ Ερχόμενοι στην κυπριακή κοινωνία, για τα τελευταία 15 χρόνια περίπου έχουμε ένα μεταναστευτικό πληθυσμό κυρίως από ασιατικές και ανατολικο-ευρωπαϊκές χώρες σε μεγάλους αριθμούς και όπου παρατηρούμε μια αρνητική στάση των Κυπρίων προς τους μετανάστες. Τι μπορούμε να ελπίζουμε για το μέλλον; Θα πρέπει να διαλύσουμε όλα τα στάδια από τα οποία πέρασαν άλλες χώρες με μεγάλα μεταναστευτικά ρεύ-

ματα, όπως π.χ. η Αγγλία, για να ελπίσουμε ότι η Κύπρος θα γίνει θετική προς τους μετανάστες; Δεν λέω βέβαια ότι η Αγγλία ή άλλες ευρωπαϊκές χώρες έχουν λύσει όλα τα προβλήματα ξενοφοβίας και ρατσισμού. Αντίθετα. Υπάρχουν όμως θεσμοί και δομές για την προστασία βασικών δικαιωμάτων, η νομοθεσία είναι πιο 'προοδευτική'. Αυτό είναι πολύ ενδιαφέρον ερώτημα. Πιστεύω ότι πρέπει να το δούμε πιο συγκεκριμένα στα πλαίσια της Ευρώπης τώρα που η Κύπρος βρίσκεται στα τελευταία στάδια ένταξης της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ιδιαίτερα σχετικά με κάποιες πρακτικές και κανονισμούς που πρέπει να θεσμοθετηθούν. Είναι βέβαια μια πολύ διαφορετική κατάσταση γιατί η ίδια η Ευρώπη έχει πολλές φορές κατηγορηθεί ως 'Ευρώπη-φρούριο'. Δύο πράγματα συμβαίνουν σχετικά με τη μετανάστευση.

Το ένα είναι η προσπάθεια ένταξης των υφιστάμενων μεταναστών στην κοινωνία. Είναι δηλαδή μια προσπάθεια ανάπτυξης μιας πιο δεχτικής κοινωνίας όπου οι μετανάστες που βρίσκονται ήδη στην Αγγλία, τη Γαλλία, τη Γερμανία και αλλού να μπορούν να ενταχθούν στην κοινωνία, να μην απορροφούνται ως απειλή, ως πρόβλημα. Αυτό προϋποθέτει την αναγνώριση των δικαιωμάτων τους, περιλαμβανόμενων και κοινωνικών δικαιωμάτων, ειδικές πρόνοιες αναφορικά με την εκπαίδευση και την εργασία, προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, πρόνοιες για αυτοαπασχόληση, κ.λπ. Από την άλλη πλευρά όμως, είναι και το θέμα των συνόρων, εξού και η 'Ευρώπη-φρούριο' – πράγμα που σημαίνει ότι δεν μπορούν άλλοι μετανάστες να μπουν μέσα, έτσι ουσιαστικά οι πόρτες είναι κλειστές. Οι πόρ-

εξουσιοδότηση ■ η συνέντευξη

Η φωτογραφία που συνοδεύει το άρθρο είναι από το βιβλίο 'Οι Απομνημονεύματα του Ντιντάρ' του Ντιντάρ, που φέρει τον τίτλο 'Οι Απομνημονεύματα του Ντιντάρ'.

Υπάρχει λοιπόν ένα είδος υποσυνείδητου ρατσισμού που αποτελεί μέρος της Ελληνοκυπριακής κουλτούρας και ο οποίος συνδέεται με το "άλλο" του Τουρκού ή Τουρκοκύπριου όπως και με την ιδιότητα του "καλού" Ελληνοκύπριου.

τες ανοίγουν που και που, όταν υπάρχουν συγκεκριμένες ανάγκες σε συγκεκριμένες χώρες – για παράδειγμα στη Βρετανία τώρα, ένα νομοσχέδιο που μόλις κυκλοφόρησε από τον David Blunket, υπουργό Εσωτερικών, με τίτλο 'Ασφαλισμένα σύνορα – ασφαλής προορισμός', στο οποίο υποβάλλει προτάσεις προς τη Βουλή των Κοινοτήτων για έγκριση ενός νέου τύπου μεταναστών, ιδιαίτερα εξειδικευμένων μεταναστών και επιχειρηματιών. Έχει κλείσει τις πόρτες για ανειδίκευτους μετανάστες. Είναι επομένως ένα πολύ μικρό, μεροληπτικό άνοιγμα, πολύ εκλεκτικό και ταξικό, πολύ ελιτιστικό. Η ουσία της Ευρώπης βρίσκεται στα ασφαλή σύνορα, αυτό θέλει η Ευρώπη. Δεν θέλει μεταναστές από τριτοκοσμικές χώρες, δεν θέλει αιτητές ασύλου. Θέλει να τους ρυθμίζει, δεν θέλει παράνομη μετανάστευση, παρά το ότι υπάρχουν στην Ευρώπη κάποιες χώρες που θέλουν παράνομους μετανάστες, όπως για παράδειγμα η Ελλάδα, που φαίνεται να κλείνει τα μάτια στην παράνομη μετανάστευση γιατί υπάρχει ολόκληρη παραοικονομία που στηρίζεται στους παράνομους μετανάστες. Και βέβαια είναι αντικείμενο υπερεκμετάλλευσης και εξυπηρευτούν τα συμφέροντα ορισμένων ομάδων εργοδοτών. Είναι λοιπόν μια πολύ διαφορούμενη κατάσταση. Με την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Κύπρος θα αντιμετωπίσει και τις δύο αυτές πτυχές. Στην Κύπρο, η μετανάστευση είναι ένα πολύ νέο φαινόμενο και έχουμε δύο μορφές της: τη μετανάστευση που ρυθμίζεται με βραχυπρόθεσμα συμβόλαια και την παράνομη μετανάστευση. Η Κύπρος είναι μια κοινωνία που έχει τις δικές της εθνικές 'εικόνες' για τους Ελληνοκύπριους, τους Τουρκοκύπριους, τους Τούρκους – έτσι υπάρχει ήδη μια μορφή αντίληψης της

εθνότητας που είναι ιστορικά διαμορφωμένη από το ιστορικό 'άλλο' του Τουρκοκύπριου. Λόγω αυτού του άλλου και λόγω των πραγματικών πολιτικών ζητημάτων που σχετίζονται με αυτό – η τουρκική εισβολή και οι επιπτώσεις της – η ελληνοκυπριακή κουλτούρα είναι πολύ αυτο-προστατευτική. Υπάρχουν ζητήματα όπως η προσήλωση στην ελληνικότητα και στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών έτσι ώστε να συνεχιστεί η κληρονομιά αυτής της ελληνικότητας και ο φόβος για τον κίνδυνο απώλειας της, πάντα σε σχέση με το άλλο του Τούρκου. Πιστεύω ότι αυτό περιπλέκει το θέμα της αποδοχής των μεταναστών γιατί σημαίνει ότι οι Ελληνοκύπριοι έχουν ήδη ένα τείχος γύρω τους για προστασία της κουλτούρας τους. Έτσι, ενώ είναι έτοιμοι να εργοδοτήσουν μια οικιακή βοηθό από τις Φιλιππίνες ή τη Σρι Λάνκα, δεν θέλουν τα παιδιά τους να 'μολυνθούν' από την επαφή αυτή. Επομένως, οι σχέσεις που είναι δυνατό να αναπτυχθούν μέσα στο σπίτι δεν είναι τέτοιες που υποβοηθούν την αποδοχή και την πολυπολιτισμικότητα. Είναι σχέσεις όπου με πολύ συγκεκριμένους κανονισμούς καθορίζονται τα καθήκοντα της οικιακής βοηθού και πόση επαφή και επικοινωνία μπορεί να υπάρχει. Και όπου βέβαια τα παιδιά μπορεί να φωνάζουν την οικιακή βοηθό 'σκλάββα' ή με άλλους υποτιμητικούς τίτλους, όπου δεν μπορεί να καθίσει στο ίδιο τραπέζι με την οικογένεια, όπου τυχάνει απάνθρωπης μεταχείρισης. Υπάρχει και ξενοφοβία – για παράδειγμα οι μετανάστες από τη Σρι Λάνκα, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι μουσουλμάνοι, μπορεί να αντιμετωπίζονται διαφορετικά από ότι άλλοι από τις Φιλιππίνες, που είναι χριστιανοί. Το χρώμα του δέρματος είναι επίσης σημαντικό, παρά το γεγονός ότι

υπάρχουν Κύπριοι με πολύ σκούρο δέρμα. Κι όμως, έχουμε στην Κύπρο το συμβολισμό του 'μαύρου' που θάρθει ν' αρπάξει τα παιδιά και πρέπει να φυλαγόμαστε από αυτόν. Υπάρχει λοιπόν ένα είδος υποσυνείδητου ρατσισμού που αποτελεί μέρος της Ελληνοκυπριακής κουλτούρας και ο οποίος συνδέεται με το "άλλο" του Τουρκού ή Τουρκοκύπριου όπως και με την ιδιότητα του "καλού" Ελληνοκύπριου. ■ Είναι έκδηλο ότι οι σχέσεις ή μάλλον η απουσία σχέσεων και επικοινωνίας με την τουρκοκυπριακή κοινότητα και τα απορρέοντα από την κατάσταση πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα είναι αποφασιστικής σημασίας στη διαμόρφωση της ελληνοκυπριακής κουλτούρας. Υποστηρίζω όμως ότι υπάρχουν και άλλοι λόγοι για την ξενοφοβική και ρατσιστική στάση των Ελληνοκυπρίων έναντι των μεταναστών. Για παράδειγμα, υπάρχει το θέμα της 'υπεροχής' που αισθάνονται πολλοί Κύπριοι ενόψει της οικονομικής τους ευμάρειας έναντι ανθρώπων από χώρες του τρίτου κόσμου. Αυτό συνδέεται και με τη νέα μανία ότι είμαστε 'πραγματικά Ευρωπαίοι' κι επομένως αρνούμαστε οποιαδήποτε σύνδεση με τους λαούς είτε της Μέσης Ανατολής είτε άλλων χωρών του τρίτου κόσμου. Δεν νομίζεις ότι και αυτά τα στοιχεία είναι σημαντικά στη διαμόρφωση της στάσης των Ελληνοκυπρίων και της αντιμετώπισης των μεταναστών; Έχεις απόλυτο δικαίωμα. Αυτό το βρίσκουμε σ' ολόκληρη την Ευρώπη – η ιδέα του Ευρωπαίου και του μη-Ευρωπαίου, ο δυαδικός διαχωρισμός που κάποτε μπορεί να είναι πιο σημαντικός από το διαχωρισμό μαύρος-λευκός. Να επανέλθω όμως στην ερώτησή σου κατά πόσο θα πρέπει να διανύσουμε όλα τα στάδια από τα οποία είχαν περάσει άλλες χώρες. Η

Η φωτογραφία που συνοδεύει το άρθρο είναι από το βιβλίο 'Οι Απομνημονεύματα του Ντιντάρ' του Ντιντάρ, που φέρει τον τίτλο 'Οι Απομνημονεύματα του Ντιντάρ'.

κατάσταση είναι διαφορετική τώρα. Πολλές από τις χώρες αυτές χειρίστηκαν τα θέματα μετανάστευσης πολύ αποσπασματικά, ικανοποιώντας εκάστοτε πολιτικούς στόχους και συμφέροντα, μαθαίνοντας από τις εμπειρίες τους και πέρασαν από διάφορα στάδια – από την αφομοίωση στην ένταξη στην πολυπολιτισμικότητα, που είναι και το πιο πρόσφατο. Η Κύπρος δεν χρειάζεται να περάσει από όλα αυτά. Εκείνο όμως που μπορούμε να αντλήσουμε από τις εμπειρίες άλλων είναι η σημασία των μηχανισμών, των διαδικασιών και της νομοθεσίας που διασφαλίζουν αυτά τα δικαιώματα, και τα οποία λειτουργούν σε δύο επίπεδα. Το νομοθετικό αφορά στην αναγκαιότητα νομοθεσίας κατά των διακρίσεων που διασφαλίζει βασικές αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας, και το άλλο, το δομικό επί-

πεδο, σχετίζεται με δομές και μηχανισμούς, την παροχή δηλαδή ευκαιριών σε μειονεκτούντες ομάδες όπως π.χ. για εκμάθηση της γλώσσας, το δικαίωμα στην εκπαίδευση, κλπ. Βέβαια δεν έχουμε ακόμα μετανάστες με μακρόχρονη παραμονή αλλά οι δομές πρέπει να γίνουν. ■ Αυτό ακριβώς είναι ένα από τα βασικά αιτήματα της Κίνησης Σπίριξης Αλλοδαπών, που θεωρεί το ισχύον μοντέλο μετανάστευσης στην Κύπρο ως ένα μη δημοκρατικό και άδικο σύστημα. Θυμούνται τις μεγάλες κινητοποιήσεις και αντίσταση κατά του γερμανικού μοντέλου των 'ξένων εργατών' – βρισκόμαστε σήμερα στην Κύπρο, 30 και 40 χρόνια αργότερα, με το ίδιο ή και χειρότερο σύστημα από το γερμανικό. Α: Συμφωνώ απόλυτα – δεν είναι ένα μοντέλο μετανάστευσης που χωρεί εύκολα σε μια δημοκρατική κοινωνία. Πιστεύω

ότι τα κύρια θέματα που πρέπει να διερευνηθούν είναι ποιες είναι οι πιθανότητες μόνιμης εγκατάστασης μεταναστών, οι συνθήκες κάτω από τις οποίες αυτό θα ήταν δυνατό και το ζήτημα της ιθαγένειας και πως θα μπορούσε να αποδοθεί. Αυτά είναι θέματα όπου άλλα ευρωπαϊκά κράτη έχουν μακρά πείρα – χωρίς βέβαια να λέω ότι τα έχουν αντιμετωπίσει σωστά. Το μεταναστευτικό όμως μοντέλο της Κύπρου είναι πολύ απηχαιωμένο και υπερεκμεταλλευτικό. Ικανοποιεί πάντα τις ανάγκες της οικονομίας και τις ανάγκες των εργοδοτών, όχι όμως των ίδιων των μεταναστών. Με το παγκόσμιο σύστημα υπάρχει παγκόσμια δημοκρατία – δεν μπορούμε ασφαλώς να σκεφτόμαστε μόνο τα δικά μας συμφέροντα και οφέλη, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη και τα γενικότερα οφέλη. Στην Κύπρο πρέπει να τυχουν σοβαρής σκέψης και αντιμε-

Η διεθνής πτυχή των προεδρικών εκλογών

Του Πέτρου Ζαρούνα

τώπισης θέματα όπως η ιθαγένεια και το δικαίωμα μόνιμης εγκατάστασης. Σχετικό βέβαια με αυτό είναι και το θέμα των εποίκων – αν δεν μπορούμε να λάβουμε υπόψη τα δικαιώματα στην Κύπρο, τα δικαιώματα της δεύτερης γενιάς ... Στην πολιτική ρητορική όμως προβλέπεται πως οι περισσότεροι από αυτούς θα γυρίσουν εκεί από όπου ήρθαν. Εκείνο που λέμε λοιπόν είναι ότι η κυπριακή επικράτεια πρέπει να είναι μόνο για εκείνους με ιστορικό δικαίωμα να βρίσκονται εδώ, πράγμα πολύ προβληματικό. Στον κόσμο σήμερα, όπου οι μετακινήσεις πληθυσμών γίνονται όλο και πιο σημαντικές, είναι δύσκολο να συντηρηθεί αυτός ο τρόπος σκέψης. Πρέπει να σκεφτούμε το δικαίωμα εγκατάστασης. Αυτό θα συμβεί με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρώπη, κάποιοι άνθρωποι θα έρθουν για μόνιμη εγκατάσταση στην Κύπρο. Αυτό όμως είναι η άλλη πλευρά του νομίμου, με μια διαφορετική διάταξη των μη Κύπριων. Αν είναι λευκοί, γαλανομάτες, άγγλοι και πρώην αποικιοκράτες, θα τους υποδεχτούμε με ανοικτές αγκάλες. Αν όμως είναι από τη Σρι Λάνκα, την Ινδία, το Πακιστάν, δεν θα είμαστε πολύ ευτυχείς με τις δικές τους αξίες και πολιτισμούς. Έχουμε επομένως πολύ δρόμο να διανύσουμε ακόμα. Πιστεύω όμως ότι η ιδέα των μηχανισμών και διαδικασιών, τα δικαιώματα ιθαγένειας, όλα αυτά είναι απαραίτητα για την καταπολέμηση του ρατσισμού. Σε ποιο βαθμό μπορεί το εκπαιδευτικό μας σύστημα να βοηθήσει τα παιδιά μας να αναπτύξουν νέους τρόπους σκέψης, να ανέχονται τη διαφορετικότητα, να αποδέχονται άλλους τρόπους ζωής, να αναγνωρίζουν τη σημασία του διαλόγου και της επικοινωνίας; Εκπαιδεύουμε τους εκπαιδευτικούς μας να διδάσκουν στα

παιδιά αυτές τις βασικές ανθρώπινες αξίες; Είναι το εκπαιδευτικό μας σύστημα ή είναι ακόμα εμποτισμένο με εθνικιστική ρητορική; Μπορούμε να πούμε ότι λόγω του κυπριακού προβλήματος τα παιδιά μας πρέπει να διδάσκονται να μισούν κάποιες άλλες ομάδες ανθρώπων επειδή έχουμε εχθρούς; Και βέβαια έχουμε εχθρούς επειδή είμαστε σε ένα είδος εμπόλεμης κατάστασης. Αυτό δεν θα έπρεπε αναγκαστικά να μεταφράζεται στο να διδάσκουμε τα παιδιά μας να μισούν το ομαδικό άλλο, οποιοδήποτε και αν είναι αυτό. Έτσι, πρέπει να σκεφτούμε πολύ σοβαρά για το εκπαιδευτικό μας σύστημα, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας – ποιά είναι η επίδραση των τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών προγραμμάτων, δίνουν τα ορθά μηνύματα ότι κινούμαστε προς μια κοινωνία με πολλές διαφορετικότητες, στην οποία μπορούμε να είμαστε περήφανοι για τη γλώσσα και την κληρονομιά μας, όχι όμως με το να αποκλείουμε και να αναγνωρίζουμε την εγκυρότητα και το σεβασμό άλλων αλλά ότι μπορούμε να μοιραζόμαστε και να ανταλλάσουμε στοιχεία ο ένας με τον άλλο. Αυτές είναι οι αρχές που πρέπει να τοποθετήσουμε στα σχολεία μας. Χρειάζεται όμως πολιτική βούληση...

■ Το τελευταίο κομμάτι της συνέντευξης θα ήθελα να το αφιερώσουμε σ' ένα πολύ σημαντικό μέρος της εργασίας σου, το φεμινισμό. Δύο ερωτήματα: Πώς βλέπεις την κατάσταση στην Κύπρο σχετικά με το φεμινισμό; Ποιά είναι κατά τη γνώμη σου η προοπτική ενός φεμινιστικού κινήματος, ιδιαίτερα στα πλαίσια της δικαιοδοτικής δουλειάς που γίνεται, σε μια λύση του κυπριακού;

Υπάρχει αυξανόμενη συνειδητοποίηση μεταξύ των γυναικών της Κύπρου αλλά δεν νομίζω

ότι αυτό μεταφράζεται σε φεμινιστικό κίνημα, τουλάχιστον όχι ακόμα. Υπάρχουν βέβαια κάποιες οργανώσεις, μικρές ομάδες ανθρώπων που κάνουν κάποια ανοίγματα στην κυπριακή κοινωνία. Κι αυτό παρά το γεγονός ότι οι γυναίκες είναι πολύ σημαντικές για την κυπριακή εθνότητα. Οι γυναίκες χρησιμοποιούνται από όλες τις εθνικές ομάδες ως σύμβολα του έθνους, ως η μάνα του πατριώτη, ως το άτομο που μεταδίδει τις αξίες του εθνικού πολιτισμού στους νέους. Έτσι, ενώ χρησιμοποιούνται από την κυρίαρχη ομάδα, των ανδρών, για να εξυπηρετούν τα συμφέροντα του έθνους, οι γυναίκες παραγνωρίζονται και δεν απολαμβάνουν την ισότητα. Και πάλι, με την Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να υπάρξει διαφοροποίηση και σ' αυτό τον τομέα. Αναφορικά με την προοπτική ενός φεμινιστικού κινήματος στη δικαιοδοτική δουλειά, νομίζω ότι αυτή είναι πολύ σημαντική γιατί πιστεύω ότι οι γυναίκες, σε κάποιο βαθμό, έχουν την ικανότητα να ξεπερνούν την εθνική ρητορική με τρόπο που οι άνδρες δεν μπορούν. Κι αυτό, μερικώς επειδή τα συμφέροντα των γυναικών στο έθνος μπορεί να είναι λιγότερο κεντρικά μια που δεν έχουν πολιτική δύναμη και εξουσία, δεν έχουν τον ηγεμονικό ρόλο των ανδρών. Και επομένως, λόγω ακριβώς της θέσης τους αυτής, οι γυναίκες δεν έχουν εσωτερικεύσει τόσο πολύ την εθνική ρητορική. Επίσης, η εμπειρία που αποκτούν οι γυναίκες κατά τη φροντίδα των παιδιών, των συζύγων, των γονιών και άλλων, τις βοηθά να σκεφτούν νέους τρόπους προσέγγισης στα θέματα συγκρούσεων, εθνικής κοιλότητας και του δικαιοδοτικού. Πιστεύω ότι είναι πάρα πολύ σημαντική η προσπάθεια των γυναικών για επαναπροσέγγιση και ελπίζω ότι, μέσα από τη νεοσύστατη οργάνωση 'Hands Across the Divide', θα μπορούν να κάνουν μια αξιολογητική συνεισφορά. ■

Στις 25 του Μαρτίου σε επιφυλλίδα της "Χαραυγής" ο βουλευτής και μέλος του Π.Γ του ΑΚΕΛ Νίκος Κατσουρίδης έγραφε: «Την απόφασή μας θα την πάρουμε έχοντας υπόψη τη διάταξη των δυνάμεων στο εσωτερικό αλλά και τη διάταξη των δυνάμεων στην περιοχή μας και διεθνώς». Στη συνέχεια αναφέρθηκε και στη θέση του Λένιν για το πόσο οι διεθνείς συγκυρίες πρέπει να επηρεάζουν τη στρατηγική των κομμάτων. Σήμερα, προσπαθώντας να συμβάλω στην ανάπτυξη του προβληματισμού και της συζήτησης στο χώρο της ευρύτερης κεντροαριστεράς θα επιχειρήσω να δώσω αυτή ακριβώς τη διεθνή οπτική των προεδρικών εκλογών του 2003. Ποια η διεθνής συγκυρία σήμερα; Ποια τα μείζονα παίγνια στην περιοχή μας; Πώς αυτά επηρεάζουν τα δικά μας θέματα; Πώς η επιλογή του Άλφρα ή του Βίττα υποψηφίου είναι δυνατόν να δημιουργήσει θετικές ή και αρνητικές δυναμικές; Όλα αυτά τα ερωτήματα χρήζουν μίας απάντησης και αυτή θα επιχειρήσουμε πιο κάτω.

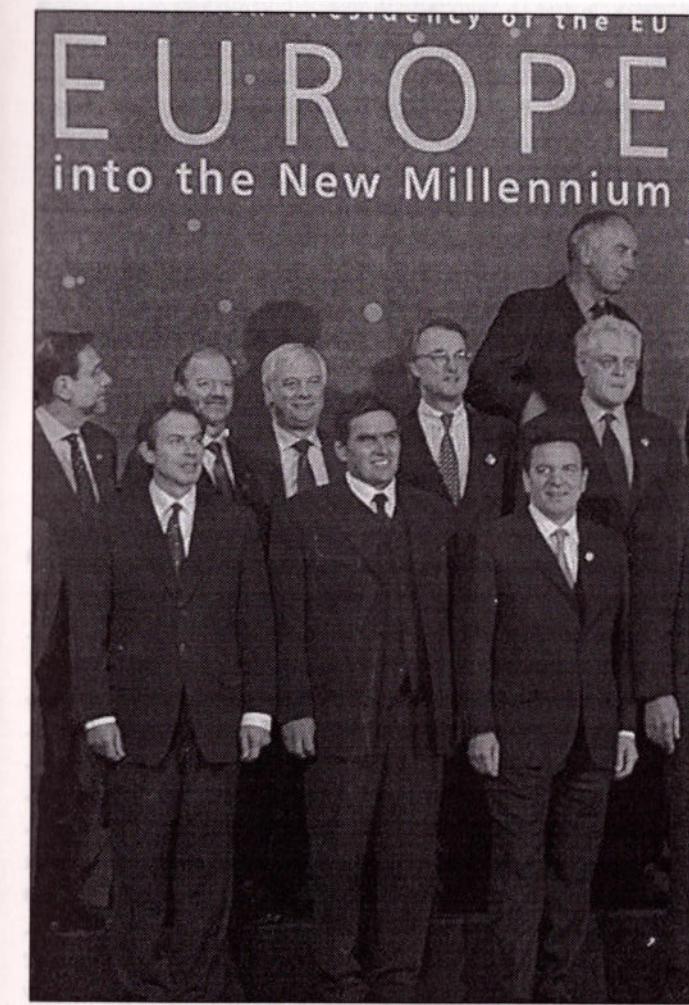
Ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά. Η διεθνής συγκυρία σήμερα χαρακτηρίζεται από:

- Την αμερικανική απόπειρα μέσα από την αντιτρομοκρατική καμπάνια να επιβληθεί η *Pax americana*.

- Την προς ανατολάς και νότο διεύρυνση του ευρωατλαντικού χώρου.
- Την διεθνή προσπάθεια για διαχείριση και έλεγχο της νέας μεσανατολικής κρίσης.
- Την προσπάθεια πολλών παικτών να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στη διοχέτευση των ενεργειακών αποθεμάτων της Κασπίας και της Κεντρικής Ασίας στη διεθνή αγορά.

Η αντιμετώπιση της οικονομικής ύφεσης απαιτεί ανάμεσα στα άλλα τη διατήρηση των τιμών του πετρελαίου σε ανεκτά τουλάχιστον επίπεδα. Η νέα έκρηξη στη Μέση Ανατολή απειλεί να ανατρέψει αυτή την προϋπόθεση. Η προετοιμαζόμενη αμερικανική επίθεση κατά του Ιράκ αποτελεί στην ουσία τη συνέχιση της από το 1993 διακηρυγμένης πολιτικής του μαστίγιου ενάντια στα κράτη-περιφερειακές δυνάμεις που αμφισβητούν την παγκόσμια ηγεμονία των ΗΠΑ. Η περί την τρομοκρατία φιλολογία δεν είναι παρά το νέο ένδυμα που οι ανάγκες της εσωτερικής και εξωτερικής νομιμοποίησης απαιτούν. Παρά την τάση για μονομέρεια που έχει εμφανίσει η αμερικανική εξωτερική πολιτική εξακολουθεί να αναζητά ένα μίνιμουμ νομιμοποίησης σε διεθνές επίπεδο. Ταυτόχρονα η συμμετοχή και συμβολή κάποιων χωρών αναδεικνύεται εκ των πραγμάτων κρίσιμη και αναντικατάστατη λόγω θέσης και υπο-

δομών. Μία από αυτές είναι και η Τουρκία. Την ίδια στιγμή στην Ευρώπη προχωρεί σταθερά η προσπάθεια της πολυεπίπεδης διεύρυνσης της ΕΕ προς τα ανατολικά και τα νότια. Αυτό σε συνδυασμό με πρωτοβουλίες για εμπάθουση όπως το κοινό νόμισμα και η Δύναμη Ταχείας Επέμβασης (ευρωστρατός). Την ΕΕ ακολουθεί κατά πόδας και το ΝΑΤΟ. Οι μέχρι σήμερα ισχυρές επιφυλάξεις από την πλευρά της Ρωσίας έχουν πλέον μετριαστεί και η Ρωσία αποτελεί στην ουσία μέλος και αυτή της Συμμαχίας με ειδικό όμως καθεστώς. Στη Μέση Ανατολή η νέα κρίση απειλεί τη σταθερότητα των φιλοδυτικών αραβικών καθεστώτων, την τιμή του πετρελαίου αλλά και την προεμία των ιδίων των ευρωπαϊκών χωρών στις οποίες έχει μεταφερθεί η αραβο-ισραηλινή αντιπαράθεση (π.χ. επιθέσεις κατά εβραϊκών στόχων στη Γαλλία). Επηρεάζει δε αρνητικά τη στρατηγική συνεργασία Ισραήλ-Τουρκίας. Ως αποτέλεσμα της έχουμε τη χρονική μετάθεση της προετοιμαζόμενης από τους αμερικανούς επίθεσης κατά του Ιράκ. Ένα άλλο σοβαρό και σημαντικό γεωστρατηγικό παίγνιο που αναπτύσσεται στην περιοχή μας είναι εκείνο που έχει να κάνει με τη μεταφορά της ενέργειας από την ευρύτερη περιοχή της Κασπίας στις διεθνείς αγορές. Εδώ

Η ύπαρξη κρίσης στην Κύπρο εξ αιτίας των τουρκικών αντιδράσεων σε μία ένταξη χωρίς λύση ή την οποία άλλη συμφωνία, θα έχει ανασταλτικά αποτελέσματα στους αμερικανικούς σχεδιασμούς.

η δημιουργία ή όχι συγκεκριμένων αγωγών θα προσδώσει ή θα στερήσει από κάποιες χώρες σημαντικά πολιτικά και οικονομικά ωφέλη. Η σχεδιαζόμενη κατασκευή του αγωγού Μπακού-Τσευκάν έχει ήδη οδηγήσει σε διαφοροποίηση την τουρκική θέση στο Κυπριακό.

Πώς όλα αυτά συνδέονται και επηρεάζουν την Κύπρο; Σήμερα η Κύπρος έχει ως κύριες προτεραιότητες της τη λύση του Κυπριακού και την ένταξη στην ΕΕ. Η επίτευξη τους ή όχι αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά τη γενικότερη ασφάλεια και την πρόοδό της. Πέραν από την Κύπρο η ομαλή ή μη ένταξη της αναμένεται να επηρεάσει δραματικά τις σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας αλλά και αυτή την ίδια την διεύρυνση του ευρωπαϊκού χώρου προς τα ανατολικά. Η ύπαρξη κρίσης στην Κύπρο εξ αιτίας των τουρκικών αντιδρά-

σεων σε μία ένταξη χωρίς λύση ή την οποία άλλη συμφωνία, θα έχει ανασταλτικά αποτελέσματα στους αμερικανικούς σχεδιασμούς σε ό,τι αφορά το Ιράκ αλλά και τη Μέση Ανατολή. Η κρίση αυτή μπορεί δυνητικά να πάρει τις εξής μορφές:

- Υποβάθμιση ή και ρήξη στις σχέσεις Τουρκίας-ΕΕ π.χ. αναστολή της τελωνειακής ένωσης,
- Τριβές στις σχέσεις της Τουρκίας με τις χώρες μέλη με την εφαρμογή εμπάργκο στις αγορές ευρωπαϊκών όπλων,
- Προσάρτηση των κατεχομένων,
- Συνομοσπονδοποίηση Τουρκίας-Ψευδοκράτους,
- Θερμό επεισόδιο.

Τυχόν κρίση στην Κύπρο αναστέλλει την προσπάθεια για εξομάλυνση των ελληνο-τουρκικών σχέσεων, ματαιώνει την ενεργειακή συνεργασία των δύο χωρών (αγωγός φυσικού αερίου

Ιραν-Τουρκία-Ελλάδα-Ευρώπη). Ακόμα θα οδηγήσει ενδεχόμενα σε τριβές εντός του ΝΑΤΟ και αρνητικές επιπτώσεις στην προσπάθεια για διεύρυνση του. Αλλά πάνω από όλα οδηγεί σε επιδείνωση τις τουρκο-ευρωπαϊκές σχέσεις.

Στο μεν Κυπριακό παρατηρούμε να υπάρχει μία διαδικασία άμεσων διαπραγματεύσεων η οποία και κρίνεται ότι θα αποτελέσει την τελευταία ευκαιρία πριν την ένταξη για την επίλυση του προβλήματος. Ο μέχρι σήμερα απολογισμός είναι αρνητικός με την άλλη πλευρά να υιοθετεί ακόμα πιο σκληρές θέσεις αντί να δείξει την απαιτούμενη ευελιξία και διάθεση προεξοφλούν ότι η λύση πριν την ένταξη είναι από πολύ δύσκολη μέχρι και αδύνατη. Προς ενίσχυση της άποψης αυτής χρησιμοποιούν και το χρονοδιάγραμμα του Ιουνίου. Πόσο βάσιμη είναι όμως αυτή εκτίμηση; Κατά την άποψή μου κάτι τέτοιο είναι πρόωρο να εκτιμηθεί αφού ο Ιούνιος κακώς έχει εκληφθεί από πολλούς ως το τέλος των διαπραγματεύσεων. Οι ΗΠΑ και η ΕΕ φαίνονται να είναι διατεθειμένες, παρά την επιμονή τους για τήρηση του χρονοδιαγράμματος, να επιμυκύνουν τον χρόνο διαπραγματεύσεων και πέραν της υπογραφής και αυτής ακόμα της Συνθήκης Προσχώρησης της Κύπρου στην ΕΕ ώστε να εξαντλη-

Η Τουρκία δεν θα δώσει στην Κύπρο αν δεν εξασφαλίσει σοβαρά ανταλλάγματα όπως π.χ. ημερομηνία έναρξης των δικών της ενταξιακών.

θεί κάθε δυνατότητα για λύση του προβλήματος. Άμεση αμερικανική προτεραιότητα είναι η αποφυγή μιας κρίσης γύρω από την Κύπρο. Η μη κρίση θα περάσει κατά τους αμερικανούς μέσα από την επίτευξη συνολικής λύσης ή αν αυτό δεν είναι κατορθωτό μέσα από τη συνομιλιότητα ενός περιγράμματος λύσης. Αν αυτά δεν είναι επιτεύξιμα μέσα από ειδικές διευθετήσεις, οι οποίες και θα περιληφθούν στην Συνθήκη Προσχώρησης και οι οποίες θα δίνουν στους Τ/Κ ένα ειδικό καθεστώς.

Με βάση την πιο πάνω ανάλυση η επιλογή ενός μετριοπαθούς και διαλλακτικού προέδρου θα υποβοηθήσει την προσπάθεια για αποφυγή μιας μείζονος κρίσης. Αντίθετα η επιλογή ενός υποψηφίου γνωστού για τον απορριπτικό του και τις σκληρές και άτεγκτες τοποθετήσεις

του στο Κυπριακό όχι μόνο δεν θα βοηθήσει στους λεπτούς χειρισμούς που απαιτούνται αλλά είναι δυνατόν να επενεργήσει και αρνητικά. Η αρνητική επίδραση είναι δυνατόν να λάβει δύο μορφές. Η μία να επιτρέψει στους τρίτους, καλυπτόμενοι πίσω από την εκλογή του, να προχωρήσουν στην αναγνώριση του ψευδοκράτους κάτι ανάλογο και με την αρχική ανακήρυξη του ψευδοκράτους το 1983. Θα ισχυριστούν ότι εμείς έχουμε επιλέξει τη μη λύση με την ανάδειξη του συγκεκριμένου ατόμου στην εξουσία. Η δεύτερη είναι στην περίπτωση ενός περιγράμματος λύσης, που θα αποδεχθεί ο Γλ. Κληρίδης. Ο απορριπτικός πρόεδρος αντί να βοηθήσει στην ολοκλήρωση και συμπλήρωση του θα τινάζει τα πράγματα στον αέρα όπως κακή ώρα σήμερα ο Σιαρόν στην Παλαιστίνη που κλήθηκε να υλοποιήσει το Όσλο.

Ανάλογα είναι και τα διλήμματα στην περίπτωση της μη λύσης και της ένταξης. Στην περίπτωση αυτή θα χρειαστούν το ίδιο λεπτοί χειρισμοί και ευελιξία ώστε να απαντηθούν οι τουρκικές ανησυχίες και να αποφύγουμε την κρίση. Δηλαδή θα πρέπει και με την ελληνική βοήθεια να φτάσουμε σε ένα συμβιβασμό όπως εκείνο της 6ης του Μαρτίου του 1995. Κάτι τέτοιο θα πολύ δύσκολο να γίνει με ένα άτεγκτο και απορριπτικό πρόεδρο.

Κάποιοι είναι δυνατόν να αντιτείνουν:

- Γιατί να επιλέξουμε ένα μετριοπαθή πρόεδρο αφού οι ΗΠΑ θωπεύουν την Τουρκία την οποία έχουν ανάγκη λόγω της μελλοντικής επιχείρησης κατά του Ιράκ;
- Δεν υπάρχει καμία προοπτική λύσης. Οι Τούρκοι δεν θα κάνουν καμία ουσιαστική υποχώρηση και άρα δεν υπάρχει κάτι για να αποδεχθεί ο όποιος μετριοπαθής πρόεδρος. Απαντώ. Οι ΗΠΑ θωπεύουν την

Τουρκία αλλά δεν θα ήθελαν αυτή να είναι μπλεγμένη σε μία κρίση όταν και εφόσον την χρειαστούν. Η επιχείρηση εναντίον του Ιράκ δεν είναι και τόσο σίγουρη αφού μετά τις τελευταίες εξελίξεις στην περιοχή υπάρχουν σοβαρές ενστάσεις στον ευρωπαϊκό και τον αραβικό χώρο. Ακόμα και στο ίδιο το Εργατικό Κόμμα της Βρετανίας υπάρχουν ισχυρές αντιδράσεις. Τυχόν κρίση στην Κύπρο θα αναστείλει τη διεύρυνση του ευρωπαϊκού χώρου κάτι που επιδιώκουν οι ΗΠΑ. Αμερικανοί στρατηγικοί αναλυτές μιλούν για το ότι σε μία τέτοια περίπτωση η Τουρκία θα πρέπει να πιεστεί για να αποφύγει μία κρίση στην Κύπρο. Εξάλλου και η θωπεία έχει τα όριά της όπως φάνηκε και στην επίσκεψη Ετσεβίτ στην Ουάσινγκτον όπου ζήτησε πολλά και έλαβε λίγα.

Σε ότι αφορά τις ενδεχόμενες τουρκικές υποχωρήσεις αυτές δεν θα έρθουν πριν το Δεκέμβριο του 2002 και τη σύνοδο κορυφής της ΕΕ στην Κοπενχάγη. Τότε είναι που θα κριθούν τόσο η κυπριακή ένταξη, όσο και η έναρξη των τουρκικών διαπραγματεύσεων. Η Τουρκία δεν θα δώσει στην Κύπρο αν δεν εξασφαλίσει σοβαρά ανταλλάγματα όπως π.χ. ημερομηνία έναρξης των δικών της ενταξιακών.

Εν κατακλείδι η κεντροαριστερά και το ΑΚΕΛ ιδιαίτερα είναι απαραίτητο να κάνουν τις επιλογές τους στο θέμα του υποψηφίου έχοντας υπόψη τις σοβαρές επιπτώσεις που η επιλογή αυτή θα έχει πάνω στην Κύπρο αλλά και το ίδιο. Η επιλογή ενός απορριπτικού προέδρου θα αποτελέσει στην ουσία την απεμπόλιση της ιστορικής ευκαιρίας για να φτάσουμε σε ένα συμβιβασμό στο Κυπριακό και να εντάξουμε την Κύπρο, χωρίς την οποία κρίση, στην ΕΕ. Σε αντίθετη περίπτωση θα είναι δυνατόν να οδηγηθούμε σε περιπέτειες.

ΚΥΠΡΟΣ 2002

Προς τη λύση και ένα νέο πολιτικό χάρτη

Του Λούη Ηγουμενίδη

Είναι βέβαιο ότι το πολιτικό σκηνικό θα είναι διαφορετικό με τη λύση του Κυπριακού. Μια ομόσπονδη Κύπρος, πλήρως ενταγμένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν είναι δυνατόν να λειτουργήσει ομαλά με τις πολιτικές ισορροπίες, που ίσχυαν μέχρι σήμερα στις δύο κοινότητες. Η κοινωνία των πολιτών θα είναι πλέον μια αναγκαιότητα και στους νέους πολιτικούς όρους δεν θα μπορούν να ανταποκριθούν σχήματα και πρόσωπα, που κυριαρχούν εδώ και δεκαετίες στο πολιτικό μας προσκήνιο. Άλλωστε και πολιτικές ξεπερασμένες, που ανήκουν σε άλλες εποχές και ευθύνονται για την ανώμαλη ιστορική διαδρομή που έχουμε διανύσει, δεν θα μπορούν να συγκινήσουν πολίτες και να εξάπτουν πάθη καταδικασμένα.

Το ερώτημα όμως παραμένει: θα υπάρξει λύση; Είναι δυνατόν, πριν το τέλος του χρόνου, που συμπίπτει και με την πρώτη διεύρυνση της Ε.Ε., να καταλήξουν οι πλευρές σε συμφωνία που να ικανοποιεί και τα δυο μέρη, χωρίς να αφίσταται του θεσμικού πλαισίου του διεθνούς δικαίου; Η απάντηση δεν μπορεί να είναι κατηγορηματική. Αναλύσαμε πολλές φορές τις πιθανότητες και τις δυνατότητες λύσης, όμως είναι τόσο πολλοί

οι παράγοντες που εμπλέκονται στο πρόβλημά μας, που συχνά το απρόβλεπτο καθορίζει τις εξελίξεις. Όμως έχουμε, σήμερα, κάποια δεδομένα, που συνηγορούν θετικά υπέρ της επιτεύξης λύσης. Τα δεδομένα και οι παράγοντες αυτοί σχετίζονται με όλα τα μέρη που εμπλέκονται, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στο Κυπριακό.

Η Τουρκία βρίσκεται στριμωγμένη. Ο διακαής πόθος της να οριστεί χρονοδιάγραμμα διαπραγμάτευσης για την ένταξή της στην Ε.Ε. δεν είναι πλέον παρεμφερής παράμετρος. Υπολογίσιμες δυνάμεις της χώρας, πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές, εκδηλώνουν έντονα την επιθυμία τους να διασφαλιστεί η ενταξιακή πορεία της χώρας, χωρίς δογματισμούς και πολιτικές εξαλλοσύνης. Και όλοι γνωρίζουν ότι η Τουρκία, στο μακρύ δρόμο που έχει να διανύσει προς την Ευρώπη, θα κουβαλεί μαζί της το Κυπριακό, ως ένα βασικότατο παράγοντα και κριτήριο αποδοχής της. Ακόμα οι σχέσεις της με την Ελλάδα, που την υπολογίζει ως πλήρες μέλος της Ε.Ε., καθώς και με άλλες, μεγάλες, δυνάμεις της Ευρώπης, της υπαγορεύουν έστω και τη δωδεκάτη να κάνει υποχώρηση στο Κυπριακό. Οι υποδείξεις των Ευρωπαίων, αλλά και των Αμερικανών, δεν επι-

δέχονται πολλές αμφισβητήσεις.

Οι ίδιοι παράγοντες επιβάλλουν και στον κ. Ντενκτάς το συμβιβασμό. Επιπρόσθετα εκείνος δέχεται και τη συνεχή πίεση της τουρκοκυπριακής κοινότητας, που έφτασε στα όρια της απελπισίας και δεν δέχεται να χάσει το τραίνο της Ε.Ε.. Άλλωστε είναι γνωστό, σε όσους παρακολουθούν και τον εσωτερικό ρυθμό των γεγονότων, ότι οι διαφωνίες που απέμειναν, μέσα στο ευρύ φόντο των εξελίξεων, δεν είναι παρά ένα πείσμα, που μόνο η θλιβερή μας παράδοση μπορεί να δικαιολογήσει. Αν η λύση, ως ιστορικός συμβιβασμός, ιδωθεί μέσα από την προοπτική του κοινού ευρωπαϊκού μας μέλλοντος, δεν υπάρχουν πολλά περιθώρια απόρριψής της.

Ο τρίτος παράγοντας που ευνοεί και επείγεται για λύση είναι ο διεθνής και πιο συγκεκριμένα ο ΟΗΕ, η Ε.Ε., οι ΗΠΑ και η Βρετανία. Το πλέγμα των πολιτικών και οικονομικών τους σχεδιασμών δεν τους επιτρέπει να αφήσουν αυτή την εκκρεμότητα στην περιοχή. Η Κύπρος επηρεάζει και λόγω Ελλάδας και Τουρκίας, όχι μόνο τις εξελίξεις στην περιοχή και στα πλαίσια της Ε.Ε., αλλά και παγκόσμια, αν λάβουμε υπόψη τη νέα στρατηγική των ΗΠΑ και

των συμμάχων της.

Η Ελλάδα, με πρωθυπουργό τον Κώστα Σημίτη, θα έλεγα ότι όχι μόνο συνηγορεί υπέρ της λύσης, αλλά και πρωτοπορεί προς αυτή την κατεύθυνση. Γνωρίζει η Ελλάδα πόσο αναβαθμίζεται ο ρόλος της στην περιοχή και πόσα έχει να κερδίσει αν αποκατασταθούν οι σχέσεις της με την Τουρκία. Η στρατηγική μάχιστρα που χάραξε με το Ελσίνκι την αναγορεύει σε πρωταγωνιστή των εξελίξεων, στις οποίες, για πρώτη φορά, έχουμε δυναμικό ρόλο ως Κύπρος, με θετικές προοπτικές. Αν φτάσουμε στη λύση, η κυβέρνηση Σημίτη - Παπανδρέου θα δικαιούται τα πολλά εύσημα! Και τέλος η δική μας πλευρά, η ελληνοκυπριακή, έχει κάθε λόγο να επιδιώκει τη λύση. Με αυτή σώζεται η Κύπρος και αποφεύγεται ο οριστικός διαμελισμός. Με αυτή υπερβαίνουμε τον κίνδυνο της τουρκικής απειλής. Με αυτή διασφαλίζουμε

την είσοδό μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με αυτή προσφέρουμε στο λαό μας, ως σύνολο, αυτό που του χρωστά η ιστορία. Όσοι τάσσονται ενάντια στη λύση, ή ακόμα εκφράζουν και σκεπτικισμό για λόγους καιροσκοπισμού διαπράττουν ιστορικό λάθος, που αγγίζει τα όρια της προδοσίας.

Ποια λύση;

Οι ενδείξεις, λοιπόν, συνηγορούν υπέρ της λύσης. Και παραμένει το άλλο ερώτημα, το πιο βασανιστικό. Ποια λύση είναι εφικτή; Αυτό το θέμα, βέβαια, το πραγματευθήκαμε πολλές φορές, μάλιστα σε βαθμό φορτικό για τον αναγνώστη. Σήμερα θα ορίσουμε και θα περιγράψουμε απλώς την εφικτή λύση, σε αδρές γραμμές, χωρίς σχόλια και επιχειρήματα υπέρ ή κατά. Η λύση θα βρεθεί στη μέση οδό που συνδέει τις θέσεις της ελ-

ληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής πλευράς. Δηλαδή, δια της μεθόδου πάρε-δώσε, όπως μας υπέδειξε και ο Γ.Γ. του ΟΗΕ κ. Ανάν, θα πρέπει να μετακινηθούν, προς σύγκλιση και οι δύο πλευρές, για να συναντηθούν στο μέσο της απόστασης και επί των τεσσάρων βασικών πτυχών του προβλήματος.

Οι υποχωρήσεις από την πλευρά του κ. Ντενκτάς και της Άγκυρας θα πρέπει να γίνουν και στο ζήτημα των περιουσιών, που άπτονται και του μεγάλου προσφυγικού προβλήματος. Οι Τούρκοι, με την εισβολή του 1974, κατέβαλαν έδαφος και ιδιοποιήθηκαν περιουσίες των Ελληνοκυπρίων, κάτω από ένα καθεστώς μη αναγνωρισμένο. Αυτά τα κατέχουν και οφείλουν να παραδώσουν ένα μεγάλο μέρος τους στους δικαιούχους για να υπάρξει συμφωνία λύσης. Με εδαφικές παραχωρήσεις, με αναγνώριση της ιδιοκτησίας

ΚΥΠΡΟΣ 2
Προς
ένα νέο

και με διευθετήσεις αμοιβαία αποδεκτές, μπορούν οι Τούρκοι να ανταποκριθούν στους τομείς που τους αφορούν.

Το θέμα της ασφάλειας είναι περίπου λυμένο, με αναγνώριση και από τις δύο πλευρές της αναγκαιότητας να υπάρξουν διεθνείς εγγυήσεις, με συμμετοχή και ειδικό ρόλο της Ελλάδας και της Τουρκίας, για να προστατευτούν το νέο κράτος και οι κάτοικοί του.

Στην πλευρά μας, η οποία κατόρθωσε να διατηρήσει την εξουσία στο νόμιμο κράτος, εναπόκειται να προβεί σε λογικές υποχωρήσεις στο ζήτημα των εξουσιών, δηλαδή της διακυβέρνησης· στο συνταγματικό.

Η υποχώρηση, που υπό τις περιστάσεις πρέπει να γίνει, είναι η αναγνώριση και κατοχύρωση της πλήρους πολιτικής ισότητας των κοινοτήτων στην κεντρική κυβέρνηση της ομοσπονδίας, καθώς και της πλήρους και κυρίαρχης εξουσίας της κάθε κοινότητας στη δική της ομόσπονδη πολιτεία.

Αν βρουν τα μέρη την αναγκαία πολιτική βούληση και το θάρρος να προβούν σ' αυτές τις αμοιβαίες υποχωρήσεις, τότε μπορούμε να ελπίζουμε ότι θα έχουμε λύση, εντός του 2002.

Στάδια προς τη λύση

Σ' αυτή τη λύση θα μπορούσαμε να φτάσουμε, τηρουμένων μάλιστα των χρονοδιαγραμμάτων που υπάρχουν, μέσα από τρία, εξελικτικά στάδια. Σε πρώτο στάδιο και μέχρι το τέλος Ιουνίου μπορεί να συμφωνηθεί πλαίσιο αρχών για τις τέσσερις βασικές πτυχές του Κυπριακού, που θα ορίζει τις κύριες και βασικές παραμέτρους της λύσης. Ποιοι καθεστώς δηλαδή θα εγκαθιδρυθεί, από ποιους, με ποιες εξουσίες και σε ποια εδάφη και υπό ποιες συνθήκες ιδιοκτησίας. Οι εγγυήσεις θα συναφέρονται ρητώς.

Στο δεύτερο στάδιο, που πρέπει να ολοκληρωθεί πριν το Δεκέμβριο του 2002, θα πρέπει να έχει συμφωνηθεί λεπτομερές περιγράμμα λύσης. Σ' αυτό θα αναλύονται όλες οι πτυχές του προβλήματος και θα ορίζονται επακριβώς και λεπτομερώς όλα τα σημεία της συμφωνίας. Θα είναι δηλαδή ένα ολοκληρωμένο σχέδιο λύσης που δεν θ' αφήνει περιθώρια παρεμβάσεων και θα αρκίσει να τίθεται σε εφαρμογή, αφού γίνουν τα δημοψηφίσματα και εγκριθεί από το λαό.

Το τρίτο στάδιο θα αφορά τη συνταγματική ολοκλήρωση και κατοχύρωση της λύσης και θα διαρκέσει ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, που μπορεί να μας φτάσει ως το 2004. Θα συσταθούν επιτροπές διακοινοτικές με συμμετοχή ξένων εμπειρογνομόνων και θα εργάζονται συστηματικά μέχρι την οικοδόμηση του νέου κράτους. Στο μεταξύ θα γίνει η ένταξη της Κύπρου ολόκληρης στην Ε.Ε. και οι συνταγματικές διευθετήσεις θα λαμβάνουν υπόψη και αυτή την πραγματικότητα, για να υιοθετείται σταδιακά και το κοινοτικό κεκτημένο, χωρίς να παραβιάζονται οι όροι της συμφωνημένης λύσης.

Οι προεδρικές

Σε περίπτωση λύσης και μάλιστα με τα στάδια που προδιαγράφονται, δεν είναι δυνατόν να γίνουν οι προεδρικές εκλογές του Φεβρουαρίου του 2003. Ήδη η κυβέρνηση Κληρίδη θα έχει πάρει την έγκριση του λαού και θα βρισκόμαστε, τότε, στο τρίτο και ουσιαστικό στάδιο της συγκρότησης του συντάγματος του νέου κράτους, ενώ θα έχουν σπηθεί οι μηχανισμοί της κεντρικής εξουσίας για να μας εκπροσωπούν διεθνώς και κυρίως στην Ε.Ε.. Επομένως θα καθίσταται αναγκαίο ή να πάρει παράταση ο πρόεδρος Κληρίδης, ή να ορι-

στεί κυβέρνηση εθνικής ενότητας με πρόεδρο κοινής αποδοχής, για να ολοκληρώσει τα στάδια της λύσης και να υλοποιήσει τη συμφωνία μέσα σε τακτά χρονικά πλαίσια, που δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν τον ένα χρόνο. Αμέσως μετά θα διεξαχθούν βέβαια εκλογές, όπως θα προνοεί το σύνταγμα του νέου κράτους.

Αν δεν έχουμε λύση και αν όλες οι προσπάθειες ναυαγήσουν εντός του 2002, τότε οι εκλογές του Φεβρουαρίου θα πρέπει να πραγματοποιηθούν κανονικά και με τους όρους και τους συνταγματικούς κανόνες που ισχύουν σήμερα. Κάθε προοπτική λύσης θα έχει αναβληθεί για το μέλλον και θα αφορά πλέον τη νέα εκτελεστική εξουσία, το νέο πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Ο πολιτικός χάρτης

Νομίζω, όμως, ότι ο πολιτικός χάρτης και οι εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις θα είναι πολύ διαφορετικές με λύση ή χωρίς λύση. Το τοπίο θα είναι ανεστραμμένο εντός της Ευρώπης και με ένα σύγχρονο ομόσπονδο κράτος, ενώ χωρίς λύση θα έχουμε μείνει βαλτωμένοι στην τριτοκοσμική πολιτική μας υπανάπτυξη.

Χωρίς λύση ο πολιτικός χάρτης παραμένει, φοβούμαι, ο ίδιος και οι δυνάμεις του απορριπτισμού θα αισθάνονται σχεδόν δικαιωμένες, γιατί «προέβλεπαν» ότι δεν μπορεί να υπάρξει λύση, αφού οι Τούρκοι παραβιάζουν τα στοιχειώδη εθνικά και ανθρώπινα δικαιώματά μας.

Τότε βαδίζουμε προς τις εκλογές παραπαίοντας μεταξύ Σκύλλας και Χάρυδδης. Από τη μια θα βρίσκονται συνασπισμένες οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης με επικεφαλής τον αρχιερέα του απορριπτισμού κ. Τάσσο Παπαδόπουλο και από την άλλη θα έχουμε την επιλογή ενός ευκαιριακού συνασπισμού δυ-

Οι ανένταχοι, αριστεροί, προοδευτικοί πολίτες θα πρέπει να παίξουν ρόλο στην ανάδειξη υποψηφίου και προγράμματος εκσυγχρονιστικού και προοδευτικού και να δώσουν τη μάχη συνασπισμένοι με εκείνους που είναι διαθέσιμοι τουλάχιστον για τα μίνιμουμ, όπως τα διασφάλισε η συνεργασία κυβερνήσεων Σημίτη-Κληρίδη.

νάμεων με άξονα το ΔΗΣΥ, ο οποίος, ενώ μιλά για υπερβάσεις, σπεύδει ταυτόχρονα σύσσωμος στο μνημόσυνο του Σαμφών και εκδηλώνεται μ' ένα μωσαϊκό απόψεων εκ μέρους των στελεχών του.

Οι ανένταχοι, αριστεροί, προοδευτικοί πολίτες θα κληθούν και πάλι να αντιμετωπίσουν το δίλημμα, μέσα σε μια ατμόσφαιρα ασφυκτικού εκβιασμού. Όμως αυτή τη φορά θα πρέπει να υπάρξει αντίσταση. Θα πρέπει να παίξουν ρόλο στην ανάδειξη υποψηφίου και προγράμματος εκσυγχρονιστικού και προοδευτικού και να δώσουν τη μάχη συνασπισμένοι με εκείνους που είναι διαθέσιμοι τουλάχιστον για τα μίνιμουμ, όπως τα διασφάλισε η συνεργασία κυβερνήσεων Σημίτη-Κληρίδη.

Η αλλαγή

Αν όμως έχουμε λύση, τότε ο πολιτικός χάρτης, αναπόφευκτα αλλάζει. Ο πολιτικός ρεαλισμός, ο ευρωκεντρισμός και

οι εκσυγχρονιστικές—ανανεωτικές τάσεις της κοινωνίας μας, θα έχουν τον πρώτο ρόλο.

Ο πολιτικός χάρτης θα αλλάξει πρόσωπα. Δεν θα είναι δυνατό να αντέξουν στο νέο πολιτικό διεθνές και εθνικό πλαίσιο συμμαχίες με πολιτικές που μπορεί να τις εκφράσει ο κ. Τάσσο Παπαδόπουλος. Δεν είναι δυνατόν η Αριστερά να λειτουργήσει, μέσα στα νέα πλαίσια, ως υποχείριο εθνικιστικών καταλοιπίων και ευρωσκεπτικιστών. Αν θέλει να επιβιώσει και να διατηρήσει το ρόλο της, θα πρέπει να αποδεχθεί τους σύγχρονους ευρωπαϊκούς όρους ύπαρξης, λειτουργίας και πολιτικής πρακτικής της ευρωπαϊκής Αριστεράς. Επομένως, οι τυχόν συμμαχίες που θα αναζητηθούν, από εκείνη την πλευρά, θα έχουν σοσιαλδημοκρατικό-ριζοσπαστικό προσανατολισμό, με στόχο να οικοδομηθεί ένα νέο ευρωπαϊκό σοσιαλιστικό όραμα.

Το ίδιο ισχύει και για τη Δεξιά. Για να επιβιώσει θα πρέπει να εγκαταλείψει τα σύν-

δρομα του παρελθόντος με τις εξάρσεις του εθνικισμού και του παθολογικού αντικομμουνισμού. Η κοινωνία των πολιτών απαιτεί ενεργούς δημοκρατικούς πολίτες και αυτοί δεν θα ανταποκρίνονται σε συνθηματολογίες ξεπερασμένες και πελατειακού εναγκαλισμού.

Η οικονομία, η κοινωνία, ο πολιτισμός θα λειπορρηχθούν και θα κινηθούν σε εκσυγχρονιστικούς ρυθμούς, στους οποίους δεν μπορούν να ανταποκριθούν τα σημερινά κομματικά μαγαζιά. Ο χώρος του Κέντρου, που ανήκει δικαιοδικα και δυναμικά στη σοσιαλδημοκρατία, δεν θα μπορεί να κηδεμονεύεται από την κεντροδεξιά λόγω μακρότατων καταβολών και εθνικιστικού παρελθόντος. Εκεί θα γίνει η μεγάλη διακίνηση ιδεών και θα τεθούν μπροστά στον πολίτη προτάσεις με σύγχρονο και ουσιαστικό πολιτικό περιεχόμενο.

Και βέβαια δεν θα παραγνωρίζεται πλέον η βούληση και η πολιτική θέληση και των Τουρκοκυπρίων. Ακόμα και αν ο πρόεδρος θα εκλέγεται από την ε/κ πλευρά, δεν θα αντέχει κανένας που θα παραγνωρίζει τη θέληση των Τουρκοκυπρίων στους οποίους θα πρέπει να εξασφαλίσει τουλάχιστον ένα μίνιμουμ αποδοχής.

Είναι γι' αυτό που λέμε ότι οι πολιτικοί της δεκαετίας του 60 τελειώνουν τη σταδιοδρομία τους. Ούτε φυσικά, ούτε ιδεολογικά αντέχουν στο σύγχρονο και εξελιγμένο ευρωπαϊκό κόσμο. Όμως πέραν όλων αυτών, βαρύνονται και με τις ευθύνες του τραγικού μας παρελθόντος και κανένας δεν θα ήθελε να δει την Κύπρο, με λυμένο το πρόβλημά της να οδεύει στον 21ο αιώνα, ανάμεσα σε κοινωνίες ριζοσπαστικού εκσυγχρονισμού, έχοντας επικεφαλής άτομα που συνύφαναν τη ζωή μας με το ρουσφέτι, την αναξιοκρατία, το συντηρητισμό και τον εθνικό μπηδενισμό. ■

Κυπριακό: αναζητείται λύση ή ένα νέο πλαίσιο διαχείρισης της μη λύσης;

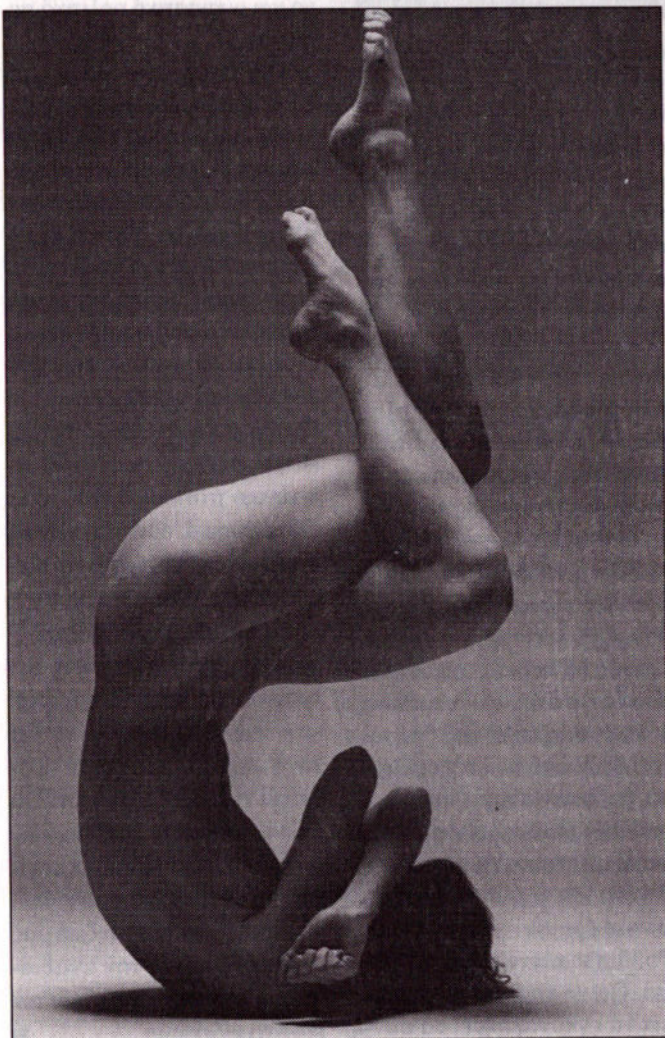
Του Κωστή Αχνιώτη

Ο κ. Κόφι Ανάν επιβεβαίωσε αυτό που κανείς δεν έλεγε επίσημα αλλά ήταν πια φανερό. Οι συνομιλίες για το Κυπριακό ήταν στο τελευταίο στάδιο της κατάρρευσης. Η καθοδος του στην Κύπρο είχε ως αποτέλεσμα από τη διάσωση της διαδικασίας για κάποιο ακόμα χρονικό διάστημα. Δεν φαίνεται όμως να άνοιξε το δρόμο για άμεση εμπλοκή στις συνομιλίες του ειδικού αντιπροσώπου του στην Κύπρο Άλβαρο ντε Σότο. Δεν κατάφερε δηλαδή να εισαγάγει τη δυνατότητα υποβολής προτάσεων από πλευράς Ηνωμένων Εθνών και επομένως είναι δύσκολο να δει κανένας πιθανότερες προόδους στις συνομιλίες αφού η εισαγωγή νέων δεδομένων αφήνεται και πάλι στους αιώνιους συνομιλητές.

Απ' ό,τι φαίνεται ο κ. Ανάν δεν κατάφερε να επιβάλει συμφωνία ούτε στη διαδικασία ούτε στα χρονοδιαγράμματα. Μόλις έφυγε, Κληρίδης και Ντενκτάς δεν συμφωνούν στη σειρά συζήτησης των σημαντικών θεμάτων, ενώ φαίνεται ότι υπάρχει χρονική παράταση των συνομιλιών μέχρι το τέλος του έτους. Ακόμα ο ορίζοντας της λύσης φαίνεται πολύ απόμακρος ενώ η πιο αισιόδοξη

προοπτική δεν μπορεί να ξεπεράσει μια ενδιάμεση συμφωνία αρχών ή κάποιες μεταρρυθμίσεις στο στάτους κβο που θα εμφανιστούν ως μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Προοπτική την οποία έχει προαπορρίψει η ελληνοκυπριακή πλευρά τουλάχιστον θεωρητικά. Συνολικά δηλαδή οι συνομιλίες δεν φαίνεται να έχουν λόγο ύπαρξης.

Όμως έχουν. Απλώς ο πραγματικός τους στόχος δεν είναι το Κυπριακό. Μπορεί κάποιος να τις «διαβάσει» αν θεωρήσει ότι οι στόχοι τους είναι άλλοι. Για την ελληνοκυπριακή πλευρά πρώτος στόχος είναι η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και για την τουρκοκυπριακή η παρεμπόδιση της. Η πρώτη πλευρά θα ήθελε να τερματισθούν οι συνομιλίες αλλά με ευθύνη της δεύτερης ενώ αντίθετα η δεύτερη επιθυμεί κωλυσιεργία και εμπλοκή της πιο ενεργά στο ίδιο πνεύμα στη διαδικασία της ένταξης. Πίσω από τις κυπριακές κοινότητες ευρισκονται η ελληνική και η τουρκική κυβέρνηση και το γενικότερο πλαίσιο αντιπαράθεσης είναι το πακέτο των ελληνοτουρκικών διαφορών και πλέον, η ευρωπαϊκή του διάσταση.

Το ουσιαστικό διακύβευμα των συνομιλιών είναι επομένως το τι θα πάρει η τουρκική και τουρκοκυπριακή πλευρά, αν η ελληνοκυπριακή πάρει την ανασταλτική διάθεση του κ. Ντενκτάς χωρίς εγκατάλειψη των συνομιλιών.

Αυτό που μπορεί να πάρει η τουρκοκυπριακή πλευρά χωρίς να λυθεί το Κυπριακό έχει ήδη αρχίσει κατά τη γνώμη μου να διαμορφώνεται εκ των πραγμάτων. Είναι η άρση του εμπάργκο το οποίο κατά τη γνώμη του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας ουδέποτε υπήρξε. Είναι ο νόμος για την απόκτηση της κυπριακής ιθαγένειας από μητρογονία που υιοθετήθηκε για λόγους εναρμόνισης με τη κοινοτική νομοθεσία και ο οποίος αλλάζει

τα δεδομένα για τα παιδιά των εποίκων, όπως και ο νόμος που προηγήθηκε για την απόκτηση ιθαγένειας από τους συζύγους των Κυπρίων γυναικών. Τίθεται επίσης όλο και πιο τακτικά θέμα επιστροφής τουρκοκυπριακών περιοισιών στις ελεύθερες περιοχές στους ιδιοκτήτες τους. Τέλος, κι αυτό είναι εκτίμηση, θα πρέπει να γίνονται προσπάθειες να βρεθούν τρόποι από την Ευρωπαϊκή Ένωση για να δίνονται κοινοτικές χορηγίες προς την τουρκοκυπριακή πλευρά απ' ευθείας που σημαίνει και κάποιο είδος αναγνώριση χωριστής οντότητας. Παραμένει όμως ως ζητούμενο από πλευράς Τουρκίας το τι θα πάρει από την Ε.Ε. η χώρα αυτή. Από τα πιο πάνω είναι σαφές

ότι το Κυπριακό κινείται όσο και όπως κινείται μέσα στα πλαίσια των γεωστρατηγικών ανακατατάξεων που συντελούνται στην περιοχή. Από τουρκοκυπριακής πλευράς υπάρχει η συμμαχία «Αυτή η γη είναι δική μας» η οποία δραματίζει κατά καιρούς και ηγεμονικό ρόλο στη τουρκοκυπριακή κοινωνία και εν πάση περιπτώσει συγκροτεί ένα λαϊκό κίνημα πίεσης για την επίλυση του Κυπριακού προς ένα καθεστώς και στην κοινότητα και στην Τουρκία χαμηλών δημοκρατικών ευαισθησιών. Από την ελληνοκυπριακή πλευρά δυστυχώς δεν υπάρχει κάτι αντίστοιχο και το Κυπριακό έχει εναποτεθεί και αφεθεί στην κυβέρνηση και το Εθνικό Συμβούλιο.

νειας» στο ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν γίνει κοινός τόπος. Αλλά κατά τη γνώμη μου, δεν αποτελούν παρά μόνο μια αντανάκλαση από μακρού υφιστάμενων και πρόσφατα οξυνόμενων «δημοκρατικών ελλειμμάτων» στο επίπεδο της κάθε χώρας ξεχωριστά. Οι τάσεις αυτές αναδύθηκαν με σαφήνεια κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών των διεθνών κρίσεων και των αλληπάλληλων στρατιωτικών επεμβάσεων. Ακόμη θα επισημάνω πως μια κοινωνία πολιτών που σέβεται τον εαυτό της δεν μπορεί να μετασχηματίζεται σε μια «απολίτιστη» κοινωνία σε περιόδους κρίσης ούτε μπορεί να επιβάλει τον ορισμό της ενός «πολιτικού πολιτισμού» (political culture) με απολίπιστα, βίαια μέσα και με κρατική ή συμμαχική τρομοκρατία. Αναφέρομαι σε πεδία της δημοκρατίας που θα ώφειλαν να προσελκύσουν την προσοχή μας εάν δεν επιθυμούμε να συνεχίζουμε να διαιωνίζονται πολλαπλά μέτρα και σταθμά και να τροποποιούνται κατά περίπτωση για χώρας έξω από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Π.χ. στην περίπτωση της Τουρκίας εάν επιθυμούμε να πείσουμε πως τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα μειονοτικά και τα εθνοτικά δικαιώματα δεν είναι απλώς θέματα εξωτερικής πολιτικής σκοπιμότητας, τότε ο καλύτερος τρόπος για να πείσει για το εξαιρετικά σοβαρό κourδικό πρόβλημα είναι για την Ευρώπη ως σύνολο να αναγνωρίσει τα δικαιώματα του πολίτη χορηγώντας τα πιστοποιητικά ιθαγένειας στους περισσότερους από 2,5 εκατομμύρια Τούρκους μετανάστες. Ως προς την Ελλάδα για να μιλάει για τέτοια θέματα θα χρειαστεί να αναγνωρίσει την ύπαρξη της μειονότητας ως τουρκικής κοινότητας χωρίς να επιρεάζεται από την τουρκική εθνικιστική προπαγάνδα (και όχι απλώς ως μουσουλμανικής-άλλωστε δεν λέμε «τουρκο-κυπριακή» κοινότητα και όχι «μουσουλμανικο-κυπριακή»);

3. Χρειάζεται ακόμη να προωρήσει αποφασιστικά σε δέσμες μέτρων για τη μειονότητα της Θράκης που θα αναπληρώσουν όλα όσα δεν έγιναν τις προηγούμενες δεκαετίες αλλά, είναι αλήθεια, άρχισαν να τροποποιούνται τα τελευταία χρόνια. Ακόμη όταν η Ευρωπαϊκή Ένωση στη συστοιχία όρων εκδημοκρατισμού που θέτει στην Τουρκία για την ένταξη της εμπεριέχει (και ορθώς) την κατάρτιση της ποιότητάς του θανάτου χρειάζεται να είναι ανυποχώρητα αυστηρή και απέναντι στις ΗΠΑ (ως γνωστόν συνεχίζουν να εκτελούνται σε πολλές πολιτείες οι θανατικές ποινές). Τα ίδια κριτήρια χρειάζεται να τηρούνται όταν απαιτείται και ορθώς- από την Τουρκία η μεταρρύθμιση του ποινικού κώδικα π.χ. στο ζήτημα του χρόνου κράτησης ή προ-φυλάκισης χωρίς δίκη, ή της χρήσης βασανιστηρίων για την απόσπαση πληροφοριών -και που έχουν διαπιστωθεί από τις περισσότερες αναφορές ευρωπαϊκών οργανισμών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (NGOs) και πρώτο από τις ίδιες τις τουρκικές οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων (μερικές φορές μας διαφεύγει πως υπάρχουν πολλές Τουρκίες και όχι μόνο μία) θα ήταν η Ε.Ε. να αντιδράσει ακαριαία και σθεναρά για να μην επιτραπεί να επανεισαχθούν τέτοιες καταδικασμένες στις συνειδήσεις όλων μέθοδοι στην Δύση όπως προέκυψε για την μετά την 11η Σεπτεμβρίου περίοδο στις ΗΠΑ. Εάν δεν επικρατήσουν κοινά κριτήρια και σταθμά σε ευρωπαϊκό επίπεδο και σε κάθε χώρα-μέλος ξεχωριστά -θα έλεγα μάλιστα κριτήρια αυστηρότερα για τον εαυτό μας εάν επιθυμούμε να είμαστε αξιόπιστοι- τότε είναι εξασφαλισμένη η συνέχεια στα ψευδή έγγραφα μελήματα, στα ψευδή συναισθήματα και στην προσχηματική επίκληση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

4. Ένα άλλο πρόβλημα που αναδύεται στη διακήρυξη του Λάκεν -με τις αυτόνοπτες προεκτάσεις ως προς τον τρόπο θέασης της Τουρκίας ως υποψηφίας για ένταξη χώρας είναι όταν επικαλείται τη δημοκρατικότητα, την ειρηνικότητα και πρώτοστα την ηθικότητα της Ένωσης (που όλοι το ευχόμαστε) αλλά ως κεκτημένο (που όμως δεν το βλέπουμε). Λέει το κείμενο: «Η Ευρώπη ως ήπειρος των ανθρωπιστικών αξιών, της Μάγκνα Κάρτα, της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων, της πτώσης του Τείχους του Βερολίνου, [είναι] η ήπειρος της ελευθερίας, της αλληλεγγύης και πάνω απ' όλα της ποικιλομορφίας...». Φαίνεται πως στη διακήρυξη που αναφέρθηκε αρχικά είχαν συμπεκνωθεί στη διατύπωση που αναφέρθηκε αρχικά «Η Ευρώπη: Ηθικός Φάρος του κόσμου» (Europe Lighthouse of the World) που αντανακλά τη σταθερή διαχρονικά αυτό-επαινετική, ναρκισσιστική αντίληψη και που τελικά απαλείφθηκε. Η ουσία όμως παρέμεινε. Ο ηθικισμός που εκπέμπει η διακήρυξη του Λάκεν, είναι αποκλυπτικός (αν όχι ανησυχητικός). Μπορεί όλα τα ως άνω να είναι εκδήλωση προθέσεων μια που αναμφισβήτητο είναι ένα από τα υπαρκτά νήματα της Ευρωπαϊκής Ιστορίας από τα οποία χρειάζεται να αντλεί αλλά δεν είναι το μόνο νήμα. Υπάρχει και η σκοτεινή όψη του φεγγαριού, η «σκοτεινή-σκοτεινότατη-ήπειρος» -δανειζόμενος τον τίτλο βιβλίου πρόσφατης Ευρωπαϊκής Ιστορίας. Δίπλα σε όλα όσα θαυμαστά δημιούργησε η Ευρώπη στα πεδία των τεχνών και των γραμμάτων αλλά και της πολιτειακής συγκρότησης η ίδια Ευρώπη επέφερε μερικές από τις χειρότερες καταστροφές στον κόσμο όλο (αποικιοκρατία) και εν τέλει στην ίδια την καρδιά της ηπειρού της. Στο πεδίο, λοιπόν της ανοχής του «άλλου» μπορεί

η Τουρκία να έχει να αντλήσει από την Ευρώπη ουκ ολίγα -ο Murat Belge αναφέρθηκε σε όλα όσα σηματοδοτεί η Ευρωπαϊκή Ένωση: code name για δημοκρατία, ειρήνη, ανθρώπινα δικαιώματα αλλά και η Δυτική Ευρώπη έχει ορισμένα πράγματα να διδαχθεί από τους άλλους π.χ. από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Το γνωρίζουμε πως σε εποχές που οι Σεφαρδίτες Εβραίοι εκδιώκονταν από το φανατικό καθολικισμό στην Ισπανία αρχικά, την Πορτογαλία κατόπιν και την Ιταλία μεταγενέστερα βρήκαν καταφύγιο για μισή χιλιεπείδα στη θεωρούμενη ως σκοτεινή Οθωμανική Αυτοκρατορία και πρώτοστα την Θεσσαλονίκη (την Νέα Ιερουσαλήμ). Επομένως δεν έχει μόνο η Ευρώπη να διδάξει στην Τουρκία και τον κόσμο αλλά και η Τουρκία ως κυρίαρχος κληρονόμος -όχι ο μόνος- της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έχει να διδάξει στην Ευρώπη την ανοχή ιδιαίτερα σήμερα που έννοιες όπως «σύγκρουση πολιτισμών», «ρήξη ανάμεσα σε ποικίλες κουλτούρες» είναι πολύ της μόδας. 5. Ένα ακόμη συμπληρωματικό σημείο. Η ίδια διακήρυξη του Λάκεν, αναφερόμενη στην ευρωπαϊκή περιφέρεια της φτώχειας και της υπανάπτυξης, ορθώς διαπιστώνει πως «ο θρησκευτικός φανατισμός, ο εθνοτικός εθνικισμός, ο ρατσισμός, η τρομοκρατία εντείνονται». Διαφεύγουν όμως δύο πρόσθετες κρίσιμες συνιστώσες της σημερινής παγκόσμιας κρίσης: Η πρώτη συνιστώσα που διαφεύγει από τη διακήρυξη είναι η επίταση ορισμένων εκ των φαινομένων αυτών που περιγράφει στις ίδιες τις χώρες της Ένωσης. Ο νεο-ρατσισμός (σχεδόν παντού όπως αναδύεται αυτές τις εβδομάδες και από τις γαλλικές προεδρικές αλλαγές), ο αντισιμιτισμός χωρίς να συσχετίζεται με την κριτική σε πολιτικο-στρατιωτικές επιλογές του κράτους του Ισραήλ αλλά και ο νεοφασισμός. Η δευ-

Αντίθετα με την ευρωπαϊκή αυτό-εξιδανίκευση η κριτική ανάλυση που προηγήθηκε με το τίποτε δεν θα έπρεπε να εκληφθεί ως ευρωσκεπτικισμός. Μέχρι σήμερα η έμφαση στη νοπή κατασκευή και αφήγηση του παρελθόντος και του παρόντος στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις ήταν να επικεντρώνουμε την προσοχή μας αποκλειστικά στα πιο ακραία δεινά που προκάλεσε ο «άλλος» εις βάρος «μας». Η πολλαπλότητα των καταστροφών είναι κατά αντιθετικών κατευθύνσεων.

τερη συνιστώσα της σημερινής αινιγματικής κατάστασης των πραγμάτων που διαφεύγει από την ευρωπαϊκή διακήρυξη είναι πως στις «αντιπθεμένες δυνάμεις» είναι και εκείνη της υπεροφίας και της αλαζονείας (κυρίως της Αμερικανικής) αλλά ενίοτε με τον συνεπικουρικό τρόπο και της Ευρώπης. Ένα και μόνο παράδειγμα θα αρκεί: Αν και τα καθεστώτα των πρώην Γιουγκοσλαβικών χωρών ήταν αποκλειστικά υπεύθυνα για τα εγκληματικά δραματισθέντα (πάντα με κυρίαρχο το καθεστώς Μιλόσεβιτς) και πως είναι παραιοϊκό να αναζητεί κανείς τις ευθύνες «στους δυτικούς» ή «στον Ιμπεριαλισμό» πως, ωστόσο, η Ευρώπη, ειδικότερα η Ευρωπαϊκή Ένωση, έθεσε τον ρυθμό της αποσύνθεσης ή/και τον επιτάχυνε με σειρά διακηρύξεων και επιτροπών (με προάροχουσα την επιτροπή Batinder) διατυπώνοντας τη θέση πως προϋπόθεση αναγνώρισης μιας εθνοτικής κοινότητας είναι η επίδειξη συντριπτικά ομοιογενών εθνοτικά πληθυσμών στις συγκεκριμένες περιοχές που διεκ-

δικούν. Η εναλλακτική προσέγγιση θα ήταν να δοθεί μια ευρωπαϊκή προοπτική στην Ομόσπονδη Γιουγκοσλαβία ως σύνολο (φυσικά προτρέποντας την ενίσχυση των περιφερειακών εξουσιών) όπως ακριβώς -και ορθώς -πράττει στην περίπτωση της Κύπρου. Γνωρίζουμε όλοι πολύ καλά πως λειτουργήσει η προϋπόθεση αυτή με τη manía αλληλο-εξόντωσης που πυροδότισε. Το έχουμε συνειδητοποιήσει, εν τέλει, πως σύγκρουση μετωπική πολιτισμών και θρησκειών δεν υπάρχει παρά μόνο στις νοοτροπίες εκείνων που την επινοούν (στα αμερικανικά πανεπιστημιακά εργαστήρια) και τους ιεραποστόλους που κρύσσουν δικαίους ή ιερούς πολέμους και τους ζηλωτές φανατικούς που τα ενστερνίζονται αντιστρέφοντας απλώς την ιεράρχηση αξιακών συστημάτων και πολιτισμών. Όλοι τους χωρίζουν τον κόσμο μανιακιστικά. Ιδιαίτερα, μετά το Κόσοβο και την 11η Σεπτεμβρίου το κακό δεν αντιπαρτιθέται μετωπικά με το καλό («άξονας του κακού» από τη μια και

στρατιά αγγέλων-εξαλοθρευτών από την άλλη). Το κακό διατρέχει εγκάρσια όλες τις κοινωνίες. Αντίθετα με την ευρωπαϊκή αυτό-εξιδανίκευση η κριτική ανάλυση που προηγήθηκε με το τίποτε δεν θα έπρεπε να εκληφθεί ως ευρωσκεπτικισμός. Η κριτική (και ως αυτοκριτική) θεωρήθηκε αναγκαία ακριβώς επειδή η ευρωπαϊκή προοπτική ότι του σημερινού status quo στις ευρωπαϊκές αντιλήψεις και πρακτικές για την Κύπρο και την Τουρκία αποτελεί τη μόνη νοπή προοπτική για την ειρήνη και την ασφάλεια στην Ανατολική Μεσόγειο και τα Βαλκάνια. Πριν τελειώσω θα επιθυμούσα να προσθέσω δύο σκέψεις για τις ελληνο-τουρκο-κυπριακές αντιλήψεις για να καταλήξω τη συνάρθρωση τους με τις ευρωπαϊκές: Μέχρι σήμερα η έμφαση στη νοπή κατασκευή και αφήγηση του παρελθόντος και του παρόντος στις ελληνο-τουρκικές σχέσεις ήταν να επικεντρώνουμε την προσοχή μας αποκλειστικά στα πιο ακραία δεινά που προκάλεσε ο «άλλος» εις

βάρους «μας». Η πολλαπλότητα των καταστροφών είναι κατά κανόνα και πολλαπλών αρνητικών κατευθύνσεων.

Δεύτερη συναφής παρατήρηση: Το 2002 ως έτος και το Κυπριακό ως ζήτημα συνθέτουν την πλέον κρίσιμη δοκιμασία «πειράμα» litmus test προ-θέσεων για την εξακρίβωση δια-θέσεων για όλες ανεξαιρέτως τις εμπλεκόμενες πλευρές. **Δοκιμασία, λοιπόν, για την Ελλάδα** και τις πραγματικές της προθέσεις ως προς την προοπτική ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (και εδώ θα ήταν λάθος μερικοί να νομίσουν πως η ακολουθούμενη πολιτική πορεία συνεύρεσης με την Τουρκία δεν είναι παρά πολιτική κατευνασμού και πως οι διακρίσεις υποστήριξης της τουρκικής ένταξης δεν είναι παρά ανέξοδα λόγια καθουσιασμού της άλλης πλευράς μια που θα ήταν ένας ανούσιος και ανόητος τακτικισμός με ημερομηνία λήξεως την ώρα και την ημέρα της υπογραφής ένταξης της Κύπρου). Είναι δοκιμασία ακόμη για τους Έλληνο-κυπρίους μια που καλούνται σε λογική ορθολογική υπέρβαση ενός βαθιά ριζωμένου συναισθητισμού με εθνικιστικό υπόβαθρο. **ΥΠΕΡΒΑΣΗ ΒΕΒΑΙΑ ΟΛΩΝ ΕΚΕΙΝΩΝ ΤΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΠΟΥ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΝ ΤΟ ΜΙΣΟΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΟΥ.** Φυσικά η υπέρβαση αυτή έχει νόημα εάν έχουν πράγματι πιστέψει πως υπέρτερος πολιτικός στόχος με κατ'αλήθεια την ένταξη στην Ε.Ε. είναι η επανένωση που φυσικά κατά τίποτε δεν προϋποθέτει την απάμβλυνση των θρησκευτικών και πολιτισμικών κριτηρίων ταύτισης με την Ελλάδα. **Δοκιμασία είναι φυσικά και για τους Τουρκο-κυπρίους** γιατί ενώ δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ούτε και στους ίδιους (από δημοσκοπήσεις) πως η ένταξη θα τους οφελήσει περισσότερο από όλους -

οικονομικό-κοινωνικά διαρθρωτικά ταμεία, μείωση των οικονομικών ανισοτήτων, αναχαίτιση του ρεύματος οικονομικής μετανάστευσης και του ρεύματος αιτήσεων Κυπριακών διαβατηρίων, δεν νοείται οι έποικοι από κοινού με την Τουρκία να παρεμποδίζουν την επανένωση και την ένταξη τους. Είναι δοκιμασία-πρόκληση και για τις δύο κοινότητες ως προς το βαθμό που θα φανούν προετοιμασμένες να αποδεχθούν **συγκυβέρνηση** ως δύο διακριτές κοινότητες με ίσα δικαιώματα διαμορφώνοντας τις προϋποθέσεις για **συμβίωση, αλληλεγγύη και -γιατί όχι;- ορισμένα στοιχεία κοινής ταυτότητας** χωρίς την αναστολή, φυσικά, της διαφορετικότητας - γλωσσική, θρησκευτική εθνική. Η ένταξη της Κύπρου ως ενιαίου συνόλου, με μια και μοναδική προσωπικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί δοκιμασία για την Τουρκία ως προς τις πραγματικές προθέσεις της να υπερβεί το κλίμα ευρωσκεπτικισμού ή και απόρριψης (εξέθεσε με σαφήνεια ο Murat Belge τα διλήμματα που τίθενται για την Τουρκία για να διαβεί τα στάδια εκδημοκρατισμού που προβλέπονται στην διακήρυξη του Helsinki και δεν χρειάζεται εγώ να επεκταθώ). Τέλος αλλά διόλου δευτερεύον (*last but not least*) η ένταξη της Κύπρου - πάντα ως ενιαία προσωπικότητα - αποτελεί πειραματική δοκιμασία για την ίδια την Ε.Ε. **Και αυτό έχω την εντύπωση πως δεν έχει γίνει επαρκώς κατανοητό από τους φίλους Τούρκους:** γιατί απλούστατα όλοι το γνωρίζουμε, η **αποδοχή της Κύπρου, η ένταξη της ελληνοκυπριακής από κοινού με την τουρκο-κυπριακή κοινότητα σημαίνει στην πράξη και όχι στις διακηρύξεις απαρχή ξεπεράσματος των υπαρκτών Ευρωπαϊκών προκαταλήψεων για την Τουρκία και το Ισλάμ.** Καταλαβαίνει κανείς εύκολα πως πρό-

κειται για πραγματική δοκιμασία για την Ευρώπη η οποία καιρός είναι να αλλάξει και αυτή νοοτροπίες. Σήμερα γίνεται αναγκαία περισσότερο παρά ποτέ **μια γενναιοδωρία ψυχής όχι με τη φιλανθρωπική έννοια αλλά με την βαθύτερη πίστη στη διαμόρφωση μιας κοινής πολιτικής κουλτούρας και στις αξίες ενός σύγχρονου ανανεωμένου κριτικού ανθρωπισμού.** Το γνωρίζουμε, νόμοι και διατάξεις μπορεί να προβλέπουν ό,τι καλύτερο αλλά εάν δεν εφαρμόζονται ή δεν εφαρμόζονται με πίστη και ευλάβεια είναι χαρπά χωρίς αντίκρουσμα. **Και το σπουδαιότερο στην Κύπρο που τη διατρέχουν δεκαετίες βαθύτατης αμοιβαίας καχυποψίας και οξυμένης μισαλλοδοξίας είναι ακριβώς η διαδικασία αποτοξίνωσης που θα οδηγήσει αργά αλλά σταθερά στην τροποποίηση των νοοτροπιών.** Αυτό είναι το υπόβαθρο για να μπορέσει να είναι λειτουργική η οποία πολιτειακή συγκρότηση¹. Η Ε.Ε. σήμερα ως προοπτική ομοσπονδίων κρατών, με συνεχή άμβλυνση της εθνικρατικής κυριαρχίας δεν μπορεί παρά να λειτουργήσει ως παράγων αποφρασιτικός στην οριστική άμβλυνση των φόβων των Τουρκοκυπρίων, των ανασφαλειών των Ελληνοκυπρίων και των καχυποψιών και των δύο. Η έμφραση χρειάζεται να είναι σε μια ορολογία που θα έχει ως πρώτο συνθετικό το πρόθεμα *συμ-*: *συμμετρία, συν-ύπαρξη, συν-δυσαστική συμμετοχή, συμ-φιλιωση, συν-ένωση* (που δεν είναι διαδικασία στιγμιαία αλλά μακράς διάρκειας η οποία απαιτεί την υπέρβαση των στενών εθνικιστικών αντιλήψεων μια *συν-ένωση* που φυσικά δεν σημαίνει ομογενοποίηση αλλά ούτε *από-σχιση* και *δικο-τόμηση* προθέματα που προκαλούν δεινά), *συν-δυσαστικά, συν-εργασία, συν-αίνεση, συμ-περιληψη* εν τέλει *συμ-βιβασμός, συμ-βόλαιο, συμ-φωνία,*

συμ-φωνητικό, σύν-ταγμα, στο πλαίσιο μιας δικαιοδικής και διζωνικής ομοσπονδίας καθόσον εκτός από κοινωνικο-πολιτική θεώρηση και φιλοσοφία ζωής (είναι θέμα *συν-λογικής συν-είδησης*), είναι και προς το *συμ-φέρον όλων των συμβαλλομένων μερών.* Είναι αυτονόητο πως όλα όσα εύκολα λέγονται δύσκολα πραγματώνονται. Οι δυσκολίες αντιμετωπίζονται αρκεί να πιστέψουν μερικοί πως η πρόκληση αυτή αξίζει τον κόπο. Ένα από τα επικριτήματα ακούγονται με σοβαρότητα που χρειάζεται να απαντηθεί. Διατυπώνεται από αρκετούς (Cytıl Mango, ο τουρκοκύπριος ηγέτης Ergun Olgun) και είναι το εξής: μας λένε πως δεν υπάρχουν παραδείγματα στη σύγχρονη ιστορία επανασυγκρότησης πολυεθνικών κοινωνιών που αποδιαρθρώθηκαν σε ξεχωριστές εθνικές οντότητες. Πολύ κακώς γίνεται η επίκληση της Γιουγκοσλαβίας μια που στη μεσο-μακροπρόθεσμη διάρκεια της ιστορίας των 75 ετών υπήρξε μια συγκριτικά επιτυχημένη ομοσπονδία. (Ας αντέξει η Κύπρος ενιαία όχι για 80 αλλά για 20 χρόνια και τότε βλέπουμε μέσα στα Ευρωπαϊκά πλαίσια με μέλος τότε πια και την Τουρκία!!) **Μα εδώ ακριβώς βρίσκεται η μεγάλη πρόκληση στην Κύπρο να αποτελέσει ένα πρώτο τρανταχτό παράδειγμα που θα διαψεύσει όλες τις καταστροφικές αυτοεκληρούμενες προφητίες.** Είναι μια πρόκληση που μπορεί να εμπνεύσει και να διδάξει τον κόσμο όλο. Γιατί σε ένα κόσμο που παρουσιάζει σημάδια αποδιάρθρωσης, τάσεις αποσχιστικές και HOBBEΣιανές ριζεις όλων εναντίον όλων η απαραίτητη λύση του Κυπριακού θα δώσει φτερά αισιοδοξίας σε όσους πιστεύουν στην πολυπολιτισμικότητα όχι ως εξύμνηση της διαφοράς αλλά ως αναγνώριση της με κατεύθυνση την Μονάδα, το Ενιαίο της ανθρωπότητας και

1. Το θέμα έχει θεθεί πολύ ωραία από τον Νιαζί Κιζιλγιουρέκ, Καίσαρα Μαυράτα, Παπαδάκη, Περισπάνη και Σταύρο Τομπάζο και προ εικοσαετίας από τους Ατταλίδη και Κιτρομυλίδη.

Οι πρόεδροι του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Νικολάος Δημιτσάκης (αριστερά) και ο πρόεδρος της Τουρκίας, Αχμέτ Σεσίλ (δεξιά).

αντιθέτως θα αποθαρρύνει όσους επικαλούνται τις ζοφερές διεθνείς τάσεις για να τις ενισχύσουν. Μια τέτοια εξέλιξη δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί ως το πρώτο αποφασιστικό βήμα για να δοθεί η ώθηση στην τελική φάση των διαδικασιών ένταξης της Τουρκίας χωρίς την δυνατότητα πιά επικλήσης από την Ευρώπη προχηματικά πολιτισμικο-θρησκευτικών επιχειρημάτων. Η ιστορία που τόσο συχνά γίνεται καταχρηστική επίκληση της μας παρέχει παραδείγματα μόνο σε μια κατεύθυνση: **πως απλούστατα δεν υπήρξαν, δεν υπάρχουν στον κόσμο αυτό "προαιώνιοι εχθροί"** ιδιαίτερα μάλιστα ανάμεσα σε εθνότητες ή θρησκευτικές κοινότητες που έχουν μια κοινή ιστορία και μια κοινή κληρονομιά

η επικείμενη «ανεπιστρεπτή» ένταξη της Κύπρου, όπως επιβεβαίωσε χθες [9/5/02] στη Λευκωσία και κύριος Κόχ, Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να γίνει αντιληπτή σε μια τέτοια λογική μηδενικού αθροίσματος. Η κλεψύδρα του χρόνου εξαντλείται απελπιστικά γρήγορα, οι προθεσμίες εκλείπουν μετά το καλοκαίρι και αν κοιτάξουμε προσεκτικά τον περίγυρο μας «*οι καιροί σου μενετοί*».

Υ.Γ.Η ιστορία των δύο λαών μας -Ελλήνων και Τούρκων- από το 1821 εδώ και 180 χρόνια και ακόμη πιο οξυμένα από το 1922 εδώ και 80 χρόνια με νέα κορύφωση στην Κύπρο το 1974 προ 28 ετών έδινε συχνά την εντύπωση ότι μοναδικός στόχος των εκατέρωθεν εθνικισμών και εξωτερικών πολιτικών ήταν ο αμοιβαίος ξεριζωμός, εφ' όσον αμυνισμός. Τέινουμε, τέλος, με όλο και μεγαλύτερη ευκολία να αναζητούμε «ξένους δακτύλους» που είναι απανταχού παρόντες και τα πάντα πληρώντες για να αποσειούμε τις δικές μας τελικές ευθύνες για τις πράξεις μας, τις αντιλήψεις μας και τις στάσεις μας. Θάπρεπε πια να είχαμε «*διδασθεί από την ιστορία*» πως χωρίς **πρόθυμους εκτελεστές** καμία υπερδύναμη του κόσμου δεν μπορεί να διεκπεραιώσει τις στοχεύσεις της. Υπό το πρίσμα αυτό, μια που συμβρισκόμαστε σήμερα εδώ, ένας όχι και τόσο ουτοπικός πολιτικο-πολιτισμικός στόχος για την Τουρκία, την Ελλάδα τις δύο κυπριακές κοινότητες αλλά και την Ε.Ε. θα ήταν να εσωτερικεύσουμε αυτό που διατύπωσε κάποτε ο μεγάλος φιλόσοφος της ανοχής Emmanuel Levinas: **«μια διαφορετική σύλληψη της πολιτικής, σύμφωνα με την οποία ο στόχος του αγώνα θα είναι για τον άλλο» στο όνομα του άλλου και όχι ένας αγώνας για να σβήσουμε, να εξοστρακίσουμε ή και να αφανίσουμε τον άλλο.** ■

Το Κυπριακό υπό το φως της ευρωπαϊκής προοπτικής της Κύπρου και της Τουρκίας

Του Σταύρου Τομπάζου

Η εισήγησή μου θα περιοριστεί σε μερικές κριτικές παρατηρήσεις κάποιων στερεότυπων αντιλήψεων στην Κύπρο που διαδίδονται και προωθούνται από μια σημαντική μερίδα του τύπου διαμορφώνοντας την κοινή γνώμη.

Πρώτον, φαίνεται να επικρατεί η αντίληψη ότι η διπλωματία της Κυπριακής Δημοκρατίας οδηγήθηκε, κατά την περίοδο μετά το 1974, από υποχώρηση σε υποχώρηση με αποτέλεσμα η ελληνοκυπριακή πλευρά να βρίσκεται στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων σε όλο και δυσχερέστερη θέση. Αντίστοιχα, σύμφωνα πάντα με αυτή την αντίληψη, η τουρκοκυπριακή και τουρκική διπλωματία της αδιαλλαξίας είναι επιτυχημένη και αποδοτική, διότι κάθε φορά οι συνομιλίες ξεκινούν από ένα μεγαλύτερο διαπραγματευτικό κεκτημένο για την τουρκοκυπριακή πλευρά. Από αυτή τη γνωμάτευση εξάγεται και ένα πολιτικό συμπέρασμα ιδιαίτερα επικίνδυνο. Εφόσον η αδιαλλαξία αποδίδει, ενώ η διαλλακτικότητα έχει κόστος, πρέπει και η ελληνική διπλωματία να μιμηθεί την τουρκική. Αυτή η γνωμάτευση, ωστόσο,

είναι εντελώς λανθασμένη και ανυπόστατη. Οι διπλωματικοί συσχετισμοί δυνάμεων έχουν αλλάξει υπέρ της ελληνοκυπριακής πλευράς. Το Κυπριακό ουδέποτε απασχόλησε τη διεθνή κοινότητα και ιδιαίτερα την Ε.Ε. όσο σήμερα. Η λύση του Κυπριακού δεν είναι πλέον δυνατό να ξεφύγει από το πλαίσιο του ΟΗΕ και του ευρωπαϊκού κεκτημένου, όχι γιατί αυτό επιδιώκει η ελληνοκυπριακή ή η ελληνική πλευρά, αλλά γιατί αυτό απαιτεί η διεθνής κοινότητα, η Ε.Ε. και -ας μου επιτραπεί να πω- και η μεγάλη μερίδα, αν όχι η πλειοψηφία, των Τουρκοκυπρίων. Τυχόν παρέκκλιση από το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο δεν θα μπορούσε να είναι παρά μεταβατική. Η Ε.Ε. δεν δέχεται μόνιμες παρεκκλίσεις από το κεκτημένο, διότι κάτι τέτοιο θα δημιουργούσε σημαντικό πρόβλημα για την ίδια την Ευρώπη. Θα δημιουργούσε προηγούμενο σε ένα πολιτικό σχηματισμό, του οποίου η σταθερότητα στηρίζεται ακριβώς στην ακαμψία του κεκτημένου του. Η επίσημη Τουρκία βρίσκεται σήμερα κάτω από την ασφυκτική πίεση των γεγονότων. Η προοπτική ένταξης της Κ.Δ. στην Ε.Ε., με ή χωρίς

λύση του Κυπριακού, τη θέτει μπροστά σε ένα σκληρό δίλημμα. Ή θα αλλάξει στάση στο Κυπριακό, υπερηδώνοντας έτσι ένα από τα κύρια εμπόδια για τη δική της ένταξη στην Ε.Ε., ή, αν παραμείνει σταθερή στις αδιάλλακτες θέσεις της, θα χάσει κάθε δυνατότητα άσκησης πίεσης στην Κυπριακή Δημοκρατία, η οποία σύντομα θα είναι μέλος της Ε.Ε.. Το κυπριακό πρόβλημα θα καταστεί πλέον και θεσμικά ευρωπαϊκό και η Τουρκία θα υποχρεωθεί σε διαπραγματεύσεις, μέσω μιας ενδυναμωμένης Κυπριακής Δημοκρατίας, αν όχι με την ίδια την Ευρώπη.

Δεύτερον, μερικοί ισχυρίζονται ότι το ενδεχόμενο ένταξης της Κ.Δ. στην Ε.Ε. χωρίς λύση του Κυπριακού παραμένει απίθανο παρά τη συμφωνία του Ελσίνκι. Αυτή η άποψη μαρτυρεί έλλειψη κατανόησης της ευρωπαϊκής διπλωματικής κουλτούρας και των εσωτερικών δυναμικών της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η Ευρώπη σέβεται την υπογραφή της, διότι αυτή είναι η μέθοδος της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης καθ' όλη τη μεταπολεμική περίοδο. Η κάθε συμφωνία είναι αποτέλεσμα επίμονων και μακρο-

χρόνιων διαπραγματεύσεων ανάμεσα στα κράτη της Ευρώπης και αποκρυσταλλώνει λεπτές ισορροπίες και συσχετισμούς δυνάμεων. Είναι γι' αυτό που η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση προχωρεί με βήμα κελώνας: αργά, αλλά σταθερά. Οι συμφωνίες εξελίσσονται, βελτιώνονται, αλλάζουν πάντοτε κοινή συναινέσει, ουδέποτε αθετούνται. Αυτή είναι η μέθοδος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η οποία δεν θα μπορούσε να αλλάξει χωρίς να θέσει σε κίνδυνο το όλο οικοδόμημα. Ας προσθέσουμε επίσης ότι η ένταξη των υποψήφιων κρατών της ανατολικής Ευρώπης αποτελεί για την Ε.Ε. ένα πολύ μεγαλύτερο διακύβευμα από την ενδεχόμενη ένταξη που θα προκαλούσε η ένταξη της Κ.Δ. χωρίς λύση του Κυπριακού στις ευρωπαϊκές σχέσεις. Η μη ένταξη της Κ.Δ. στην Ε.Ε., αν και απίθανη, δεν είναι βέβαια δυνατό να αποκλεισθεί εντελώς. Προϋποθέτει ωστόσο χονδροειδή, τραγικά λάθη της κυπριακής και της ελληνικής κυβέρνησης.

Τρίτον, μερικοί θεωρούν την ένταξη της Κ.Δ. χωρίς λύση του Κυπριακού ως συνώνυμο της διχοτόμησης, εξού και ο νεολογισμός «ευρω-δικοτόμηση». Κατ' αρχήν πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η διχοτόμηση στην Κύπρο υπάρχει ντε φάκτο από το 1974. Η διαιώνιση της υπάρχουσας κατάστασης υπηρετεί μόνο την ιδέα της επισημοποίησης της διχοτόμησης. Η συνεχής μετανάστευση των Τουρκοκυπρίων και η δημογραφική αλλοίωση εδραιώνουν όλο και περισσότερο την υπάρχουσα κατάσταση. Η μη ένταξη της Κ.Δ. στην Ευρώπη δεν πρόκειται να επηρεάσει θετικά τις υπάρχουσες δυναμικές. Η ένταξη αντίθετα, χωρίς βέβαια να απο-

τελεί εγγύηση για την αποφυγή της διχοτόμησης, καθιστά ισχυρότερα τα κίνητρα του τουρκοκυπριακού πληθυσμού για μη διχοτομική λύση του Κυπριακού, επομένως και την εσωτερική πίεση που υφίσταται το καθεστώς Ντενκτάς. Παράλληλα, η επίσημη Τουρκία υποχρεώνεται να σεβαστεί το διεθνές δίκαιο και τη συμφωνία του Ελσίνκι ή να ενταφιάσει για άγνωστο χρονικό διάστημα τη δική της προοπτική ένταξης. Επομένως η ένταξη της Κ.Δ. θα αποτελούσε ένα επιπλέον κίνητρο για την Τουρκία για αλλαγή στάσης πάνω στο Κυπριακό.

Τέταρτο, θεωρείται ευνόητο στην Κύπρο ότι τα συμφέροντα της Κ.Δ. (και της Ελλάδας) είναι εξορισμού αντίθετα με τα συμφέροντα της Τουρκίας. Η Κύπρος βίωσε τη συμφωνία του Ελσίνκι με εκθρόνηση, καχυποψία, δυσαρέσκεια, στην καλύτερη περίπτωση με συγκρατημένη αισιοδοξία, εν ολίγοις χωρίς κατανόηση. Η αναγόρευση της Τουρκίας σε υποψήφια χώρα θεωρήθηκε από τη συντριπτική πλειοψηφία των αναλυτών ως ένα σκοτεινό σημείο της Συμφωνίας. Η συμφωνία του Ελσίνκι αποτελεί ωστόσο τον πιο πολύτιμο καρπό της νέας ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η ίδια η αναγόρευση της Τουρκίας σε υποψήφια χώρα αποτελεί θετική εξέλιξη για το Κυπριακό και τις ελληνοτουρκικές σχέσεις ευρύτερα, διότι θέτει την Τουρκία κάτω από τη θεσμοθετημένη πίεση της Ε.Ε. για εκδημοκρατισμό της χώρας και ενισχύει τις δημοκρατικές δυνάμεις της Τουρκίας. Η μάχη της Ευρώπης, που είναι ταυτόχρονα μια μάχη για τον εκδημοκρατισμό της Τουρκίας, είναι τώρα ανοικτή. Οι δημοκρατικές δυνάμεις της Τουρκίας γνωρίζουν πολύ κα-

λά ότι ο εκδημοκρατισμός της χώρας είναι μια πολιτική διαδικασία που περιλαμβάνει και μια ομοσπονδιακή λύση του Κυπριακού, το οποίο καθίσταται έτσι μέρος των εσωτερικών κοινωνικών δυναμικών στην ίδια την Τουρκία. Αν η εισβολή στην Κύπρο υπήρξε ο καταλύτης για τον εκδημοκρατισμό της Ελλάδας, η λύση του Κυπριακού αποτελεί υποχρεωτικό στάδιο στη διαδικασία εκδημοκρατισμού της Τουρκίας.

Η νέα εξωτερική πολιτική της Ελλάδας, η πολιτική Σημίτη-Παπανδρέου φαίνεται λοιπόν να αποδίδει. Δημιουργεί μια νέα δυναμική στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, η οποία μόνο θετικά αποτελέσματα μπορεί να επιφέρει στο Κυπριακό. Η νέα εξωτερική πολιτική της Ελλάδας δημιουργεί ταυτόχρονα μια νέα πολιτική κουλτούρα, την οποία όμως η Κύπρος αντιμετωπίζει με δυσπιστία και έλλειψη κατανόησης. Ο τρόπος, με τον οποίο μεγάλο μέρος του τύπου και της πολιτικής ηγεσίας αντιμετώπισαν πριν λίγες μέρες το θέμα του εμπορίου γαλακτοκομικών προϊόντων με Τουρκοκύπριους, είναι χαρακτηριστικός. Αυτοί που δεν καταδίκασαν απερίφραστα αυτή την εξέλιξη, επέδειξαν ιδιαίτερη έφεση στους γλωσσικούς ακροβατισμούς: «Αν και εφόσον η εισαγωγή τουρκοκυπριακών προϊόντων δεν σημαίνει ή δεν ανοίγει το δρόμο για αναγνώριση του ψευδοκράτους, τότε πρέπει ίσως να την αποδεχθούμε». Ελάχιστοι ήταν οι πολιτικοί ηγέτες που πήραν καθαρή στάση πάνω στο ζήτημα. Ωστόσο το θέμα είναι απλό. Τα κράτη δεν τα αναγνωρίζουν οι κτηνοτρόφοι και οι γαλακτοκομικές βιομηχανίες. Τα κράτη τα αναγνωρίζουν μόνο άλλα κράτη. Οι Τουρκοκύπρι-

οι είναι πολίτες της μόνης νόμιμης Δημοκρατίας στην Κύπρο. Επομένως, βεβαίως και έχουν δικαίωμα να συναλλάσσονται με τους Ελληνοκύπριους. Εκπλήττει επίσης το γεγονός ότι οι Ελληνοκύπριοι αγελαδοτρόφοι έσπευσαν να καταδικάσουν την εν λόγω εξέλιξη με πολιτικούς όρους. Ο σύνδεσμος αγελαδοτρόφων κρίνει θέματα εξωτερικής πολιτικής και κανείς δεν μπορεί, ωσάν να ήταν το πιο φυσιολογικό πράγμα στον κόσμο.

Η επανένωση της Κύπρου δεν είναι απλώς θέμα διαπραγματεύσεων της ελληνοκυπριακής και τουρκοκυπριακής πλευράς. Είναι και θέμα πολιτικής κουλτούρας, διότι απ' αυτήν εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η επίτευξη και η βιωσιμότητα μιας ενδεχόμενης λύσης του Κυπριακού. Το ισχυρότερο όπλο ενάντια στην αδιαλλαξία του Ντενκτάς είναι μια επιθετική και πολυεπίπεδη πολιτική φιλίας με τον τουρκοκυπριακό πληθυσμό, μια πολιτική που συμπορεύεται με μια από τις πολλές Τουρκίες: Την Τουρκία των δημοκρατικών δυνάμεων, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του ευρωπαϊκού εκσυγχρονισμού. Η ευρωπαϊκή προοπτική της Κύπρου προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία επίλυσης του Κυπριακού και τα προσεχή χρόνια θα είναι καθοριστικής σημασίας, τόσο για το ίδιο το Κυπριακό, όσο και για τις ελληνοτουρκικές ευρύτερα. Ας μην την υπονομεύσουμε εμείς οι ίδιοι παραμένοντας εγκλωβισμένοι σε λογικές και αναλύσεις του παρελθόντος, που αγνοούν την άρχουσα δυναμική στις διεθνείς, ευρωπαϊκές και ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Γαλλικές εκλογές: Εκλογή Chirac με τις ψήφους της Αριστεράς

Του Ιωσήφ Παγιάτα

Οι γαλλικές προεδρικές εκλογές του 2002 έχουν ήδη περάσει στην ιστορία. Ο Jacques Chirac κέρδισε το δεύτερο γύρο, εξασφαλίζοντας το ποσοστό του 82.15% των ψήφων, έναντι 17.85% του αντιπάλου του Jean Marie Le Pen. Ποτέ προηγουμένως στην ιστορία της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας δεν κερδίστηκαν εκλογές μ' αυτό το ποσοστό. Κι αυτό γιατί σ' όλες τις προηγούμενες περιπτώσεις η Αριστερά λογικά ψήφιζε... αριστερά. Αυτή τη φορά όμως ψήφισε δεξιά, με αποτέλεσμα ο Chirac να κερδίσει με το εξωπραγματικό ποσοστό του 82%. Για σκοπούς σύγκρισης αναφέρουμε τα ποσοστά που πήραν οι νικητές στις προηγούμενες προεδρικές εκλογές:

1965	Charles De Gaulle	55.2%
1969	Georges Pompidou	58.2%
1974	Valery Giscard D' Estaing	50.8%
1981	Francois Mitterand	51.8%
1988	Francois Mitterand	54.0%
1995	Jacques Chirac	52.6%
2002	Jacques Chirac	82.2%

Όπως εύκολα μπορεί κανείς να αντιληφθεί, το εκλογικό αποτέλεσμα του δεύτερου γύρου των γαλλικών προεδρικών εκλογών, καμιά δεν έχει σχέση με τις προηγούμενες εκλογικές αναμετρήσεις και σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα του πρώτου γύρου, καθόλου δεν αφήνεται του ισχυρισμού ότι τον Chirac επανεξέλεξε η Αριστερά.

Σε λίγες μέρες θα διεξαχθούν στη Γαλλία βουλευτικές εκλογές και θα διαφανεί αν κάποιες πληγές έχουν κλείσει ή όχι. Ακόμα θα διαφανεί αν έχουν εκλείψει κάποιες αντικρίσεις "οργής" ή διαμαρτυρίας και τα κόμματα θα καταλήξουν στα πραγματικά/φυσιολογικά τους ποσοστά. Ακόμα, αν η πληθυντική Αριστερά έχει πληγεί βαθιά ή αν το μάθημα των προεδρικών εκλογών θα φρονηματίσει και θα οδηγήσει ξανά τα πρόβατα στο μαντρί. Κα-

τά τα άλλα το διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα στις δύο εκλογικές αναμετρήσεις είναι πολύ μικρό για να επιτρέψει στα κόμματα που έχουν πληγές, και ιδιαίτερα το σοσιαλιστικό και το κομμουνιστικό, να πάρουν οποιαδήποτε ουσιαστικά μέτρα και να αναπροσαρμόσουν τις στρατηγικές τους.

Ο οδυνηρός πρώτος γύρος

Πολιτικός σεισμός χαρακτηρίστηκαν τα αποτελέσματα του πρώτου γύρου των γαλλικών προεδρικών εκλογών. Στους ίδιους τους Γάλλους προκάλεσαν αισθήματα ντροπής, ενώ σ' ολόκληρη την Ευρώπη ανησυχία. Οι διαδηλώσεις που ακολούθησαν την είσοδο του Le Pen στο δεύτερο γύρο, λειτούργησαν ως σήμα κινδύνου για τους Γάλλους για το ενδεχόμενο ενός συγκαλυμμένου φασισμού. Ταυτόχρονα ήταν αυτές οι ανηδράσεις ένα κράμα ντροπής και ενοχής για την αδιαφορία ή την έλλειψη σοβαρότητας που οι Γάλλοι επέδειξαν στον πρώτο γύρο.

Η ήττα του Lionel Jospin ήταν σοκ για τη γαλλική και τη διεθνή κοινή γνώμη, αφού έστω και οριακά, οι περισσότερες δημοσκοπήσεις έφερναν τον Jospin να κερδίζει στο δεύτερο γύρο τον Chirac. Ωστόσο ο Le Pen δεν εμφανίστηκε στο γαλλικό πολιτικό προσκήνιο εν μια νυκτί. Αντίθετα είναι από τα μέσα της δεκαετίας του '80 που άρχισε να μαζεύει τα όχι ευκαταφρόνητα ποσοστά του. Πράγματι στον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών του '88 πήρε 14.4%, ενώ το '95 έφτασε το 15%. Ταυτόχρονα ο θάνατος του Mitterand άφησε τη Γαλλία χωρίς χαρισματικό ηγέτη ενώ η πληθυντική αριστερά, παραέγινε πληθυντική, όπως δείχνουν τα ποσοστά που εξασφάλισαν κάποια κόμματα στον πρώτο γύρο. Έτσι το έργο του Le Pen, που έχει το χάρισμα του λέγειν, έγινε ευκολότερο, πιο πολύ αν αναλογιστεί κανείς ότι η αντιπαράθεση ήταν κατά κύριο λόγο ανάμεσα στα στρατόπεδα του Chirac και του Jospin. Οι κατά κόρον αναφορές του Chirac

κισμό που δεν είναι μόνο ρατσιστικός αλλά και αντιευρωπαϊκός, αφού πρεσβεύει την απόσυρση της Γαλλίας από την Ε.Ε. και την επιστροφή στο παρωχημένο εθνοκράτος. Είναι βέβαιο ότι ο Le Pen θα "παλέψει" τις βουλευτικές εκλογές με "προζύμι" τα κέρδη του πρώτου γύρου των εκλογών, αφού όπως έχει λεχθεί, ούτε η Αριστερά προλαβαίνει να ανασυνταχθεί ούτε η Δεξιά να τροχοδρομήσει λύσεις με μια μεταβατική κυβέρνηση της οποίας ο ρόλος περιορίζεται στην προετοιμασία των βουλευτικών εκλογών. Το "μούδιασμα" του δεύτερου γύρου, μάλλον δεν θα ανακαίσει τον Le Pen που συνεπικουρείται από τις επιτυχίες της Ακροδεξιάς στη Δανία, το Βέλγιο, την Αυστρία, την Ολλανδία, την Ιταλία.

Ποιοι ψήφισαν τον Le Pen

Από την επομένη του πρώτου γύρου των προεδρικών εκλογών οι αναλυτές και οι πολιτολόγοι προσπάθησαν να "ψηλαφίσουν" τα χαρακτηριστικά αυτών των εκλογών που έδωσαν στον Le Pen το απίστευτο για πολλούς 16.86%. Ποιοι είναι αυτοί οι Γάλλοι που προτίμησαν τον Le Pen από τον Jospin.

Η γεωγραφική κατανομή των ψήφων που πήρε ο Le Pen δείχνει ότι το Εθνικό Μέτωπο (Front Nation) αρχίζει να κάμνει ρίζες. Κι αυτό γιατί ο γεωγραφικός καταμερισμός του 2002 θυμίζει πολύ εκείνο του '95. Το προτύργιο του κόμματος (περιοχές που πλησίασε το 20%) βρίσκεται στα ανατολικά μιας νοερής γραμμής που ξεκινά από τη Χάβρη περνά από τη Λυόν και καταλήγει στο Περγιανόν. Δηλαδή στο "λεπνισμό" αντιστάθηκε η δυτική Γαλλία και το Massif Central. Η περιοχική ανατολική αυτής της γραμμής χαρακτηρίζεται από την έντονη παρουσία των μεταναστών και την ανεργία και περιλαμβάνει τα αστικά κέντρα που μαστίζονται από τη βία και την ανασφάλεια.

Τον Le Pen πιο πολύ ψήφισαν άντρες (το 21%) παρά γυναίκες (13%). Όσον αφορά την ηλικιακή πλευρά, ο Le Pen πήρε ψήφους από όλες τις ηλικίες με μεγαλύτερα ποσοστά στις ηλικίες ανάμεσα 45-59 ετών (19%) και λιγότερο (15%) σ' αυτές των 70 ετών και πάνω. Τα καλύτερα αποτελέσματα (38%) είχε ο Le Pen ανάμεσα στους άνεργους και τους εργάτες (30%), ενώ τα χειρότερα (14%) ανάμεσα στους ελεύθερους επαγγελματίες.

Από μια άλλη άποψη ο Le Pen ψηφίστηκε από ανθρώπους με λιγότερη σχετικά μόρφωση. Το 22% αυτών που είχαν γυμνασιακή ή κατώτερη μόρφωση και μόλις το 8% αυτών που είχαν πανεπιστημιακή. Όσο για τα κίνητρα αυτών που τον ψήφισαν, ένα 74% επικατέστησε την ανασφάλεια, το 60% τη μετανάστευση, ενώ ένα 31% την ανεργία. Λίγο περισσότεροι από τους μισούς (52%) δήλωσαν ότι τον ψήφισαν γιατί ανταποκρίνεται στις ανησυχίες τους, ενώ λίγο λιγότεροι από τους μισούς (47%) θεώρησαν ότι περισσότερο αυτός παρά οι άλλοι επαγγέλλεται την αλλαγή! Ωστόσο κατά

στα θέματα ασφάλειας και την "πλημμελή άσκηση εξουσίας" από μέρους του Jospin, που αποτέλεσαν τον πυρήνα της αντισοσιαλιστικής του καμπάνιας, έσπρωξαν τελικά προς τα ακροδεξιά, αφού ούτε ο κεντρώος Βαγρου ούτε ο πρωταθλητής του νεοφιλελευθερισμού Madelin μπόρεσαν να επωφεληθούν. Και κατάφερε έτσι να μαζέψει ο Le Pen 4.6 εκατομμύρια ψήφους, τρομερό αριθμό αν αναλογισθεί κανείς ότι με την πολυετή παρουσία του στην πολιτική γαλλική σκηνή και την εφταετή παρουσία του στην προεδρία, μάζεψε ο Chirac μόλις 5.3 εκατομμύρια... Είναι ενδεικτικό ότι σε σχετική έρευνα που διεξήχθη, περισσότεροι των ερωτηθέντων (20%) πίστευαν ότι μπορεί ο Le Pen "να ανακαίσει την εγκληματικότητα και την ανασφάλεια" παρά ο Chirac (17%) ή οι άλλοι δύο επικρατέστεροι δεξιοί υποψήφιοι (μόλις 2%). Ο Le Pen αξιοποίησε στο έπακρον την αποτυχία των παραδοσιακών πολιτικών να λύσουν τα κοινωνικά προβλήματα της Γαλλίας, ίσως και τις κάποιες "αβάρειες" της γαλλικής εξωτερικής πολιτικής προς την πλευρά των Αμερικανών και όσο ήταν δυνατό και τις ανασφάλειες που ένιωθαν οι Γάλλοι. Κατάφερε, μάλιστα, να εμφανιστεί ως εκφραστής των προσδοκιών των αδυνάτων σε αντιπαράθεση με την εικόνα του κατεστημένου που συνέθεταν οι δύο επικρατέστεροι υποψήφιοι, καταφέροντας έτσι να έχει απήχηση στους συνταξιούχους, τους κάποιες ηλικίας ευρύτερα, τους άνεργους αλλά και τους νέους στους οποίους υποσχόταν την αλλαγή. Το περίεργο είναι ότι μέσα από τη ξενοφοβία του κατάφερε να αγγίξει ευαίσθητες πτυχές των Γάλλων...

Η εκλογική του νομιμοποίηση -περί αυτού πρόκειται- αναμένεται να βοηθήσει την εκλογική του καμπάνια στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές. Και τούτο παρά το ότι ο Le Pen επαγγέλλεται ένα εθνι-

Το "μούδιασμα" του δεύτερου γύρου, μάλλον δεν θα ανακαίσει τον Le Pen που συνεπικουρείται από τις επιτυχίες της Ακροδεξιάς στη Δανία, το Βέλγιο, την Αυστρία, την Ολλανδία, την Ιταλία.

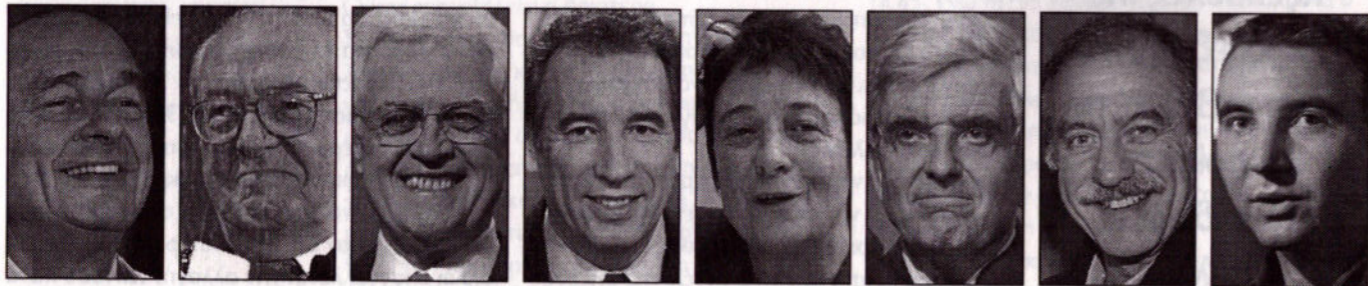
ένα παράδοξο τρόπο μόλις ένα 9% πίστευαν ότι συγκεντρώνει τα προσόντα ενός Προέδρου!! Συμπερασματικά οι ψηφοφόροι του Le Pen είχαν χαρακτηριστικά που τους έκαναν να ξεχωρίζουν από τους άλλους ψηφοφόρους και περισσότερο κατάφεραν να διεμβολίσουν τις διάφορες τάξεις και ηλικίες. Ο Le Pen πιο πολύ απέσπασε ψηφοφόρους από τη Δεξιά παρά την Αριστερά. Ωστόσο ένα 7% δήλωσε ότι ανήκει στους ψηφοφόρους του Σοσιαλιστικού Κόμματος, ενώ ένα 13% στην Άκρα Αριστερά! Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Le Pen απέσπασε αρκετούς νέους ψηφοφόρους τόσο από τη μια όσο και από την άλλη πλευρά, κυρίως μέσα από τις τάξεις των εργατών και των ανέργων. Ανάμεσα σ' αυτούς που ρωτήθηκαν, κάποιος ψήφισε τον Le Pen "γιατί λέει την αλήθεια και είναι ο μόνος που λέει αυτό που σκέφτεται". Κάποιος άλλος γιατί "δεξιά και αριστερά δεν έχουν καμιά διαφορά". Τέλος κάποιος άλλος εξέφρασε μ' αυτό τον τρόπο την προτίμηση του "γιατί ο Le Pen είναι πάνω απ' όλα η άμυνα της Γαλλίας και η αίσθηση του πατριωτισμού".

Πόσο πλησίασαν οι προβλέψεις

Αν κάνει κάποιος μια σύγκριση ανάμεσα στα αποτελέσματα του πρώτου γύρου των εκλογών και της τελευταίας, πριν τις εκλογές δημοσκοπήσεις, εύκολα θα καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι εκλογολόγοι δεν τα πήγαν και τόσο καλά αυτή τη φορά.

Υποψήφιοι	Αποτέλεσμα πρώτου γύρου	Τελευταίες Δημοσκοπήσεις
Chirac	19.88	21
Le Pen	16.86	12
Jospin	16.18	19
Bayrou	6.84	5.5
La Guiller	5.72	8
Chevènement	5.33	7
Mamère	5.25	6.5
Besancenot	4.25	1.5
Saint Josse	4.23	3.5
Madelin	3.91	3.5
Hue	3.37	5.5
Megret	2.34	3
Taubira	2.32	1
LePage	1.80	0.5
Boutin	1.19	1
Glückstein	0.47	0.5

**Οι εκλογολόγοι
δεν τα πήγαν
και τόσο καλά
αυτή τη φορά.**

Είναι σαφές ότι οι δημοσκοπήσεις υποτίμησαν τις ψήφους της Δεξιάς, δίδοντας τρεις μονάδες περισσότερες στο Jospin και πέντε λιγότερες στο Le Pen. Ακόμα έδωσαν 7% και 5,3% αντίστοιχα στους αριστερούς Chevènement και Hue, που πήραν τελικά 5,3% και 3,3%. Τέλος πρόβλεψαν 8% και 6,5% για τους αριστερούς La Guiller και Mamère, που πήραν αντίστοιχα 5,7% και 5,3%. Υποτίμησαν ακόμα τις δεξιές ψήφους που πήραν οι Chirac και Bayrou. Εξαιρεση απετέλεσαν ο αριστερός Besancenot, που κατάφερε να πάρει τριπλάσιες ψήφους από τα προγνωστικά, καθώς επίσης και η Christine Taubira. Ωστόσο είναι ακριβώς οι κάποιες αριστερές επιτυχίες που στέρξαν από το Jospin την παρουσία στο δεύτερο γύρο. Συνολικά τα δεξιά κόμματα πήραν το 57% και τα αριστερά το 43%.

Γιατί έχασαν οι σοσιαλιστές

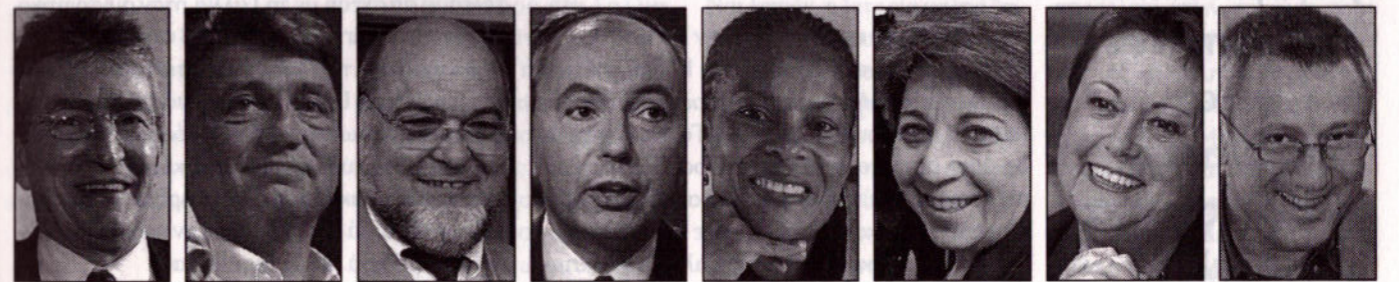
Θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί ότι ο Jospin έχασε από την Αριστερά παρά από τη Δεξιά, και αν ήταν δυνατό να γινόταν λόγος στις προβλέψεις για ένα τέτοιο σενάριο, θα ανάγετο στη σφαίρα της φαντασίας. Έτσι ύστερα από 33 ολόκληρα χρόνια, οι σοσιαλιστές αποκλείστηκαν από το δεύτερο γύρο των εκλογών. Σ' αυτό κατά κύριο λόγο συνέτεινε ο πολυκερματισμός της Αριστεράς και το ψηλό ποσοστό αποχής του πρώτου γύρου, που έφτασε το 27%. Οι ανεκπλήρωτες υποσχέσεις και οι δεσμεύσεις που ανελήφθησαν, αλλά δεν ικανοποιήθηκαν, αλλά ακόμα και η όχι και τόσο σοσιαλιστική διαχείριση της εξουσίας από μέρος του Jospin, απογοήτευσαν τους αριστερούς Γάλλους ψηφοφόρους που οδηγήθηκαν στην αδιαφορία και την αποστασιοποίηση από την πολιτική. Ακόμα βαρέθηκαν τη συγκατοίκηση και την ισοπέδωση των προγραμμάτων, μη εγκρίνοντας ουσιαστικά τη διαχείριση προγραμμάτων με πολύ λιγότερο σοσιαλισμό και περισσότερο νεοφιλελευθερισμό. Ο ίδιος ο Jospin άφησε τους ψηφοφόρους του Σοσιαλιστικού Κόμματος να αντιληφθούν ότι αν εκλεγόταν δεν θα έπρεπε να αναμένουν πολλές σοσιαλιστικές θεωρήσεις. Εξού και το σχετικά ψηλό ποσοστό που πήραν τα άλλα αριστερά κόμματα, που επαγγέλλονταν πιο "καθαρές αριστερές λύσεις". Πράγματι, στην προσπάθειά του να προσεταιρισθεί τον κεντρώο χώρο, όπως έπραξαν οι Blair και Schröder, απο-

μακρύνθηκε ο Jospin από τις σοσιαλιστικές πρακτικές. Μάλιστα διέπραξε το λάθος να χαρακτηρίσει το πρόγραμμά του σοσιαλφλελεύθερο, απλώς εμπνεόμενο από τις σοσιαλιστικές αξίες, κι όχι σοσιαλιστικό. Όταν ανέκρουσε πρύμναν, η ζημιά είχε ήδη γίνει... Η ήττα της Αριστεράς στη Γαλλία ήταν άλλος ένας καλκός στην αναστροφή των τάσεων της δεκαετίας του '90, όταν δύο μόνο χώρες δεν είχαν παρασυρθεί από την παλλίρεια της σοσιαλδημοκρατίας και της πληθυντικής Αριστεράς, η Ισπανία και η Ιρλανδία. Σ' αυτό συνέτεινε και η σμίκρυνση των διαφορών Αριστεράς/Δεξιάς, που επέτρεψε στην Ακροδεξιά να διεισδύσει σε χώρους της Αριστεράς και σε μερικές περιπτώσεις να συγκυβερνήσει, όπως στην Αυστρία, την Ιταλία, την Πορτογαλία και πολύ πρόσφατα την Ολλανδία.

Άνοδος των άκρων

Η ύπαρξη τόσων πολλών υποψηφίων, δεκαέξι συνολικά, με περισσότερους του ενός στην κάθε μια από τις δύο πλευρές, είχε ως αποτέλεσμα τον κατακερματισμό των ψηφοφόρων στο ίδιο στρατόπεδο, είτε επρόκειτο για τη Δεξιά ή την Αριστερά. Έτσι στα αριστερά, εκτός από τους σοσιαλιστές και τους κομμουνιστές, υπήρχαν οι οικολόγοι και τρεις τροτσκοϊστές υποψήφιοι, ενώ το ίδιο συνέβη και στα δεξιά. Ακόμα παρατηρήθηκε μια πόλωση προς τα άκρα. Εκεί που αναμενόταν να περιοριστεί η Ακροδεξιά (Le Pen -Megret) στο 12-14% ξεπέρασε το 19%, ενώ τα ακροαριστερά κόμματα κατάφεραν να συγκεντρώσουν γύρω στο 15%. Αθροιστικά τα άκρα διέθεταν ένα στους τέσσερεις ψηφοφόρους, επιτεινόντας έτσι τη γαλλική εκλογική ιδιομορφία τόσο προς την άκρα δεξιά που είχε μια ιστορία μιας εικοσαετίας, όσο και προς τη ακροαριστερά με την Arlette La Guiller, που ξεκίνησε με 2,7% το '74 και έφτασε το 5,7% το 2002. Η Ακροαριστερά απέσπασε το 15% στις ηλικίες 18-24 ετών και το 13% στις ηλικίες 35-49. Επίσης είχε το 12% ανάμεσα στους εργατές και το 15% ανάμεσα στους ελεύθερους επαγγελματίες, ενώ κατά παράδοξο τρόπο είναι πιο ισχυρή από τα μεσαία εισοδήματα και πάνω παρά από τα μεσαία εισοδήματα και κάτω. Όσο για την Ακροδεξιά, πέραν του ότι επηρέασε τη νεολαία, είναι ισχυρή ανάμεσα στους εμπορευομένους (18%) και τους εργατές (20%).

Όμως τα ποσοστά αυτά και οι σχετικές τάσεις δεν θα πρέπει να αντικρίζονται με υπεραπλουστευμένο τρόπο, ως επαναστατική ψήφος της Ακροαριστεράς ή ως εθνικιστική ή Ξενοφοβική ψήφος της Ακροδεξιάς. Χαρακτηριστικά σε έρευνα που έγινε λίγο πριν τις εκλογές, μόνο ένα 42% των Γάλλων επιθυμούσε τη σε βάθος αλλαγή της κοινωνίας, ποσοστό που στις προηγούμενες προεδρικές εκλογές ανερχόταν στο 61%. Από τους ακροδεξιούς του Le Pen τι σε βάθος αλλαγή επιζητούσε το 53%, ενώ από την ακροαριστερά της La Guiller μόνο το 46%. Κατά ένα παράδοξο τρόπο το 40% της εργατικής τάξης ανακατατάσσεται στο κέντρο ή στα δεξιά και μόνο το 20% θεωρεί ότι ανήκει στην Ακροαριστερά! Αν εξαιρέσει κανείς τους ψηφοφόρους του Le Pen, η γαλλική κοινωνία φαίνεται σήμερα περισσότερο ανεκτική και ανοικτή. Πράγματι, έρευνα που έγινε στις αρχές του χρόνου κατέδειξε ότι το 62% όσων ρωτήθηκαν θεωρούν ότι δεν παρουσιάζει κανένα πρόβλημα η κατασκευή τεμένων για τους μουσουλμάνους της χώρας, ενώ το ποσοστό αυτό πριν δύο χρόνια δεν ξεπερνούσε το 52%. Επίσης το 57% ευνοεί να δοθεί το δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές στους μη ευρωπαϊκής καταγωγής μετανάστες, ποσοστό που πριν δύο χρόνια δεν ξεπερνούσε το 52%. Ανεβασμένο σε σχέση με τα προηγούμενα δύο χρόνια (57% έναντι 47%) είναι το ποσοστό αυτών που ευνοούν τη διεύρυνση της Ε.Ε. με χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Οι αριθμοί αυτοί τείνουν να επιβεβαιώσουν τη ρήξη ανάμεσα στη μετριοπαθή Δεξιά και την Ακροδεξιά, την οποία χαρακτηρίζουν η μισαλλοδοξία και η ξενοφοβία. Αλλά αφού δεν διαφαίνεται κάποια ριζοσπαστικοποίηση της κοινωνίας, σε τι οφείλεται η άνοδος των άκρων; Όσον αφορά την Αριστερά σαφώς πρόκειται για αποδοκιμασία του τρόπου που κυβερνήσε ο Jospin και μια προσπάθεια αποτροπής της εκδηλωθείσας πρόθεσης διακυβέρνησης στα πλαίσια της νεοφιλελεύθερης παγοσμοποίησης. Επισημαίνεται ότι το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν επωφελήθηκε αυτής της δοκιμασίας, αφού θεωρήθηκε συμμετέχων της διακυβέρνησης Jospin. Το Κομμουνιστικό Κόμμα βρέθηκε αυτή την περίοδο παγιδευμένο σε μια κατάσταση που εκτός κυβερνήσεως έχανε τη χρησιμότητά του και εντός κυβερνήσεως την ισχύ του. Αξίζει να σημειωθεί ότι ανάμεσα στην Αριστερά καταλλήλότερη για την υπε-

34 χρόνια μετά το Μάν του 1968, η Ιστορία καλπάζει και πάλι στη Γαλλία!

Του Γιώργου Μπυραλιά

Μετά από την Ιταλία, τώρα και η Γαλλία. Και ίσως περισσότερο από την Ιταλία! Όχι μόνο επειδή η γαλλική επαναστατική αριστερά (Αρλέτ και Μπεζανσενό) αποκτά και εκλογική αξιοπιστία φθάνοντας το 10% στον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών. Αλλά κυρίως, επειδή βρίσκεται επικεφαλής ενός τεράστιου και ραγδαία ανερχόμενου κοινωνικού κινήματος αντίστασης τόσο στο φασισμό του Λε Πεν όσο και στο νεοφιλελευθερισμό που καλλιέργησε το έδαφος για την άνοδο του Λε Πεν. Με άλλα λόγια, επειδή αυτή η γαλλική επαναστατική αριστερά μετατρέπεται τώρα -ντε φάκτο αλλά και συνειδητά- σε ελπίδα και πόλο συσπείρωσης των πολλών εκατομμυρίων νεολαίων, εργαζόμενων, αγωνιστών των κοινωνικών κινήσεων και των κομμουνιστών της παραδοσιακής αριστεράς, που κατακλύζουν, σχεδόν 24 ώρες το εικοσιτετράωρο, τους δρόμους και τις πλατείες εκατοντάδων πόλεων της Γαλλίας.

Ναι, ζούμε τώρα στη Γαλλία εκείνες τις σπάνιες αλλά και εξαιρετικές μέρες που η Ιστορία (με Ιερωτάτα) αρχίζει να καλπάζει! Αν και βρισκόμαστε ακόμα στην αρχή της σωτήριας διαδικασίας, τα φαινόμενα δεν απατούν: άρκεσαν μερικές μέρες πρωτοφανών αντιφασιστικών κινητοποιήσεων, ειδικά στη γαλλική επαρχία, για να μετατραπεί ο φόβος σε ελπίδα, ο πανικός σε γιορτή, η άμυνα σε επίθεση. Όπως αναγκάζεται πια να διαπιστώσει ακόμα και ο αστικός τύπος, «ένα άρωμα Μάν του '68 αρχίζει να πλανιέται πάνω από τις γαλλικές πόλεις!». Όχι βέβαια επειδή η φασιστική απειλή εξουδετερώθηκε, κάθε άλλο μάλιστα, αλλά μάλλον επειδή η αντιμετώπιση της παίρνει τώρα τις διαστάσεις μιας αυθεντικής λαϊκής εξέγερσης που τείνει να τη χτυπήσει στη ρίζα της. Δηλαδή, στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές που την εξέθρεψαν. Σ' αυτή την οικονομία της αγοράς που αφήνει πίσω της ατέλειωτα κοινωνικά και ανθρώπινα ερείπια. Στους διαχειριστές της (κεντροδεξιούς και κεντροαριστερούς) που, σαν άλλοι μαθητευόμενοι μάγοι, άνοιξαν τους ασκούς του Αιόλου και κάπνισαν από τη φωτιά του ρατσισμού που οι ίδιοι είχαν ανάψει...

Ωστόσο, η ιστορική εκλογική επιτυχία των δύο τροτσικιστών υποψηφίων δεν θα αρκούσε για να πάρουν οι εξελίξεις τη σημερινή τους τροπή, αν δεν είχε επέμβει ακαριαία ο (επαναστατικός) υποκειμενικός παράγοντας. Την πιο κρίσιμη στιγμή, δηλαδή αμέσως μετά από την ανακοίνωση των εκλογικών αποτελεσμάτων, την ώρα που όλοι είχαν παραλύσει και οι ηγέτες της «πληθυντικής αριστεράς» μετρούσαν τις πληγές τους, ο Ολιβιέ Μπεζανσενό που βρισκόταν στα στούντιο της κρατικής τηλεόρασης, καλούσε τους συμπατριώτες του να κατέβουν αμέσως στους δρόμους.

γωγής έχουν και τη γαλλική υπηκοότητα. Πράγματι στις τελευταίες γαλλικές εκλογές βρέθηκαν να έχουν διακίωμα ψήφου 471 ψηφοφόροι. Αντανακλώντας τη γενικότερη αδιαφορία για τις εκλογές, απ' αυτούς ψήφισαν μόλις 224, λιγότερο από 48%. Τρεις έριξαν λευκό, ενώ δύο από τους δεκαέξι προεδρικούς υποψηφίους οι κύριοι Glückstein και Saint Josse δεν κατάφεραν να "σκοράρουν"... Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Κύπρο η συμπεριφορά των ψηφοφόρων ήταν πιο "ορθολογική" και με ισοψηφία, 63 ψήφους στον καθένα, έβγαλε στην πρώτη θέση τους βασικούς μονομάχους Chirac και Jospin. Ο Le Pen ήρθε ήρθε τέταρτος με 15 ψήφους, πίσω από τον περιβαλλοντιστή Maméte που πήρε 21 ψήφους. Κατά τα άλλα, το 6% των Γάλλων που διαβιούν στην Κύπρο και προσήλθε στις εκλογές φαίνεται να ενστερνίζεται αυτά που επαγγέλλεται ο Le Pen!

Αναλυτικά οι 224 Γάλλοι υπήκοοι στην Κύπρο, που άσκησαν το εκλογικό τους δικαίωμα στον πρώτο γύρο των γαλλικών εκλογών, ψήφισαν ως εξής:

Bayrou	11
Besancenot	6
Boutin	2
Chevénement	11
Chirac	63
Glückstein	0
Hue	2
Jospin	63
La Guillier	7
Le Page	11
Le Pen	15
Madelin	2
Maméte	21
Megret	3
Saint Josse	0
Taubina	4

Προφανώς, ούτε στην Κύπρο πήγαν καλά οι κομμουνιστές, αφού ο Robert Hue μόλις που πήρε δύο ψήφους, ενώ όλες οι γυναίκες πήραν ψήφους, συμπεριλαμβανομένης και της συντηρητικής Βουτινί! Η αδιαφορία των ψηφοφόρων συνεχίστηκε και στο δεύτερο γύρο, αφού, παρά το σεισμό που προκάλεσε η επιτυχία του Le Pen, οι ψηφοφόροι αυξήθηκαν μόλις κατά τρεις και έφτασαν τους 227, ξεπερνώντας ελάχιστα το 48%. Ωστόσο το τελικό αποτέλεσμα σε σχέση με τη Γαλλία ήταν συντριπτικό υπέρ του κ. Chirac που με τις 208 ψήφους που πήρε εξασφάλισε το 93,3%, έναντι των μόλις 15 ψήφων που πήρε ο Le Pen κι του εξασφάλισαν το 6,7%. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Le Pen όσες ψήφους πήρε τον πρώτο γύρο εξασφάλισε και στο δεύτερο. Κάτι που εξυπακούει ότι δεν υπήρξαν ψήφοι διαμαρτυρίας, αλλά όσοι τον σπύριξαν προφανώς συμφωνούν μ' αυτά που επαγγέλλεται.

ράσπιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων θεωρήθηκε η τροτσικίστρια Arlette La Guillier (36%) παρά ο σοσιαλιστής Lionie Jospin (12%) ή ο κομμουνιστής Robert Hue (8%). Γενικά, εμπιστοσύνη στο πρόσωπο της από πλευράς μισθοσυντηρητών έδειχνε το 41% έναντι του μόλις 5% προς τον Hue. Όσον αφορά τη Δεξιά πρόκειται μάλλον για απηυδομημένους ψηφοφόρους, που η ανασφάλεια και το αντισοσιαλιστικό χρώμα που έδωσε ο Chirac στη προεκλογική του εκστρατεία, έσπρωξε προς την Ακροδεξιά, μη επιτρέποντας να επωφεληθούν άλλοι δεξιοί μετριοπαθείς.

Υπάρχει η άποψη πως, πέρα από την έντονη αντιπάθεια του Le Pen προς το Chirac, στην προσπάθειά της να αποσταθεροποιήσει το Jospin, η Δεξιά εννοούσε στον πρώτο γύρο κάποιες επιτυχίες της Ακροδεξιάς. Εκ των υστέρων αυτή η κυνική αντίκριση "δούλεψε", αφού όπως διεφάνη οι σοσιαλιστές αναγκάστηκαν να ψηφίσουν στη μεγάλη τους πλειοψηφία το Chirac!

Πέρα από τη σύγκριση που δημιούργησε η συγκυρία της συγκατοίκησης των δύο θεωρούμενων επικρατέστερων υποψηφίων, τα αποτελέσματα του πρώτου γύρου επιβεβαίωσαν την πρόθεση των ψηφοφόρων να "τιμωρήσουν" τους "επιλήθμονες της ιδεολογίας", τους σοσιαλιστές καθώς επίσης και τη μετριοπαθή δεξιά που οσάκις βρίσκεται στην εξουσία, καταγγέλλει καταστάσεις χωρίς να ενεργεί διορθωτικά.

Γεύση γαλλικών εκλογών και στην Κύπρο

Λίγοι ίσως να γνωρίζουν ότι στην Κύπρο υπάρχει μια μικρή κοινωνία που κι αυτή πήρε μέρος στις τελευταίες προεδρικές εκλογές στη Γαλλία. Την ομάδα αυτή συνθέτουν Γάλλοι υπήκοοι που είτε βρίσκονται στην Κύπρο για υπηρεσιακούς σκοπούς, είτε παντρεύτηκαν Κυπρίους, είτε ακόμα πρόσωπα που γεννήθηκαν στην Κύπρο αλλά λόγω κατα-

Λίγοι ίσως να γνωρίζουν ότι στην Κύπρο υπάρχει μια μικρή κοινωνία που κι αυτή πήρε μέρος στις τελευταίες προεδρικές εκλογές στη Γαλλία.

“Δεν μπορούν ταυτόχρονα να είναι στο Νταβός και να παρελαύνουν την Πρωτομαγιά στο Παρίσι”

Σχεδόν ταυτόχρονα, τα μέλη της LCR έβγαιναν από τα γραφεία τους σε δεκάδες πόλεις, και με επικεφαλής τις ορχήστρες και τις σημαίες τους, άρχιζαν να διαδηλώνουν συμπαρασύροντας όποιον ήθελε να εκφράσει έμπρακτα την αντιφασιστική οργή του. Η συνέχεια είναι γνωστή. Πολύ γρήγορα, οι μικρές πορείες μετατράπηκαν σε τεράστιες διαδηλώσεις. Και όχι μόνον αυτό. Με το πέρασμα των ημερών, και χάρη στην παρουσία όχι μόνο της LCR αλλά και των χιλιάδων αγωνιστών του μαζικού αντιφασιστικού κινήματος Ras l'Front καθώς και των πολλών άλλων κοινωνικών κινημάτων που αναφέρονται στο Πόρτο Αλέγκρε, οι διαδηλώσεις έγιναν ακόμα πιο μαζικές και οι διαδηλωτές άρχισαν να (αυτο)οργανώνονται, να συντονίζονται και φυσικά, να ριζοσπαστικοποιούνται. Ξαφνικά, είναι σα να ξύπνησε η γαλλική κοινωνία από

το μακρύ της λήθαργο και να βάλθηκε να ξανακατακτήσει μέσα σε λίγες μέρες ό,τι της στέρησαν οι δεκαετίες της νεοφιλελεύθερης νάρκωσης: τη χαμένη πίστη στις δικές της δυνατότητες αλλά και την αλληλεγγύη του ταξικότατου "Tous ensemble" (όλοι μαζί) του μεγάλου απεργιακού Δεκέμβρη του 1995. Την άμεση δράση αλλά και τη γνώση ότι ο αντιφασιστικός αγώνας είναι μια πάρα πολύ σοβαρή υπόθεση για να τον αφήσουν στα χέρια όλων εκείνων που αν δεν ενθάρρυναν, πάντως άφησαν τη φαιά πανούκλα να θεριέψει...

Προς το μαζικό αντικαπιταλιστικό κόμμα

Όπως ήταν φυσικό, ένας τέτοιος «πολιτικός σεισμός» δεν μπορούσε παρά να προκαλέσει πρωτόγνωρες αναταράξεις μέσα στα κόμματα της κυβερνητικής πληθυντικής αριστεράς,

Πριν περάσουν δύο εικοσιπεντάωρα, η αριστερή πτέρυγα του Σοσιαλιστικού κόμματος (που συσπειρώνει το 27% των μελών του) συνεδρίαζε και αφού σπλίτευε τη δεξιά ηγεσία («δεν μπορούν ταυτόχρονα να είναι στο Νταβός και να παρελαύνουν την Πρωτομαγιά στο Παρίσι»), κατέθετε πρόταση από πέντε σημεία προκειμένου «το κόμμα να αποκτήσει και πάλι τους (χαμένους) δεσμούς του με τα λαϊκά στρώματα». Αν και αυτά τα πέντε σημεία δεν είχαν τίποτα το «επαναστατικό» (καμιά ιδιωτικοποίηση στο δημόσιο τομέα, υπεράσπιση της συνταξιοδότησης στα 60 χρόνια καθώς και του ασφαλιστικού συστήματος, μισθολογικές αυξήσεις, μέτρα για να σπάσουν τα γκέτο της εξαθλίωσης στα προάστια των μεγαλουπόλεων), η κομματική ηγεσία έσπευσε να τα απορρίψει χωρίς να κάνει τον κόπο ούτε καν να τα συζητήσει...

Αντίθετα, στους Πράσινους και στο ΚΚΓ η κατάσταση είναι από αρκετά μέχρι πάρα πολύ διαφορετική. Κάτω από την αυξανόμενη πίεση και της βάσης τους, οι ηγεσίες τους κάνουν τώρα τα πρώτα βήματα τους ανοίγματα στην «εναλλακτική αριστερά», και ειδικά στην LCR, χωρίς όμως και να αποφασίζουν να αλλάξουν ριζικά προσανατολισμό. Όμως, τα ρήγματα είναι πια ορατά και το μέλλον τους διόλου ρόδινο. Είτε επειδή δεν θα μπορούν για πολύ να συμβιβάζουν τα ασυμβίβαστα (την πληθυντική με την εναλλακτική αριστερά), είτε επειδή τα μέλη και οι ψηφοφόροι τους δεν θα τους περιμένουν επάπειρον να πάρουν τις αποφάσεις τους. Τελικά, πολλά -αν όχι τα πάντα- θα εξαρτηθούν από την ικανότητα που θα επιδείξουν οι δύο μεγάλες οργανώσεις της «εναλλακτικής αριστεράς» (η LCR και η Lutte Ouvriere) να επωμιστούν τις ιστορικές ευθύνες που πέφτουν στους ώμους τους. Δι-

λαδή, να προσφέρουν την πολιτική διέξοδο που αναζητάνε τα εκατομμύρια των νέων, των εργαζομένων, των κοινωνικά αποκλεισμένων, των ανέργων και των απογοητευμένων μελών και ψηφοφόρων της παραδοσιακής αριστεράς, που ασφυκτούν μέσα στα ερείπια του νεοφιλελευθερισμού. Πετυχαίνοντας για πρώτη φορά να εξισορροπήσει την εκλογική της απήχηση με εκείνη της Lutte Ouvriere, η LCR μπορεί πια να ελπίζει βήματα ότι θα καμφθούν οι αιώνιες αντιστάσεις των συντρόφων της Αρλέτ Λαγκιγιέ και ότι θα γίνει δυνατή η συνεργασία τους. Ωστόσο, το ζητούμενο δεν είναι πια το απλό άθροισμα των δύο τροτσκιστικών οργανώσεων. Για τη δημιουργία εκείνου του μαζικού αντικαπιταλιστικού πόλου που επιβάλλουν επιτακτικά οι ανάγκες μιας εποχής που έχει ήδη αρχίσει, χρειάζεται κάτι πολύ διαφορετικό και πολύ πιο μεγάλο. Χρειάζεται η συσπείρωση

όλων των διαθέσιμων κινηματικών, νεολαιίστικων, εργατικών, συνδικαλιστικών, οικολογικών, φεμινιστικών, κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων που αρνούνται τη δικτατορία των αγορών, και απορρίπτουν το νεοφιλελευθερισμό και τον πόλεμο! Το εγχείρημα δεν θα είναι εύκολο αλλά δεν είναι πια ανέφικτο. Μετά από την Ιταλία, είναι τώρα και στη Γαλλία που συγκεντρώνονται όλες οι προϋποθέσεις για τη ριζική ανασύνθεση της αριστεράς, για τη δημιουργία ενός μαζικού και αξιόπιστου αντικαπιταλιστικού κόμματος που, οργανικά δεμένο με το διεθνές αντιπαγκοσμιοποιητικό κίνημα, θα ανατρέψει πολιτικούς χάρτες και κοινωνικούς συσχετισμούς δυνάμεων που έμεναν επί δεκαετίες αμετακίνητοι όχι μόνο στη Γαλλία αλλά και σε όλη την Ευρώπη! Και ας μην ξεχνάμε: είναι γαλλική παράδοση να είναι ο Μάης ο μήνας όλων των απελευθερωτικών ελπίδων...

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΛΕ ΠΕΝ, για μια νέα Αντικαπιταλιστική Αριστερά

Συνέντευξη του Ολιβιέ Μπεζανσενό (LCR) στη *Liberazione**

«**Η** άμεση προτεραιότητα είναι να οργανώσουμε την πολιτική και κοινωνική πάλη ενάντια στην άκρα δεξιά και στο φασισμό. Πρέπει όμως παράλληλα να επανιδρύσουμε την αντικαπιταλιστική αριστερά και να δημιουργήσουμε μια νέα πολιτική δύναμη, ταξική, οικολογική και φεμινιστική, δεμένη με το αντιπαγκοσμιοποιητικό κίνημα». Αν και μόνο 27 ετών, ο Ολιβιέ Μπεζανσενό έχει καθαρές ιδέες. Εξάλλου, μια από τις αποκαλύψεις αυτών των προεδρικών εκλογών είναι ακριβώς αυτός ο ίδιος, ο πιο νέος υποψήφιος, η «φωνή εκείνων που δεν έχουν φωνή και των ανώνυμων», που κέρδισε ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες ψήφους, κάνοντας το κόμμα του, την LCR, να ισοφαρίσει τη δύναμη της ιστορικής υποψήφιας της άκρας αριστεράς, της Αρλέτ, και να ξεπεράσει το ΚΚΓ.

Τον Ολιβιέ τον γνωρίζουμε από το 1995, όταν σπουδάσαμε μαζί στη Ναντέρ και αυτός ήταν ήδη στρατευμένος στο SOS Racisme. Είναι λοιπόν φυσικό να τον ρωτήσουμε τι συνέβη. «Οι εκλογές σηματοδότηκαν από την επιστροφή της άκρας δεξιάς και του πιο καθαρόαιμου φασισμού. Κυρίως επειδή όλη η εκστρατεία του Σιράκ, όπως εξάλλου και του Ζοσπέν, επικεντρώθηκε στο θέμα της

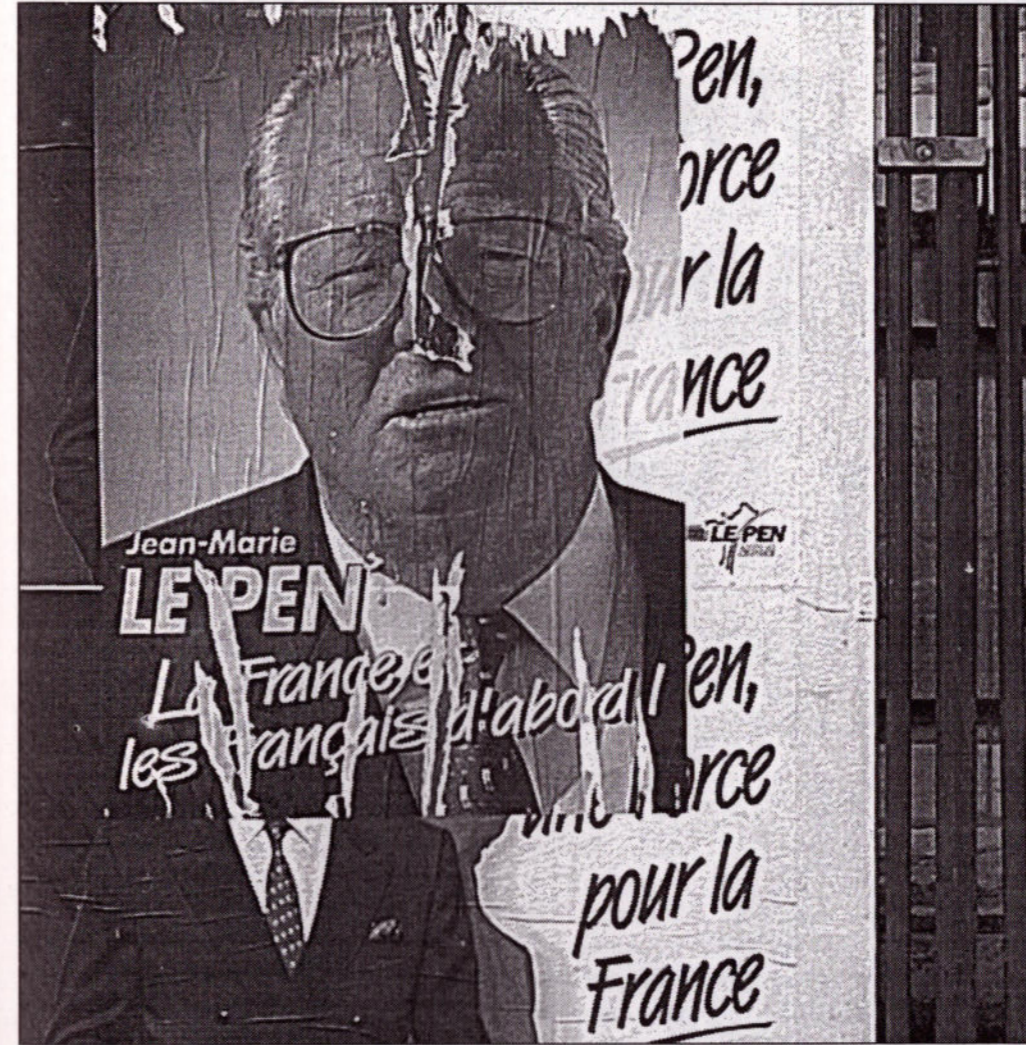
ασφάλειας και της μετανάστευσης. Είναι γι' αυτό που ο Ζοσπέν έχασε και ο Λε Πεν κέρδισε. Τώρα το ζητούμενο είναι να οργανώσουμε την κοινωνική πάλη ενάντια στην άκρα δεξιά. Εμείς είμαστε τη νύχτα στους δρόμους μαζί με χιλιάδες νέους, και ξεκινήσαμε δύο εβδομάδες αντιφασιστικής κοινωνικής κινητοποίησης. Δεν μπορούμε και δεν θέλουμε να καλέσουμε για ψήφο στον Σιράκ, αλλά θα είμαστε όπως πάντα, στην πρώτη γραμμή της αντιφασιστικής και αντιρατσιστικής πάλης».

■ Liberazione: Τι απαντάτε σε εκείνους που λένε ότι ο κατακερματισμός της αριστεράς προκάλεσε την ήττα του Ζοσπέν και τον υπαρκτό κίνδυνο του Λε Πεν;
Μπεζανσενό: Για να υπάρχει αυτός ο κίνδυνος θα έπρεπε να μην είχε κατακερματισθεί η «πληθυντική αριστερά», άρα αυτό το ερώτημα πρέπει να απευθυνθεί κατά προτεραιότητα στον Σεβενεμάν, στους Πράσινους και στο ΚΚΓ, και όχι βέβαια σε εκείνους, όπως σε εμάς, που ανέκαθεν εκδηλώνουμε την αντίθεσή μας στη νεοφιλελεύθερη-δημοκρατική κυβέρνηση του Ζοσπέν, την πρωταθλήτρια των ιδιωτικοποιήσεων. Κατόπιν, η λογική του «ελάσσοнос κακού» δεν λει-

τούργησε ποτέ στην πολιτική, και δεν θα λειτουργούσε ούτε σε αυτή την περίπτωση. Δεν είναι δυνατό να προστεθούν ποιοτικά διαφορετικές ψήφοι όπως εκείνες του πρωθυπουργού και εκείνες της αντικαπιταλιστικής αριστεράς.

■ Liberazione: Πώς εξηγείς τη φανερή επιτυχία σου, και σε σχέση με το αποτέλεσμα μιας παλαιμάχης, όπως η Αρλέτ, που στην πραγματικότητα διατηρεί τις ψήφους που είχε πάρει το 1995;
Μπεζανσενό: Κατ' αρχήν, επιβραβεύτηκε μια μη σεχταριστική άκρα αριστερά που είναι βαθιά ενδοτική χωρίς όμως να μειώνει τον αντικαπιταλισμό της. Κατόπιν, το αποτέλεσμα μας εντάσσεται στο νέο πλαίσιο των κοινωνικών κινητοποιήσεων και της ανάκαμψης, όπως το είδαμε στους τελευταίους μήνες, των εργατικών αγώνων και συγκρούσεων. Οι συγκεντρώσεις και όλη η προεκλογική μας εκστρατεία σηματοδότησε από την τεράστια συμμετοχή νέων του αντιπαγκοσμιοποιητικού κινήματος, των λαϊκών στρωμάτων και των εργατών που αγωνίζονται ενάντια στις απολύσεις. Με λίγα λόγια, κάναμε μια εκστρατεία σε όσωση με την κοινωνία.

■ Liberazione: Δηλαδή δεν φάινκε «γελοίο», ένας τροτσκι-

Οι συγκεντρώσεις ήταν γεμάτες από νέους αγωνιστές του «κινήματος των κινήματων» που αναζητούσαν μια εναλλακτική κοινωνία, μια νέα ουτοπία, οριστικά απαλλαγμένη από τη φρίκη του υπαρκτού σοσιαλισμού.

στης ταχυδρόμος 27 ετών υποψήφιος για την προεδρία της Δημοκρατίας; Μπεζανσενό: Πράγματι, πέθανε στα γέλια όταν μου πρότειναν να γίνω υποψήφιος της Λίγκας. Όμως, πιστεύω ότι οι ψηφοφόροι άκουσαν και ψήφισαν ένα νεαρό επαναστάτη ταχυδρόμο. Στις συγκεντρώσεις αυτών των μηνών μιλήσαμε πάρα πολύ για σχέδια κοινωνίας, για παγκόσμιες εναλλακτικές προτάσεις, για έναν άλλο κόσμο, δηλαδή για επανάσταση. Οι συγκεντρώσεις ήταν γεμάτες από νέους αγωνιστές του «κινήματος των κινήματων» που αναζητούσαν μια εναλλακτική κοινωνία, μια νέα ουτοπία, οριστικά απαλλαγμένη από τη φρίκη του υπαρκτού σοσιαλισμού.

■ Liberazione: Μετά από αυτά τα αποτελέσματα της αρι-

στεράς, την ήττα του ΚΚΓ, έχετε μια μεγάλη ευθύνη, να απευθυνθείτε στο σύνολο της εναλλακτικής αριστεράς... Μπεζανσενό: Σίγουρα, ναι. Έχουμε μπροστά μας την εκστρατεία για τις βουλευτικές εκλογές του Ιουνίου και μια νέα φάση ανάπτυξης των κοινωνικών κινητοποιήσεων, της αληθινής αντίστασης στο φασισμό και στη ξενοφοβία. Αυτές οι εκλογές ξεκαθάρισαν ότι η αριστερά είναι χωρισμένη σε δύο στρατόπεδα. Από τη μια μεριά, η αριστερά που θέλει να διαχειριστεί τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές και ενσαρκώνεται από τον Ζοσπέν, που έχασε. Από την άλλη, η αντικαπιταλιστική αριστερά, που βέβαια δεν μονοπωλείται από την LCR, και η οποία οικοδομείται μέσα στους αγώνες και στα κινήματα. Δύο

στρατόπεδα αντιθετικά, που προφανώς δεν μπορούν να συμβιώσουν μέσα στην ίδια κυβέρνηση. Είναι για αυτό το λόγο που το ΚΚΓ και οι Πράσινοι βγαίνουν και αυτοί πτηνμένοι από τις εκλογές, αν και η έκταση της ήττας τους διαφέρει. Σήμερα, εμείς εκτιμούμε ότι επείγει η ανασύνθεση της αντικαπιταλιστικής και εναλλακτικής αριστεράς, σε γαλλικό αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και ότι σε σχέση με αυτό η LCR και η LO (Lutte Ouvriere) έχουν μια ιδιαίτερη ευθύνη, όχι για να γεννηθεί ένα άθροισμα οργανώσεων, αλλά για να ξεκινήσουν μια διαδικασία που απευθύνεται στα εκατομμύρια των απογοητευμένων ψηφοφόρων της αριστεράς καθώς και στους αγωνιστές των κοινωνικών κινήματων, έτσι ώστε όλοι μαζί να δημιουργήσουν μια νέα αντικαπιταλιστική, φεμινιστική, οικολογική και δημοκρατική δύναμη...

**Τη συνέντευξη πήρε η Φλόβια Ντ'Αντζελι, μέλος της Γραμματείας της Κ.Ε. της Κομμουνιστικής Επανάστασης.*

Η πολλά υποσχόμενη εξέγερση ηγετικών στελεχών του ΚΚΓ

Να επανιδρύσουμε την Αριστερά

«Στη Γαλλία δεν ηττήθηκε μόνο ο Ζοσπέν, δεν ηττήθηκε μόνο η πληθυντική αριστερά. Οι γαλλικές εκλογές έκλεισαν οριστικά την ιστορία της κεντροαριστεράς στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο (...) Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι και οι γαλλικές εκλογές μάς μιλούν για την αναγκαιότητα μιας επανίδρυσης, μιας επανίδρυσης που πρέπει να έχει για αφηγητή την αναζήτηση των αληθινών αιτίων αυτής της ιστορικής ήττας –το επαναλαμβάνουμε– σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο (...) Κάνουν λάθος οι Ιταλοί παρατηρητές όταν εντοπίζουν την αιτία της ήττας του Λιονέλ Ζοσπέν σε αυτό που αποκαλούν κατακερματισμό μέσα από το κατέβασμα των υποψηφιοτήτων των τροσκιστών, των Πρασίνων, του ΚΚΓ. Κάνουν λάθος όταν εξάγουν στη Γαλλία εκείνες τις κριτικές που ήδη στην Ιταλία έχουν αποδειχθεί σχεδόν αβάσιμες. Στη Γαλλία δεν έχουν καμιά απολύτως βάση. Εκεί η πληθυντική αριστερά ήταν ενωμένη και κυβέρνησε, και κατά συνέπεια αυτό που δεν λειτούργησε είναι η πολιτική και προγραμματική της σχέση με την κοινωνία, όχι η διαίρεση της αριστεράς και οι πολλαπλές υποψηφιότητες για την προεδρία. Είναι λοιπόν αυτή η πολιτική και προγραμματική σχέση που πρέπει να ανοικοδομηθεί για να επανιδρυθεί η αριστερά. Στη Γαλλία, όπως και στην Ιταλία και στην Ευρώπη, η επανίδρυση είναι στην ημερήσια διάταξη.

*Απόσπασμα από το κύριο άρθρο του Γ.Γ. της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης Φάουστο Μπερτινότι, που δημοσιεύτηκε στην καθημερινή εφημερίδα της Επανίδρυσης *Liberazione* αμέσως μετά από τον πρώτο γύρο των γαλλικών προεδρικών εκλογών.

Εμφανώς απογοητευμένα από τα αποτελέσματα του Εθνικού Συμβουλίου του ΚΚΓ, που συνήλθε την επαύριο του πρώτου γύρου των εκλογών, και στην οποία η Γ.Γ. Μαρί-Ζωρζ Μπουφέ αρκέστηκε να κάνει ένα πρώτο (δειλό) άνοιγμα στην «εναλλακτική αριστερά», τα πιο δημοφιλή στελέχη του, μεταξύ των οποίων οι Πατρίκ Μπραουζέκ, Πιερ Ζαρκά, Ροζέ Μαρτελί, Λυσιέν Φέβρ και Μαλικά Ζεντιρί, έδωσαν στη δημοσιότητα μια δήλωση με τον εύγλωττο τίτλο «Κάτι πρέπει να συμβεί στο ΚΚ», στο οποίο απαιτούν όχι μόνο την άμεση παραίτηση όλης της κομματικής ηγεσίας, αλλά και τη ριζική αλλαγή της στρατηγικής του κόμματος.

Συγκεκριμένα, αφού καταγγέλλουν «το βάρος ενός μηχανισμού που τείνει να αυτοαναπαράγεται από συνέδριο σε συνέδριο», χαρακτηρίζουν «αποστομωτική» την αποτυχία «της πληθυντικής αριστεράς υπό σοσιαλιστική ηγεμονία» και «φρικαστική» την άνοδο της άκρας δεξιάς, ενώ τονίζουν ότι οι εκλογές ανάδειξαν «ένα νέο χώρο πολιτικού ριζοσπαστισμού» που

εκφράστηκε μέσα από το αποτέλεσμα της επαναστατικής αριστεράς. Διαπιστώνοντας ότι το ΚΚΓ «έμεινε μακριά από τα κινήματα για μια άλλη παγκοσμιοποίηση, από τα κινήματα των χωρίς δικαιώματα, των ανέργων, των επισφαλώς απασχολούμενων» και ότι «δεν εργάστηκε για να συνδεθούν αυτά τα κινήματα με την οικοδόμηση πολιτικών προοπτικών», το μανιφέστο απαιτεί «μια άλλη στρατηγική» για το ΚΚΓ, που θα στοχεύει «στη σύγκλιση όλων εκείνων των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων που θέλουν αληθινές εναλλακτικές λύσεις».

Σε συνεντεύξεις τους στο μεγάλο γαλλικό τύπο, πολλοί από τους υπογράφοντες το αντιπολιτευτικό μανιφέστο, δίνουν προτεραιότητα στη «σύγκλιση με την άκρα αριστερά και τα κοινωνικά κινήματα», ενώ ο βουλευτής και δήμαρχος του (τελευταίου κομμουνιστικού προτύργιου) Σαιν-Ντενί Πατρίκ Μπραουζέκ, που είναι ίσως ο πιο δημοφιλής ηγέτης του ΚΚΓ, διευκρινίζει ότι τον εκφράζει σε μεγάλο βαθμό η πολιτική της LCR. **Γ.Μ.**

■ **Η Άνοδος της Άκρας Δεξιάς και του Νεο-φασισμού στην Ευρώπη: No Pasaran!**

■ **Πόρτο Αλέγκρε: το σημερινό Μπαντούγκ;**

Η Άνοδος της Άκρας Δεξιάς και του Νεο-φασισμού στην Ευρώπη: No Pasaran!

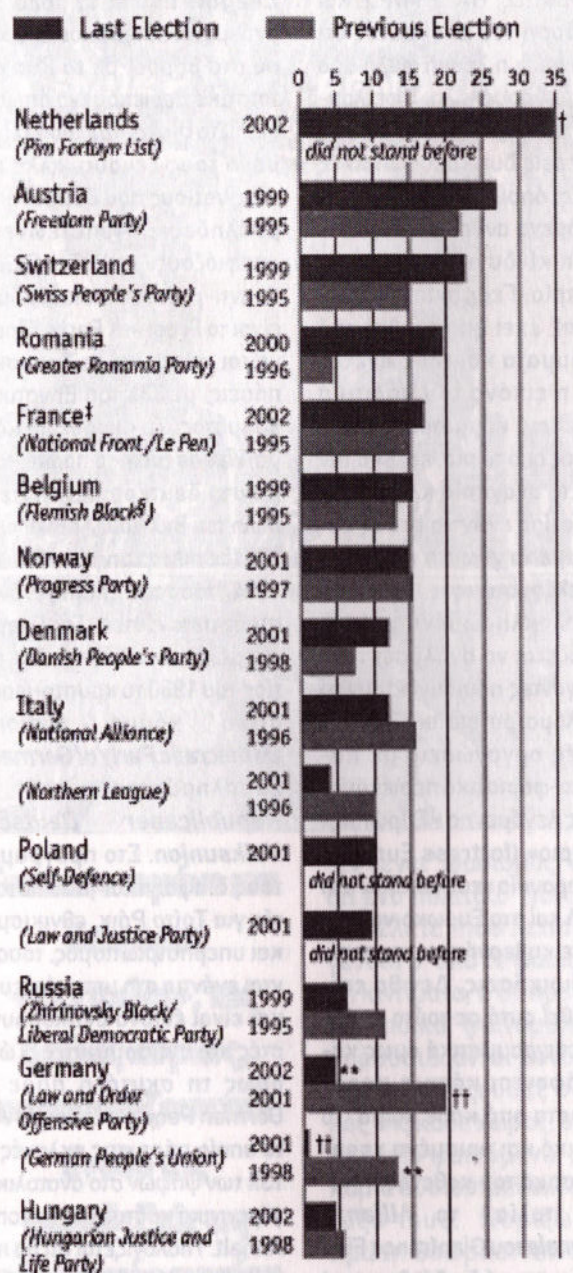
Του Δρα Νίκου Τριμκλινιώτη, Επίκουρου Καθηγητή Intercollege

Έπρεπε να δούμε τον Jean-Marie Le Pen να περνά στο δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών στη Γαλλία και να παίρνει 18% για να αναγνωριστεί από διάφορους «ευρωπαϊστές» ότι έχουμε μια επικίνδυνη άνοδο της ακροδεξιάς στην Ευρώπη. Λες και η έξαρση της νεο-ναζιστικής και ρατσιστικής βίας στην Ευρώπη, η οποία θα έπρεπε να προβληματίσει ακόμα και τους πιο δύσπιστους, δεν στάθηκε επαρκής. Φαίνεται ότι ο «φετιχισμός» της «τυπικής δημοκρατίας» δημιούργησε φαινόμενα «παρωπίδας» για αναλυτές, όπου η ωμή βία κατά των αδυνάτων, των φτωχών και των μειονοτήτων δεν θεωρείται κριτήριο μιας δημοκρατικής πολιτείας, δηλαδή της ουσιαστικής δημοκρατίας. Το φαινόμενο Λεπέν δεν είναι ένα ξεκομμένο και ιδιόζων γαλλικό φαινόμενο. Στην Ευρώπη του σήμερα βιώνουμε μια αισθητή παρουσία διαφόρων ακροδεξιών κομμάτων και ομάδων της, μέρος των οποίων και νεο-φασιστικές ομάδες. Αυτό διαφαίνεται είτε από την αυξητική τάση στα εκλογικά ποσοστά αυτών των καταστάσεων (φαινόμενο όχι καθολικό για όλη την Ευρώπη, αλλά αρκετά ανησυχητικό εκεί που πα-

ρατηρείται), είτε από την έντονη ρατσιστική βία. Απαιτείται επομένως μια νηφάλια εξέταση του φαινομένου αυτού, αν θα αναπτύξουμε τις στρατηγικές εκείνες για την καταπολέμησή του. Ας δούμε, όμως, πιο αναλυτικά -σε ποσοστά- αυτή τη δραματική παρουσία της ακροδεξιάς σε πανευρωπαϊκό επίπεδο: Στη Δανία η συμμαχία ρυμουλκείται από το ακροδεξιό δανέζικο Λαϊκό Κόμμα, το οποίο κέρδισε τις εκλογές τον περασμένο Νοέμβριο στη βάση ενός ρατσιστικού προγράμματος κατά της μετανάστευσης, του πολιτικού ασύλου και των περικοπών της (λιγοστής) βοήθειας προς στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Στην Πορτογαλία ο κυβερνητικός συνασπισμός περιλαμβάνει και το ρατσιστικό Λαϊκό Κόμμα του Paulo Portas. Ενώ στη γειτονική Ισπανία ο Jose Maria Aznar, του οποίου το κόμμα έχει τις καταβολές του σε φρανκοϊκά στοιχεία (από τα οποία απομακρύνθηκε αφού ανέλαβε την εξουσία), ξανακέρδισε τις εκλογές για δεύτερη φορά το Μάρτιο του 2000. Στην Ολλανδία ο έξαλλος ρατσιστής ονόματι Pim Fortuyn φαινόταν να κέρδιζε -μετά την περσινή επι-

τυχία του στις τοπικές εκλογές του Ρότερνταμ- πέραν του 30% στις γενικές εκλογές του επόμενου μήνα, όμως η δολοφονία του τελικά τον εμπόδισε. Στη Νορβηγία το ακροδεξιό Progress Party στηρίζει την κυβέρνηση από τον περασμένο Οκτώβρη. Στην Ιταλία ο ακροδεξιός μεγαλοεπιχειρηματίας των media Silvio Berlusconi κέρδισε τις εκλογές και με τους δύο ακροδεξιούς συμμάχους του, τον Umberto Bossi, αρχηγό του ξενοφοβικού Northern League, και τον Gianfranco Fini, αρχηγό του μετα-φασιστικού National Alliance. Στο Βέλγιο το ακροδεξιό Vlaams Blok έγινε η μεγαλύτερη πολιτική δύναμη στη χώρα τον περασμένο Οκτώβρη του 2000. Στόχος του προγράμματός του είναι να εξοβελίσει όλους τους μη ευρωπαϊούς μετανάστες. Στην Αυστρία το παρα-φασιστικό κόμμα του Χάιντερ έχει έξι υπουργεία στην κυβέρνηση. Ο παρακάτω πίνακας από το Βρετανικό περιοδικό Economist (25/4/2002) δίνει κάποια συγκριτικά στοιχεία για τα εκλογικά αποτελέσματα ακροδεξιών κομμάτων: Είναι φανερό λοιπόν ότι δεν παρατηρείται ανοδική τάση των ποσοστών των ακροδεξιών

Up and down
Far-right parties in Europe, % of vote*

* General election unless stated † Rotterdam city election
‡ Presidential § Percentage of vote in Flanders
** Saxony-Anhalt state †† Hamburg city-state
Sources: Keesling's; Electionworld.org; government statistics

Αυτό που αποκαλούμε «νεο-φασιστικό φαινόμενο» αποτελεί βαθύτερο και περίπλοκο φαινόμενο που αγγίζει την ίδια την πολιτική δόμηση της φιλελεύθερης δημοκρατίας.

κομμάτων στις τελευταίες εκλογές. Από την άλλη, όμως, φαίνεται ότι η παρουσία τους έχει γίνει πιο έντονη -κι ίσως το πιο ανησυχητικό είναι ότι κατάφεραν να «νομιμοποιηθούν» με το να γίνουν μόνιμο φαινόμενο και μέσω της επιρροής τους ή ακόμα και συμμετοχής τους σε κυβερνήσεις. Αυτό που αποκαλούμε «νεο-φασιστικό φαινόμενο» αποτελεί βαθύτερο και περίπλοκο φαινόμενο που αγγίζει την ίδια την πολιτική δόμηση της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Το ίδιο το πολιτικό σύστημα αντιμετωπίζει βαθιά κρίση νομιμοποίησης, πρόκειται για αμφισβήτηση του ίδιου του συστήματος. Το γνωστό ρητό του Μπρεχτ «η σκύλα που γέννησε τον φασισμό δεν πέθανε ακόμα», φαίνεται να ισχύει ακόμα.

Άκρα Δεξιά, Νεοναζισμός και Νεοφασισμός
Θα ήταν λάθος βέβαια να ισοπεδώσουμε όλα τα ακροδεξιό κινήματα ως «φασιστικά», παρόλο που ο όρος «φασίστας» έχει καταντήσει ύβρις και αποτρόπαιο είδος, γι' αυτό και διάφοροι ακροδεξιοί πολλές φορές χαρακτηρίζονται ως τέτοιοι. Σίγουρα υπάρχει ιδεολογική συγγένεια, με την έννοια ότι τα ζητήματα που τίθενται ως ρητορική στον πολιτικό τους λόγο προσομοιάζουν. Για παράδειγμα τάσσονται έντονα κατά της μετανάστευσης και χρησιμοποιούν τις μεταναστευτικές και μειονοτικές ομάδες σαν αποδιονομαζόμενους τράγους για τα κακώς έχοντα της κοινωνίας (ανεργία, εγκληματικότητα, τις ελλείψεις στο κράτος πρόνοιας). Επίσης έχουν αυταρχικό χαρακτήρα και τονίζουν την ανάγκη καταστολής (κυρίως κατά των ξένων), τονίζοντας το «νόμο και την τάξη», αυτό που ο Νίκος Πουλαντζάς ονόμαζε «αυταρχικό κρατισμό» στη περίοδο «παρακμής της δημοκρατίας» (Πουλαντζάς, Ν.,

Το Κράτος, η Εξουσία, Ο Σοσιαλισμός). Όμως αυτές είναι πολιτικές και τακτικές του κάθε ρατσιστή δημογωγού, οι οποίες δεν τον κατάφεραν να «νομιμοποιηθούν» με το να γίνουν μόνιμο φαινόμενο και μέσω της επιρροής τους ή ακόμα και συμμετοχής τους σε κυβερνήσεις. Είναι πολιτικές οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν τη βάση ενός κοινού προγράμματος γιατί οι στάσεις τους συγκλίνουν. Υπάρχει και η γκρίζα ζώνη του «παρα-φασισμού», όπου υπάρχει ένα συνοθύλεμα από ιδεολογικές πηγές ή από σημεία αναφοράς, ορισμένα εκ των οποίων είναι φασιστικά. Ορισμένοι μελετητές ονομάζουν αυτά τα κόμματα απλώς «ξενοφοβικά λαϊκιστικά κόμματα». Το ενδιαφέρον και ταυτόχρονα ανησυχητικό είναι ότι σήμερα υπάρχει μια συμμαχία από διάφορες ακροδεξιές ιδεολογικές αποκλίσεις, οι οποίες όμως συγκλίνουν και συνεργάζονται σε κυβερνητικό επίπεδο. Ο Μπερλουσκόνι είναι ακραίος δεξιός της συντηρητικής παράταξης, όμως μπορεί κάλλιστα να έχει στην κυβέρνησή του (μετα)φασίστες και (παρα)φασίστες. Το πιο ανησυχητικό ίσως είναι ότι υπάρχει ένα ευρύτερο ευνοϊκό κλίμα ρατσιστικής συναίνεσης σε μαζικό-κοινωνικό επίπεδο. Ίσως να πρέπει να μιλούμε για ένα νέο ρατσιστικό «ιστορικό μπλοκ» -παραφράζοντας μια προσφιλή έννοια του Γκράμσι-, δηλαδή μια ευρύτερη κοινωνικο-ταξική και ιδεολογική συμμαχία μεταξύ των μικροαστικών και λούμπεν στοιχείων με αντιδραστικά και λαϊκιστικά στοιχεία της αστικής τάξης. Το φαινόμενο «φασισμός» αποτελείται από *ιδεολογήματα* και πολιτικές πρακτικές που εκφράζουν «συνέχεια» του φασιστικού και ναζιστικού φαινομένου μετά τη συντριβή του το 1945. Δηλαδή εμπεριέχει και το στοιχείο του νέου, γιατί σε ορισμένες μορφές υπάρχει κα-

τατεμαχισμός των διάφορων ομάδων, που αποτελούν τους "σύγχρονους" φασίστες, οι οποίες ανταγωνίζονται μεταξύ τους, πολλές φορές χρησιμοποιώντας βία, για το ποιος είναι ο πιο "γνήσιος" φασίστας. Επομένως υπάρχει μια **πολυμορφία** ακόμα και στο φασιστικό φαινόμενο σήμερα. Ακόμα ένα καινούριο στοιχείο είναι το νέο πολιτικοκοινωνικό σκηνικό το οποίο δεν προσομοιάζει με την Ευρώπη του μεσοπολέμου- οι συνθήκες είναι εντελώς διαφορετικές, υπάρχουν νέα στοιχεία. Αυτό ωθεί και τις ίδιες τις φασιστικές ομάδες σε πόλωση: η μια τάση είναι προς τον "εκσυγχρονισμό", με μια προσπάθεια για εκλεπτισμό (μιλούμε για ιδεολογία και άρθρωση πολιτικού λόγου). Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι αυτό του Gianfranco Fini, αυτόν που ορισμένοι μελετητές ονομάζουν electoral fascism (εκλογικό φασισμό). Η προσπάθεια των φασιστικών ομάδων αυτής της τάσης είναι να έχουν μια πιο αποδεκτή εικόνα για να μπορούν να συμμετάσχουν στην κυβέρνηση. Έτσι το ιταλικό φασιστικό κόμμα από **MSI (Movimento Sociale Italiano)** αλλάζει όνομα για να «εκμοντερνιστεί» σε **Allianza Nazionale (Εθνική Συμμαχία)**. Το ίδιο συμβαίνει και με το ισπανικό φασιστικό κόμμα **FRENTE NACIONAL**, που, στην προσπάθειά του να απομακρυνθεί από το **FRANCOISM** και το **FALANCA** της Ισπανίας, δεν επιτίθεται ενάντια στη φιλελεύθερη δημοκρατία και μιλά για την ανάγκη να σωθεί η Ευρώπη. Η άλλη τάση μπορεί να ονομαστεί «Ο Φασισμός στους δρόμους», που σημαίνει ουσιαστικά εκφυλισμό προς τον εξτρεμισμό και τη βία (π.χ. η νεοναζιστική ομάδα «COMBAT 18», BNP). Ουσιαστικά μιλάμε για φασιστική τρομοκρατία, με επιθέσεις ενά-

ντια στους ξένους, τους μεταναστες, τους πολιτικούς πρόσφυγες, τους Εβραίους και τις μειονότητες, **HATE MALE** και μετάδοση του μηνύματος ότι κινδυνεύει η λευκή φυλή από τους μαύρους κ.λπ. Οφείλουμε να αναφέρουμε εδώ ότι στις τέσσερις δυτικοευρωπαϊκές χώρες, όπου το νεοναζιστικό φαινόμενο ανθεί και έχει πάρει επικίνδυνες διαστάσεις (Αυστρία, Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία), έχει επιτευχθεί από τα κόμματα και τους ηγέτες τους η εικόνα του πολιτικά αποδεκτού κόμματος και ιδεολογίας από τη μια, και από την άλλη το αναγκαίο κλίμα τρομοκρατίας ενάντια στους ξένους, με τα γνωστά εκλογικά αποτελέσματά τους. Μια ολοκληρωμένη μελέτη χρειάζεται να αναλύσει τους παραγόντες που συνθέτουν το πρόβλημα: ρατσιστική βία, πολιτικές οργανώσεις με παρα/νεο-φασιστικό περιεχόμενο της λεγόμενης «Ευρώπης-φρούριο» (fortress Europe), την παρουσία νεοφασιστών στη βουλή και στο Ευρωκοινοβούλιο, σε κυβερνήσεις, σε τοπικές διοικήσεις. Δεν θα επιχειρηθεί αυτό σε τούτο το άρθρο, επιγραμματικά όμως καταγράφονται κάποια παραδείγματα από κάθε χώρα, το ιστορικό και ορισμένα χαρακτηριστικά του καθενός: Στην Ιταλία το **Allianza Nazionale** του Gianfranco Fini. Το κόμμα αυτό διαδέχθηκε απευθείας το "Partito Fasista Repubblicano". Οι σκοποί του είναι να «καθαρίσει» την Ιταλία από τους ξένους που τη «μολύνουν» και να δημιουργήσει μια "νέα Ιταλία", που σημαίνει νέο κράτος, νέα σύνορα, έμφαση στις "ηθικές" αξίες. Στις γενικές εκλογές του 1994 έλαβε 12,7%, ενώ στις Ευρωπαϊκές εκλογές του 1999 έλαβε 12,5%. Αναφέρουμε εδώ μία χαρακτηριστική αναφορά του ηγέτη του κόμματος αυτού: "Ο Μουσολίνι ήταν ο μεγαλύτε-

τος ηγέτης του αιώνα". Στη βόρεια Ιταλία επίσης λειτουργεί και το λεγόμενο **Lombard League**: παίζει το ρόλο του αντι-μεταναστευτικού στοιχείου στο βορρά, με το ίδιο ρατσιστικό περιεχόμενο όπως το MSI. Στο στόχαστρό του έχει όχι μόνο τους ξένους, αλλά και τους νοτίους που θεωρεί «τεμπέληδες», «απατεώνες», «μαφιόζους» κ.τ.λ. Στο Βέλγιο το αντι-μεταναστευτικό κόμμα είναι το Progress Party. Προηγείται, σύμφωνα με δημοσκοπήσεις, με 35% του Εργατικού κόμματος. Το ακροδεξιό κόμμα **Vlaans Blok**, το πρώτο κόμμα στη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του Βελγίου (Antwerp) με 33% (σε σύγκριση με το 28% του 1994), τάσσεται επίσης ενάντια στους μετανάστες. Στη Γερμανία μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980 το κρυπτο-φασιστικό κόμμα **National Democratic Party of Germany**. Συμπληρώνεται από τη **Republicaner Deutsche Volkunion**. Στο πρόγραμμα τους διαφαίνεται μια νοσταλγία για Τρίτο Ράιχ, εθνικισμός και υπερπατριωτισμός, τάσσονται ενάντια στη μετανάστευση και είναι έντονα αντικομμουνιστές και αντισημιτιστές. Τώρα όμως τη σκυτάλη πήρε το German People's Union (DVU), το οποίο πήρε στις εκλογές το 13% των ψήφων στο ανατολικο-γερμανικό κράτος της Saxony-Anhalt. Υπολογίζεται ότι θα πάρει μέχρι 21% στο βόρειοανατολικό κρατίδιο Mecklenberg-Pomerania! Αυτό που εμποδίζει προς το παρόν την άκρα δεξιά της Γερμανίας όσον αφορά την αντιπροσώπευση είναι το όριο του 5% σε πανεθνικό επίπεδο, το οποίο θα της επιτρέψει να πάρει έδρα στη λίστα της επικράτειας. Ένα σημαντικό ζήτημα διαφωνίας ανάμεσα στους μελετητές του φασιστικού φαινομένου εγείρεται γύρω από το ερώτημα αν υπάρχει ένας

«εν γένει» φασισμός, δηλαδή ένα πολιτικό "γονίδιο" - αν θέλετε, που λειτουργεί γενικά σ' όλα τα φασιστοειδή κινήματα, ή αν πρόκειται για "ειδικά" φαινόμενα, που παρουσιάζονται μόνο συνθήκες της κάθε χώρας, σαν sui generis φαινόμενα, χωρίς καμιά ουσιαστική σχέση μεταξύ τους. Νομίζω ότι η πρώτη θεώρηση είναι σαφώς ανώτερη, χωρίς να υποτιμούμε τις ιδιαιτερότητες κάθε περίπτωσης. Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να εξηγήσουμε καλύτερα το φαινόμενο και την ιδιότητά του να **μεταλλάσσεται** και να **επιβιώνει**, μέσα σε **συνθήκες εντελώς διαφορετικές** από αυτές που ιστορικά, και ορισμένες φορές γεωγραφικά, το γέννησαν. Άκρα Δεξιά, Άκρα Αριστερά και το λεγόμενο Κέντρο: Οι θε-

Το κατεστημένο και διάφοροι «κεντρώοι», της Δεξιάς κυρίως, παρουσιάζουν την άνοδο της ακροδεξιάς ως μέρος ενός ενιαίου φαινομένου της επίθεσης δήθεν «των άκρων» κατά της δημοκρατίας, τσουβαλιάζοντας έτσι την «άκρα δεξιά» με την «άκρα Αριστερά».

«εν γένει» φασισμός, δηλαδή ένα πολιτικό "γονίδιο" - αν θέλετε, που λειτουργεί γενικά σ' όλα τα φασιστοειδή κινήματα, ή αν πρόκειται για "ειδικά" φαινόμενα, που παρουσιάζονται μόνο συνθήκες της κάθε χώρας, σαν sui generis φαινόμενα, χωρίς καμιά ουσιαστική σχέση μεταξύ τους. Νομίζω ότι η πρώτη θεώρηση είναι σαφώς ανώτερη, χωρίς να υποτιμούμε τις ιδιαιτερότητες κάθε περίπτωσης. Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να εξηγήσουμε καλύτερα το φαινόμενο και την ιδιότητά του να μεταλλάσσεται και να επιβιώνει, μέσα σε συνθήκες εντελώς διαφορετικές από αυτές που ιστορικά, και ορισμένες φορές γεωγραφικά, το γέννησαν. Άκρα Δεξιά, Άκρα Αριστερά και το λεγόμενο Κέντρο: Οι θε-

«εν γένει» φασισμός, δηλαδή ένα πολιτικό "γονίδιο" - αν θέλετε, που λειτουργεί γενικά σ' όλα τα φασιστοειδή κινήματα, ή αν πρόκειται για "ειδικά" φαινόμενα, που παρουσιάζονται μόνο συνθήκες της κάθε χώρας, σαν sui generis φαινόμενα, χωρίς καμιά ουσιαστική σχέση μεταξύ τους. Νομίζω ότι η πρώτη θεώρηση είναι σαφώς ανώτερη, χωρίς να υποτιμούμε τις ιδιαιτερότητες κάθε περίπτωσης. Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να εξηγήσουμε καλύτερα το φαινόμενο και την ιδιότητά του να μεταλλάσσεται και να επιβιώνει, μέσα σε συνθήκες εντελώς διαφορετικές από αυτές που ιστορικά, και ορισμένες φορές γεωγραφικά, το γέννησαν. Άκρα Δεξιά, Άκρα Αριστερά και το λεγόμενο Κέντρο: Οι θε-

«εν γένει» φασισμός, δηλαδή ένα πολιτικό "γονίδιο" - αν θέλετε, που λειτουργεί γενικά σ' όλα τα φασιστοειδή κινήματα, ή αν πρόκειται για "ειδικά" φαινόμενα, που παρουσιάζονται μόνο συνθήκες της κάθε χώρας, σαν sui generis φαινόμενα, χωρίς καμιά ουσιαστική σχέση μεταξύ τους. Νομίζω ότι η πρώτη θεώρηση είναι σαφώς ανώτερη, χωρίς να υποτιμούμε τις ιδιαιτερότητες κάθε περίπτωσης. Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να εξηγήσουμε καλύτερα το φαινόμενο και την ιδιότητά του να μεταλλάσσεται και να επιβιώνει, μέσα σε συνθήκες εντελώς διαφορετικές από αυτές που ιστορικά, και ορισμένες φορές γεωγραφικά, το γέννησαν. Άκρα Δεξιά, Άκρα Αριστερά και το λεγόμενο Κέντρο: Οι θε-

Ρίζες και δρόμοι του πρωτογενούς Φασισμού), του Όσβαλτ Μόσλεϋ, που από το Εργατικό Κόμμα έγινε βουλευτής σε Συντηρητικό και μετά ηγέτης της Βρετανικής Ένωσης των Φασιστών (βλέπε Ross Bradshaw, *Germany Calling: A Short History of British Fascism*), ή πρόσφατα η στροφή του Γερμανού Χορστ Μάλερ, πρώην ακροαριστερού Μασϊκού στον νεοφασισμό δημιουργούν ίσως ερωτήματα. Η πραγματικότητα είναι ότι οι μετακινήσεις από τον ένα πολιτικό χώρο σε άλλο, πολλές φορές τον αντίθετο, δεν είναι σπάνιο φαινόμενο, αλλά μέρος της ζωής. Καθόλου δεν δείχνουν την ιδεολογική ή άλλη συγγένεια μεταξύ των αμφοτέρων στάσεων: η πολιτική είναι μια ζωντανή κοινωνική λειτουργία σε συνεχή κίνηση.

Αποτελεί όχι μόνο συσκότιση και παραπλάνηση να συνδέεται ή να θεωρείται ότι υπάρχει οποιαδήποτε συγγένεια μεταξύ της λεγόμενης «άκρας Αριστεράς» με την «άκρα Δεξιά», αλλά πολιτικό έγκλημα.

Πρώτον, ουδεμία σχέση υπάρχει μεταξύ των ιδεών της Αριστεράς για κοινωνική αλληλεγγύη, δικαιοσύνη και ισότητα ενάντια στην εξουσία του κεφαλαίου με τα φασιστικά ιδεολογήματα για φυλετική ανωτερότητα και κατωτερότητα και με τις ρατσιστικές ιδέες, όπως αυτές που αναφέρονται σε «εγγενή ροπή φυλών προς το έγκλημα». Επίσης ο διεθνιστικός χαρακτήρας και οι οικουμενικές αξίες της Αριστεράς καμία σχέση ή συγγένεια δεν έχουν με την Ακροδεξιά. Τυχάνει λόγω κυπριακών λόγων οι ακροδεξιοί να είναι πολέμιοι της παγκοσμιοποίησης, γιατί είναι ούλτρα-εθνικιστές, ενώ οι «ακροαριστεροί» γιατί είναι διεθνιστές με ταξικό περιεχόμενο.

Δεύτερον, τα φασιστογενή (και

λοιπά συγγενικά) «κοινωνικά αντι-κινήματα», όπως πολύ εύστοχα χαρακτηρίζει τα ρατσιστικά κόμματα και κινήσεις ο Μισέλ Βιεβόρκα (Wieniorka 1994), δηλαδή κινήσεις αντι-περισπασμού σε κοινωνικά κινήματα με εμμονή σε σημεία αναφοράς όπως η ύπαρξη, η ταυτότητα, η φύση, η «φυλή» και το «περιούσιο έθνος», αποτελούν την άρνηση των κοινωνικών κινήσεων, γιατί καταστρέφουν την έννοια της κοινωνικής αλληλεγγύης και κοινωνικής ταυτότητας. Γι' αυτό και ο κοινωνικός εταίρος ή αντίπαλος μετατρέπεται είτε σε παντοδύναμο μυθικό εχθρό, πανταχού παρών σε συνομιλίες και μυστικές επιβουλές (π.χ. παντού βλέπουν σιωνιστικές συνωμοσίες), που απολυτοποιείται και απομακρύνεται ως το κακό, το διαβολικό, το μοχθηρό. Είτε παίρνει προσιτή μορφή, και επομένως πρέπει να πραγματοποιηθεί και να υποβιβαστεί σε μη άνθρωπο ή ανθρωπόμορφο ον κατώτερης αξίας (π.χ. οι ναζι προσομοιάζαν τους κομμουνιστές, τους Εβραίους, τους τσιγγάνους και τους ομοφυλόφιλους με τρωκτικά τα οποία έπρεπε να εξολοθρευτούν για το καλό του έθνους). Το «κοινό καλό» δεν υπάρχει πλην της φυσικής εξόρυξης ή εξοβελισμού αυτού που αποκαλούν «εχθρό» του έθνους προς την «παλιγγενεσία». Το άπαρχαϊντ ήταν μορφή αποικιοκρατικού φασισμού. Τρίτον, οι θεωρίες της σύγκλισης των άκρων αποπροσανατολίζουν και συσκοτίζουν το γεγονός της ουσιαστικής σύμπτωσης πολλών σημείων ανάμεσα στην παραδοσιακή δεξιά, ιδίως λαϊκιστικού τύπου κόμματα, με την άκρα Δεξιά. Επίσης συσκοτίζουν τη σχέση καπιταλιστικής οικονομίας και φιλελεύθερου κράτους τόσο στην παραγωγή των βαθύτερων κοινωνικών αιτιών και κρίσε-

ων, όσο και στην παραγωγή του ευρύτερου κλίματος ρατσιστικής πόλωσης μέσω των καθημερινών ιδεολογικών καθώς επίσης και δομικών διακρίσεων μέσα στους θεσμούς του κράτους. Το κλίμα επώασης του φαινομένου φασισμός και άκρα Δεξιά είναι ήδη παρόν. Από μια άποψη ο φασισμός και οι άλλες καπιταλιστικές δικτατορίες αποτελούν και «βαλβίδα ασφαλείας», δειωνίζοντας το καπιταλιστικό σύστημα εκμετάλλευσης και καταστρέφοντας την Αριστερά που θέλει το ποιοτικό ξεπέρασμά του στο σοσιαλισμό!

Τέταρτον, υπάρχει έντονα το στοιχείο της αυθαιρεσίας για το τι θεωρεί κάποιος «άκρα Αριστερά». Παλαιότερα τα κομμουνιστικά κόμματα θεωρούνταν «άκρα Αριστερά», όχι όμως σήμερα, στη Γαλλία για παράδειγμα. Οι «Κόκκινοι Χμερ» του Πολ Ποτ στην Καμποτία ήταν «άκρα Αριστερά»: Η άποψη μου είναι όχι, ήταν μάλλον ρατσιστικού τύπου στρεβλή κατάσταση που ουδεμία σχέση είχε με τον διεθνισμό της Αριστεράς. Ό,τι δηλώνει ή αυτο-ορίζεται αυτεπαγγέλτα ο καθένας δεν σημαίνει ότι ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Υπάρχει βέβαια και κάτι ύποπτο και σίγουρα αφύσικο στο να νομιμοποιείται η Δεξιά, της οποίας σκοπός είναι η διατήρηση του στάτους κβο, να ορίζει ποιος είναι Αριστερός και ποιος «ακροαριστερός». Στο κάτω-κάτω ας ξεκαθαρίσει τα πράγματα πρώτα στο δεξιό στρατόπεδο, με την ακροδεξιά.

Τι είναι ακριβώς ο Φασισμός και τι ο Ναζισμός;

Βάση του φαινομένου σε ιδεολογικό επίπεδο είναι η *ιδέα της εθνικής παλιγγενεσίας*, της αναγέννησης και αναδόμησης του έθνους και η έννοια της εθνικής καθαρότητας απαλλαγμένης δήθεν από όλα τα

Αξιζει να αναφέρουμε ότι ιστορικά ο φασισμός επικράτησε, αφού η Αριστερά είχε ήδη πταθεί, χωρίς να χάσει όμως τη μάχη δύναμής της.

στοιχεία εκείνα που την "διαβρώνουν" και που αποτελούν πηγή όλων των κακών της κοινωνίας. Σύμφωνα με τον Νίκο Πουλαντζά το φασιστικό κράτος είναι *ένα καπιταλιστικό κράτος ειδικού ή εξαιρετικού τύπου*, το οποίο εκφράζει την *πολιτική κρίση* στις ταξικές και κοινωνικές του σχέσεις και στην πράξη διατηρεί το καπιταλιστικό σύστημα, καταστρέφοντας το εργατικό κίνημα και την Αριστερά. Πρέπει όμως να διαχωριστεί από «Βοναπαρτικού τύπου» και άλλες μορφές καπιταλιστικής δικτατορίας, αν θέλουμε να είμαστε σε θέση να το κατανοήσουμε (για να το αντιμετωπίσουμε). Βέβαια αυτό το φαινόμενο συμβαίνει κατά την εποχή ιμπεριαλισμού και μονοπωλιακού καπιταλισμού: «Όποιος σιωπά για τον ιμπεριαλισμό πρέπει να παραμείνει σιωπηλός και για το φασισμό», μας λει ο Πουλαντζάς (*Φασισμός και Δικτατορία*,

NLB, Verso, 1974). Αξιζει να αναφέρουμε ότι ιστορικά ο φασισμός επικράτησε, αφού η Αριστερά είχε ήδη πταθεί, χωρίς να χάσει όμως τη μάχη δύναμής της, όπως συνέβηκε στην Ιταλία και τη Γερμανία με τις αποτυχημένες επαναστάσεις της Αριστεράς, κάτι που ο Πουλαντζάς δεν φαίνεται να συνειδητοποιεί.

Τα επιμέρους στοιχεία, τα οποία συνθέτουν τον φασισμό, είναι τα ακόλουθα:

(i) *Το ρατσιστικό στοιχείο* που, στην προσέγγισή του, πρόκειται είτε για καθαρότητα εξ αίματος, είτε για πολιτισμική ή γλωσσική καθαρότητα. Ορισμένες φορές στην προσπάθεια να διαχωρίσουν το φασιστικό από το ναζιστικό φαινόμενο, κάποιοι καταφεύγουν στην υπόδειξη της ειδοποιούς τους διαφοράς: στο μεν ναζισμό υπάρχει έντονα το ρατσιστικό στοιχείο βασισμένο στην καταγωγή εξ αίματος, στοιχείο που

—λένε— δεν υπάρχει στο φασισμό του Μουσολίνι. Αυτό είναι παραπλανητικό γιατί πρόκειται απλά για διαφορετική διαμόρφωση του τι είναι εθνική ομάδα βάσει των ιστορικών, δημογραφικών και κοινωνικών συνθηκών της κάθε χώρας. Στον πόλεμο της Αβησσυνίας ο Μουσολίνι και οι φασίστες ήταν από τους πιο στυγνούς ρατσιστές και δολοφόνους εναντίον των μαύρων. Ο σημερινός ρατσισμός παίρνει και τη μορφή *πολιτιστικού ρατσισμού* ή *νεο-ρατσισμού*, ο οποίος βασίζεται στο ότι η πολιτισμική διαφορετικότητα μεταξύ των «φυλών» είναι τέτοια που καθιστά αδύνατη την ειρηνική συμβίωση. Ο Λεπέν έχει επενδύσει αφάνταστα σε αυτό το μύθο. Μια από τις πασίγνωστες δηλώσεις που αρέσκεται να επαναλαμβάνει είναι: «Υπάρχουν αγεφύρωτες διαφορές μεταξύ των φυλών... υπάρχουν διαφορές στα χρωματοσώματα... απλά υπάρχουν

παρά πολλοί μετανάστες και ποιος ξέρει πόσα παιδιά γεννοβολούν, τα οποία στέλλουν στους δρόμους για να ζητήσουν και να πάρουν από το κράτος προνοίας ...»

(ii) Το αντι-αριστερό/ αντικομμουνιστικό στοιχείο, γιατί θεωρούν ότι η οικουμενικότητα της Αριστεράς και ο διεθνισμός που περιέχει αποτελούν κίνδυνο για την καθαρότητα του έθνους. Γι' αυτό και μετά από επαναστάσεις, όπως στη Γερμανία, την Ιταλία και την Ουγγαρία, οι οποίες ήταν απέτυχαν, αντιμετωπίστηκαν οι φασίστες με ανοχή μέχρι και ενθάρρυνση: η λεγόμενη "λευκή τρομοκρατία" εύκολα μετατράπηκε σε φασιστική τρομοκρατία. Ενώ, για παράδειγμα, τον Χίτλερ πολλοί μεγαλοαστοί και οι τραπεζίτες τον αντιπαθούσαν, γιατί σίγουρα δεν ήταν της τάξης τους, ευχαρίστως ήταν έτοιμοι να τον δεχτούν, να τον ενθαρρύνουν και να τον χρηματοδοτήσουν, φτάνει να εξυπηρετούσε τα συμφέροντά τους και να αφάνιζε τον κομμουνιστικό κίνδυνο. Σήμερα ο αντικομμουνισμός βέβαια παίρνει νέες μορφές, για παράδειγμα παρουσιάζεται ακόμα και ως «σιωνιστική συνωμοσία», γιατί λένε ο Μαρξ ήταν Εβραίος! Επίσης επειδή η Αριστερά βρίσκεται μπροστά στην αντιρατσιστική αγώνα και στην προστασία των μεταναστών (οι οποίοι αποτελούν το νούμερο ένα εχθρό του έθνους) κατηγορούνται οι αριστεροί ως «προδότες» (όπως παλιά κατηγορούνταν ως «πράκτορες» της ΕΣΣΔ).

(iii) Η πολεμοκαπλησία και ο επεκτατισμός, γιατί ακριβώς δίνει την ευκαιρία στον λαϊκισμό των φασιστών να μετατοπίσουν την προσοχή του λαού από τα καθημερινά κοινωνικά προβλήματα και την κοινωνική αδικία στις συγκρούσεις με ξένους δυνάμεις και ξένους δακτυλους.

(iv) Ο αρχηγισμός/ αυταρχισμός και η αυστηρή ιεραρχική δομή. Αναφέρουμε αυτό το ζήτημα γιατί σε περιόδους κρίσης διάφοροι στρέφονται στην ιδέα του «ισχυρού άντρα», ο οποίος θα δώσει δήθεν λύση στα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα της κοινωνίας. Και αναφερόμαστε στην κρίση νομιμοποίησης του δημοκρατικού καθεστώτος, ενός καθεστώτος που νοσεί και έχει διαβρωθεί σε τέτοιο βαθμό που πλέον δεν μπορεί να συγκαλύψει τις αντιφάσεις του. Στην Ελλάδα αυτή η τάση εκφράζεται από αυτούς που νοσταλγούν τη χούντα!

(v) Η φασιστική βία, που συνδέεται με την περιθωριοποιημένη από την πολιτική ζωή λούμπεν ομάδα, η οποία παρασύρει και τμήματα της εργατικής τάξης σε τρομοκρατικές πράξεις, ή καλύτερα θέλει να καταλύσει την εργατική αλληλεγγύη αντικαθιστώντας την με το ρατσισμό. Η δραματική άνοδος της ρατσιστικής βίας από νεο-ναζιστικές οργανώσεις σε βάρος μεταναστών και μειονοτήτων σ' όλη την Ευρώπη πρέπει να μας προβληματίσει όλους.

Κοινωνικές Συνθήκες στη Νέα Ευρώπη και Άνοδος των Φαινομένων στη βάση Εθνοτικών Στοιχείων

Είναι συγκεκριμένες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που εκκολάπτουν τα φαινόμενα αυτά: Η ανεργία, κοινωνικός αποκλεισμός, ο ανταγωνισμός, η ίδια η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού στην ανατολική Ευρώπη και η κρίση των ιδεολογιών. Γενικά οι κοινωνικές αντιξοότητες αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία η ακροδεξιά κτίζει την υπόθεσή της.

Ο **ευρωφασισμός** και ο **ευρωρατσισμός** κάθε άλλο παρά τείνει να σβήσει. Αντίθετα φαίνεται ξεκάθαρα τώρα να υπάρχει και να εξελίσσεται μια ευρω-

παϊκή φασιστική υποκουλτούρα. Τονίζω την λέξη «υποκουλτούρα», γιατί δεν πρόκειται για μια ηγεμονική κουλτούρα, αλλά για μια υποβόσκουσα κατάσταση που φαίνεται δυστυχώς να παραμένει μαζί μας. Αυτή η μειονότητα, ενώ θα ανέμενε κανείς ότι θα αφανιζόταν με το χρόνο ως αντίθετη με τα φαινόμενα της λεγόμενης παγκοσμιοποίησης και πολιτισμικής ενοποίησης, φαίνεται να μεγαλώνει. Βέβαια αυτό έχει κοινωνική και πολιτική εξήγηση, γιατί ακριβώς τα φαινόμενα αυτά αποτελούν όχι αντίθεση με τις παγκόσμιες τάσεις που παρατηρούνται, αλλά εγγενείς αντιφάσεις που οργανικά εκκολάπτονται από τις ίδιες τις τάσεις. Ποιοι είναι αυτοί οι λόγοι ή παράγοντες, που ευνοούν την εξέλιξη αυτής της υποκουλτούρας;

Ο πρώτος παράγοντας είναι **ιστορικό-πολιτικός**: Αποτελεί τη σημερινή μορφή της παράδοσης της ευρωπαϊκής αυτοκρατορίας, δηλαδή εσωτερικήυση του αποικισμού και ιμπεριαλισμού του παρελθόντος. Η παρακμή της ιστορικής αυτοκρατορίας και η παρουσία πληθυσμών από τις πρώην αποικίες, είτε ως προσωρινών εργατών, είτε ως μόνιμων κατοίκων (μετανάστες ή απόγονοι μεταναστών) είναι η συνεχής αναφορά, ή αν θέλετε η συνεχής παρουσία του (ένοχου) παρελθόντος καταλήστευσης, εκμετάλλευσης και καταστολής των αποικιών από τον αποικιοκράτη. Τώρα, με την περιοριστική μεταναστευτική πολιτική και την «Ευρώπη-φρούριο», η αυτοκρατορία στρέφεται προς τα μέσα, «προστατεύοντας» τα σύνορα της. Οι λογής-λογής Λεπέν δεν είναι παρά στρεβλή έκφανση αυτού και του ίδιου φαινομένου.

Ο δεύτερος παράγοντας είναι οι **οξυμένες αντιθέσεις και κρίσεις** δημογραφικού, πολιτικού και οικονομικού χαρακτήρα

στις **λιγότερο οικονομικά αναπτυγμένες χώρες**, που αυξάνουν συνεχώς το **μεταναστευτικό ρεύμα** προς τις πλουσιότερες χώρες. Οι ανακατατάξεις, σαν αποτέλεσμα των δημογραφικών αλλαγών, σ' ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο στο κυνήγι για εργασία και η υπόθαλψη από τους εργοδότες για να πιέσουν τους μισθούς προς τα κάτω δημιουργούν το κλίμα της ρατσιστικής πόλωσης. **Οι οξυμένες οικονομικές και πολιτικές κρίσεις στις πλουσιότερες χώρες** που έχουν ως αποτέλεσμα την **αύξηση της ανεργίας**, τη διεύρυνση του ταξικού χάσματος και τον κοινωνικό αποκλεισμό πολλών οικονομικών και εθνοτικών ομάδων, οι οποίες αναπόφευκτα ωθούνται προς τα άκρα. Η ολοκληρωτική καταστροφή γεωγραφικών περιοχών και των κοινοτήτων που τις αποτελούν ωθεί κυρίως τους νέους σε κρίσεις ταυτότητας και κινήσεις απόγνωσης, εξού και η άνοδος του φαινομένου των SKIN HEADS από λούμπεν στοιχεία. Κύρια ευθύνη για την κατάσταση αυτή έχει η **νεοφιλελεύθερη πολιτική** των κομμάτων της εξουσίας των τελευταίων χρόνων, τα οποία εξυπηρετούν τα συμφέροντα των πολυεθνικών και του διεθνούς χρηματιστικού κεφαλαίου. Την πολιτική αυτή την άρχισαν, ως γνωστό, τα λεγόμενα «γεράκια» της Δεξιάς, η λεγόμενη «Νέα Δεξιά» του Ρέιγκαν και της Θάτσερ. Κι όμως είναι ο προσηλυτισμός των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων στο νεοφιλελευθερισμό που εφάρμοσε εν πολλοίς τις πολιτικές των ιδιωτικοποιήσεων, των απορρυθμίσεων και ευρύτερα τις επιθέσεις κατά των εργατικών κεκτημένων και του κράτους προνοίας. Με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί το αίσθημα της προδοσίας στις εργατικές μάζες έναντι των παραδοσιακών εργατικών κομμάτων, των οποίων οι πολιτικές

Φυσικό αντίβαρο είναι η διεθνιστική αριστερή προσέγγιση ως εναλλακτική λύση, που μπορεί να δώσει απαντήσεις στις ανησυχίες των κοινοτικών και εθνοτικών ομάδων.

οδηγούν στην ανεργία και την καταρράκωση ολόκληρων εργατικών κοινοτήτων (π.χ. στη βόρεια Αγγλία), με αποτέλεσμα την κοινωνική εξάρθρωση της έννοιας της αλληλεγγύης της κοινότητας. Αυτές είναι και οι πιο ευνοϊκές συνθήκες για τη ρητορική των ακροδεξιών κομμάτων: Έτσι, για την ανεργία φταίει ... οι ξένοι!

Τρίτον, η **κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και των καθεστώτων στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης**, που προκάλεσε ένα τεράστιο πολιτικό και ιδεολογικό κενό, πράγμα που συντέλεσε στην όξυνση της οικονομικής κρίσης και στην ώθηση πολλών ομάδων προς τον εξτρεμισμό. Για την ανατολική Ευρώπη η κατάρρευση είχε άμεσο αποτέλεσμα την κοινωνική, οικονομική, πολιτική και ιδεολογική κρίση και εξαθλίωση, ενώ για τη δύση είχε τεράστια ιδεολογική και συμβολική επίδραση πάνω σε εργατικές μάζες και κόμματα.

Τέταρτο, η **δημοκρατική κρίση** που περνούν οι **καπιταλιστικές χώρες** και ο **αυταρχικός και νεοφιλελεύθερος ευρωσυγκεντρωτισμός**, ο οποίος ουσιαστικά πλήττει τη δημοκρατία σε εθνικό επίπεδο, υποσκάπτει το κοινωνικό κράτος με την εισαγωγή του νεοφιλελεύθερου μοντέλου, αυτού από τις Βρυξέλλες. Ο διαχωρισμός με ταξιά της «δημοκρατίας ως διαδικασίας» και της «δημοκρατίας ως καθεστώτος» έχει ιδιαίτερη σημασία. Οι δημοκρατικές διαδικασίες είναι μεν μέρος, σημαντικό μάλιστα, ενός δημοκρατικού καθεστώτος, αλλά παραμένουν απλώς μέρος του όλου. Η λεγόμενη «διαδικαστική δημοκρατία», για να έχει νόημα και να μην λειτουργεί ουσιαστικά ως μηχανισμός αποπλάνησης, νομιμοποίησης και κατάργησης της ουσιαστικής δημοκρατίας, προϋποθέτει τη σε βάθος παρέμ-

βαση στην οργάνωση της κοινωνίας, ουσιαστική συμμετοχή στα κέντρα λήψεων αποφάσεων, πλήρη προστασία των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λπ. Ο Κορνήλιος Καστοριάδης (2000: 287) συνοψίζει ότι η δημοκρατία είναι «το καθεστώς εκείνο που προσπαθεί να πραγματώσει, στο μέτρο του εφικτού, την ατομική και συλλογική αυτονομία, και ταυτόχρονα το κοινό καλό κατά την αντίληψη της συγκεκριμένης κοινότητας». Το παιχνίδι του δικοματισμού στερεί ακριβώς το δικαίωμα επιλογής στον πολίτη. Λίγο-πολύ ο απλός απολιτικός πολίτης, βλέποντας ότι δεν υπάρχει νόημα στη συμμετοχή του στο εκλογικό παιχνίδι όπου «όλοι οι πολιτικοί είναι οι ίδιοι», εγκαταλείπει τη διαδικασία: Αποχή, λευκό κι αδράνεια, λοιπόν, αψηφώντας ολόκληρο το σύστημα.

Τέλος, η **άνοδος φαινομένων πολιτισμικής και εθνοτικής ετερότητας**, τα οποία έρχονται ως αντίδραση στην τάση για παγκοσμιοποίηση, που αντιμετωπίζεται από τις φασιστικές ομάδες αφενός ως ισοπέδωση των εθνοτικών τους ιδιαιτεροτήτων και ταυτοτήτων και αφετέρου ως επιστέγαση της οικονομικής ηγεμονίας των πλουσιότερων χωρών πανω σ' αυτούς. Την αντίδραση αυτή των επηρεαζόμενων κοινωνικών-εθνοτικών ομάδων εκμεταλλεύονται οι διάφορες εθνικιστικές ομάδες που τους ωθούν προς τις ακρότητες.

Η Απάντηση: Ποιος Αντι-φασισμός και ποιος Αντι-ρατσισμός; Φυσικό αντίβαρο είναι η διεθνιστική αριστερή προσέγγιση ως εναλλακτική λύση, που μπορεί να δώσει απαντήσεις στις ανησυχίες των κοινοτικών και εθνοτικών ομάδων με την άρθρωση αυτού του πολιτικού λόγου που βασίζεται στην κοινωνική ισότητα, στην ισότιμη και δίκαιη συμμετοχή των εθνοτικών ομάδων στην εξου-

Πόρτο Αλέγκρε: το σημερινό Μπαντούγκ;

Του Μίκαελ Χαρτ

Από τη μια πλευρά, το συνέδριο, του Μπαντούγκ που έφερε σε επαφή ηγέτες κυρίως από Ασία και Αφρική, αποκάλυψε με δραματικό τρόπο τις φυλετικές διαφορές που η αποικιοκρατία και ο ψυχρός πόλεμος είχαν εγκαταστήσει, μια πραγματικότητα που ο Ρίτσαρντ Ράιτ περιέγραψε ως διαιρεμένη από ένα «παράπετασμα χρώματος». Αντίθετα, το Πόρτο Αλέγκρε ήταν γεγονός κυρίως των λευκών. Υπήρχαν σχετικά λίγοι από την Ασία και την Αφρική και οι φυλετικές διαφορές της Αμερικής ήταν εντυπωσιακά απύσυχες. Αυτό το γεγονός έρχεται σε αντιπαράθεση με δύο ζητήματα, που συνεχώς απασχολούν όσους συμμετείχαν στο Πόρτο Αλέγκρε. Αφ' ενός την περαιτέρω διεθνοποίηση των κινημάτων, τόσο μέσα σε κάθε τοπική κοινωνία, όσο και ανά τον κόσμο. Αφ' ετέρου, το γεγονός ότι, ενώ το Μπαντούγκ καθοδηγήθηκε από ένα μικρό αριθμό πολιτικών ηγετών και αντιπροσώπων (σ.σ. συμμετείχαν ο Τίτο, ο Νεχρού, ο Νάσερ, ο Σουκάρνο κ.ά.), το Πόρτο Αλέγκρε εποικήθηκε από ένα συνωστισμένο πλήθος και ένα δίκτυο κινημάτων. Αυτό το πλήθος των πρωταγωνιστών ήταν η μεγάλη καινοτομία του Παγκόσμιου Κοινωνικού Φόρουμ και κεντρικό σημείο σε ό,τι αφορά τις ελπίδες που γεννά για το μέλλον. Αυτή η ανοικτή συνάντηση ήταν το πιο σημαντικό στοιχείο του Πόρτο Αλέγκρε. Ακόμα κι αν το Φόρουμ είχε τα όριά του σε ό,τι αφορά συγκεκριμένα ζητήματα (π.χ. κοινωνικά και γεωγραφικά), ήταν χωρίς αμφιβολία μια ευκαιρία να διεθνοποιηθεί περαιτέρω ο κύκλος του αγώνα που εκτείνεται από το Σιάτλ στη Γένοβα, και έχει ηλαιοιωθεί από ένα δίκτυο κινημάτων που φτάνουν σε γενικές γραμμές μέχρι το Βόρειο Ατλαντικό. Εξετάζοντας πολλά κοινά θέματα, με τα οποία ασχολούνται και άλλοι, που αμφισβητούν την παρούσα μορφή της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης, ή συγκεκριμένες θεσμικές πολιτικές όπως αυτή του ΔΝΤ, μπορούμε να πούμε ότι τα κινήματα καθ' αυτά έχουν παραμείνει περιορισμένα. Η αναγνώριση της κοινότητας των ζητημάτων είναι το πρώτο βήμα για την επέκταση του δικτύου των κινημάτων, ή για τη σύνδεση του κινήματος με το άλλο. Σ' αυτή την αναγνώριση, πράγματι, οφείλεται πρωτίστως η χαρούμενη, γιορτινή ατμόσφαιρα του Φόρουμ.

Η συνάντηση, ωστόσο, θα έπρεπε να αναδείξει και να εξετάσει όχι μόνο τα κοινά ζητήματα και διεκδικήσεις, αλλά και τις διαφορές που εμπλέκονται (διαφορές υλικών όρων και πολιτικών καταβολών). Τα διαφορετικά κινήματα σε όλο τον κόσμο δεν μπορούν απλώς να συνδεθούν μεταξύ τους όπως είναι, αλλά πρέπει μάλλον να μετασχηματιστούν από τη συνάντηση μέσω κάποιων αμοιβαίων προσαρμογών. Το Φόρουμ παρείχε την ευκαι-

**Αντί να αντιπα-
ραθέσει κανείς το
Παγκόσμιο Κοινωνικό
Φόρουμ του Πόρτο Αλέ-
γκρε στο Παγκόσμιο Οικο-
νομικό Φόρουμ της Νέας Υόρ-
κης, θα ήταν πιο αποκαλυπτικό,
ίσως, να το φανταστεί ως μακρι-
νό απόγονο της ιστορικής διά-
σκεψης του Μπαντούγκ, που έγι-
νε στην Ινδονησία το 1955. Και οι
δύο χαρακτηρίστηκαν ως προσπά-
θειες για να αντιμετωπιστεί η πα-
γκόσμια κυρίαρχη τάξη: Η αποικιο-
κρατία και το καταπιεστικό
δίπολο του ψυχρού πολέμου
στην περίπτωση του Μπα-
ντούγκ, η κυριαρχία της
καπιταλιστικής παγκο-
σμιοποίησης σε αυτή
του Πόρτο
Αλέγκρε.**

σία και εξισορρόπηση στην κατανόηση του πλούτου, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της ορθολογιστικής οικονομικής ανάπτυξης. Ιστορικά η **κρίση της ευρωπαϊκής αριστεράς** και η αδυναμία της να αρθρώσει αυτόν τον πολιτικό λόγο αφήνει ένα κενό που η «φιλελεύθερη» **δημοκρατία αδυνατεί να λύσει**. Κι όμως οι καιροί αλλάζουν με την άθνηση της **κινηματικής αριστεράς** κατά της παγκοσμιοποίησης. Η Αριστερά καλείται σε δράση και σε αυτό τον τομέα. Στη Γένοβα, για παράδειγμα, μέρος των αγώνων ήταν αφιερωμένο κατά του ρατσισμού και στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων των μεταναστών.

Δεν υπάρχει περιθώριο για ολιγωρία πλέον. Αυτοί που αρνούνταν να παραδεχτούν την άνοδο του νεο-φασισμού και της άκρας Δεξιάς ανοίξουν τα μάτια τώρα. Η συσπείρωση της Αριστεράς γύρω από συγκεκριμένες δράσεις και καμπάνιες είναι κάτι περισσότερο από αναγκαία. Όπως επισημαίνει ο κοινωνιολόγος Πιέρ-Αντρέ Ταγκιέφ «ο αληθι-

νός αντίπαλος του λεπενισμού είναι η πολιτική συνείδηση και η κινητοποίηση των πολιτών» (κείμενο που γράφτηκε από το 1995). Επιβάλλεται μια νέα κοινωνική συμμαχία, και τονίζουμε τον κοινωνικό χαρακτήρα της συμμαχίας στη βάση του κοινωνικού φόρουμ, το οποίο να είναι σαφώς τοποθετημένο ενάντια στην ακροδεξιά και τους διάφορους εθνοσωτήρες και νεο-θρησκευτικούς φανταμεταλιστές (π.χ. νεο-ορθόδοξοι, ισλαμιστές και λοιποί ευαγγελιστές), για την αποτελεσματική αναχαίτιση του κύματος ρατσισμού και νεο-φασισμού στην Ευρώπη. Πολύ σωστά ο Μπαλιμπάρ (1984) τονίζει την ανάγκη ενός μαζικού αντι-ρατσιστικού κινήματος, το οποίο να ενθαρρύνει την αυτόνομη οργάνωση των μεταναστών και να κινητοποιεί στη βάση των παραδόσεων αντίστασης ενάντια στην εκμετάλλευση. Η πρόκληση για την Αριστερά και το εργατικό κίνημα είναι να σταθεί αποφασιστικό εμπόδιο στον «κατατεμαχισμό της ταυτότητας της εργατικής τάξης και

της ιδεολογικο-πολιτικής αλληλεγγύης της και στην διολίσθηση μερίδας της εργατικής τάξης και της μικροαστικής τάξης σε ξενοφοβικές αμυντικές ιδεολογίες» (Lloyd 2001: 709).

Σε πανευρωπαϊκό επίπεδο πρέπει να αναζητηθούν εκείνες οι συμμαχίες, οι οποίες θα συντονίσουν τη δράση τους ενάντια στο ξενοφοβικό κλίμα το οποίο δημιουργεί και την εστία επώασης νεοφαστικών και ακροδεξιών «αντι-κινημάτων». Η συμμαχία αυτή θα είναι, αρχικά τουλάχιστον, κατανύκτη προσωρινή και μάλλον σε περιορισμένο πρόγραμμα, αλλά με πολλές προοπτικές για το μέλλον. Αναγκαία προϋπόθεση βέβαια είναι η συμμαχία αυτή να είναι συμμαχία της βάσης, με τοπικές επιτροπές και πρωτοβουλίες για να μην περιορίζεται σε ελιτίστικες ομάδες και ηγετικές κινήσεις εντυπώσεων ή με απλές χειρονομίες καλής θελήσεως. Μαζική κινητοποίηση λοιπόν κατά της ρατσιστικής και φασιστικής λαίλαπας: No pasaran...

Βιβλιογραφία

Bradshaw, R. (1993) *Germany Calling: A Short History of British Fascism*. Mushroom Bookshop, Nottingham.

Γουλιφ, Σ. (1995) *Ο Εθνικισμός στην Ευρώπη*, Θεμέλιο, Αθήνα.

Geddes, A. (1995) "Immigrant and Ethnic Minorities and the EU's 'Democratic Deficit'", *Journal of Common Market Studies*, Vol. 33, No. 2, June.

Griffin, R. (ed.) (1995) *Fascism*. Oxford Readers, Oxford.

Καστοριάδης, Κ. (2000) «Η Δημοκρατία ως διαδικασία και ως καθεστώς». *Η Άνοδος της Ασημαντότητας*. Ύψιλον, Αθήνα, σελ. 261-288.

Lloyd, K. (2001) "Anti-racism, social movements and civil society". Anthias, F. and Lloyd, C. (ed) *Rethinking Anti-racisms, From Theory to Practice*. Routledge, London, σελ. 60-77.

Miles, R. (1989) *Racism*. Routledge, London.

Miles, R. (1993) "The Articulation of Racism and Nationalism: Reflections on European History" in Wrench, J. and Solomos, J. (ed.) *Racism Migration in Western Europe*. Berg, Oxford.

Μπαλιμπάρ, Ε. και Βάλλεστίν, Ι. (1991) *Φυλή, Έθνος, Τάξη, οι Διαφορούμενες Ταυτότητες*, εκδόσεις Ο Πολίτης, Αθήνα.

Πουλιαντζάς, Ν. *Το Κράτος, η Εξουσία, Ο Σοσιαλισμός*, γ' έκδοση, Θεμέλιο.

Πουλιαντζάς, Ν. (1974) *Fascism and Dictatorship (Φασισμός και Δικτατορία)*, NLB, Verso, London.

Πιέρ-Αντρέ Ταγκιέφ (1995) [συλλογικός τόμος] *Comparttre le Front National*. Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία 12.5.02.

Σόιερ, Γκ. (1999) *Σύντροφος Μουσολίνι, Ρίζες και δρόμοι του πρωτογενούς Φασισμού*, Φιλίστωρ, Αθήνα.

Wieviorka, M. (1995) *The Arena of Racism*. Sage, London.

Wieviorka, M. (1994) "Racism in Europe: Unity and Diversity" in Rattansi, A. and Westwood, S.(ed.) *Racism, Modern and Identity*, Polity press, Cambridge.

Είτε κάποιος εργάζεται για να ενισχύσει την κυριαρχία των εθνικών-κρατών σαν άμυνα ενάντια στον έλεγχο του ξένου και του παγκόσμιου κεφαλαίου, είτε προσπαθεί να προωθήσει μια μη εθνική εναλλακτική λύση, το ίδιο παγκόσμια όσο και η σημερινή μορφή της παγκοσμιοποίησης.

ρία σε όσους ήθελαν να αναγνωρίσουν τις διαφορές και να θέσουν τέτοια ερωτήματα, αλλά δεν εξασφάλισε τους όρους για τη διευθέτησή τους. Στην πραγματικότητα το ίδιο το Φόρουμ, με το χαρακτήρα της διασποράς και της περιστής ποιότητας, δημιουργούσε την ευφορία του αισθήματος κοινότητας και εκτόπιζε από το έδαφος του διαφορές και συγκρούσεις που θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν.

Αντικαπιταλισμός και εθνική κυριαρχία
Το Φόρουμ του Πόρτο Αλέγκρε ήταν πολύ χαρούμενο, πολύ πανηγυρικό και χωρίς αρκετή αντιπαράθεση. Η πιο σημαντική πολιτική διαφωνία που το διέτρεξε αφορούσε στο ρόλο της εθνικής κυριαρχίας. Υπάρχουν, πράγματι, δύο βασικές θέσεις ως απάντηση στις σημερινές κυρίαρχες δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης: είτε κάποιος εργάζεται για να ενισχύσει την κυριαρχία των εθνικών-κρατών σαν άμυνα ενάντια στον έλεγχο του ξένου και του παγκόσμιου κεφαλαίου,

είτε προσπαθεί να προωθήσει μια μη εθνική εναλλακτική λύση, το ίδιο παγκόσμια όσο και η σημερινή μορφή της παγκοσμιοποίησης. Η πρώτη θέση θεωρεί το νεοφιλελευθερισμό ως πρωταρχική αναλυτική κατηγορία, και τον αντίπαλο ως μια απεριόριστη, παγκόσμια καπιταλιστική δραστηριότητα που είναι αδύνατο να ελεγχθεί σε επίπεδο κράτους. Η δεύτερη είναι με σαφήνεια ενάντια στο κεφάλαιο καθαυτό, είτε ελέγχεται από το κράτος, είτε όχι. Η πρώτη μπορεί σωστά να ονομαστεί ως θέση «αντιπαγκοσμιοποίησης», στο βαθμό που οι εθνικές κυριαρχίες, ακόμα και αν συνδέονται με τη διεθνιστική αλληλεγγύη, υπηρετούν την υπόθεση του περιορισμού των δυνάμεων και της ρύθμισης της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης. Η εθνική απελευθέρωση παραμένει έτσι ο βασικός στόχος, όπως ήταν και στους παλιούς αντιιμπεριαλιστικούς και αντιιμπεριαλιστικούς αγώνες. Η δεύτερη θέση, αντιθέτως, εναντιώνεται σε όλες τις εθνικές λύσεις και επιδιώκει αντί

αυτών μια δημοκρατική παγκοσμιοποίηση. Η πρώτη θέση ήταν η κυρίαρχη στο Φόρουμ του Πόρτο Αλέγκρε και αυτή καταγράφηκε στον τύπο. Ένας βασικός υπερασπιστής αυτής της θέσης ήταν η ηγεσία του βραζιλιάνικου ΡΤ (Κόμμα Εργατών), που ήταν ο οικοδεσπότης του Φόρουμ, δεδομένου ότι διοικεί την πόλη και την περιφερειακή κυβέρνηση. Η δεύτερη κυρίαρχη φωνή της εθνικής κυριαρχίας ήταν η γαλλική ηγεσία της ΑΤΤΑΚ, που έβαλε τις βάσεις για το Φόρουμ από τις σελίδες της Monde Diplomatique. Η ηγεσία της ΑΤΤΑΚ είναι, με την έννοια αυτή, πολύ κοντά σε πολλούς από τους Γάλλους πολιτικούς (με αξιοσημείωτο τον Ζαν Πιερ Σεβενεμάν) που υποστηρίζουν την ενίσχυση της εθνικής κυριαρχίας ως λύση στα δεινά της σύγχρονης παγκοσμιοποίησης. Αυτές είναι, σε κάθε περίπτωση, οι προσωπικότητες που κυριάρχησαν στην αντιπροσώπευση του Φόρουμ στο εσωτερικό και στον τύπο. Η εναλλακτική θέση για την παγκοσμιοποίηση, της μη κυ-

ριαρχίας, ήταν αντιθέτως μειοψηφική στο Φόρουμ (όχι με ποιοτικούς όρους αλλά από την άποψη της αντιπροσώπευσης). Στην πραγματικότητα, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στο Φόρουμ μπορεί να είχαν αυτή τη μειοψηφική θέση. Πρώτον, τα διάφορα κινήματα που πρωτοστάτησαν στις διαμαρτυρίες από το Σιάτλ στη Γένοβα, είναι γενικά προσανατολισμένα προς μη εθνικές λύσεις. Πράγματι, η συγκεντρωτική δομή της κρατικής κυριαρχίας έρχεται σε αντίθεση με την οριζόντια μορφή δικτύου που έχουν αναπτύξει τα κινήματα αυτά. Δεύτερον, τα αργεντινικά κινήματα, που έχουν ξεπηδήσει ως απάντηση της παρούσας οικονομικής κρίσης και που οργανώνονται σε επίπεδο γειτονιάς και σε συλλεγόμενες εκπροσώπων πόλεων, είναι το ίδιο ανταγωνιστικά σε προτάσεις εθνικής κυριαρχίας. Τα συνθήματά τους καλούν για απαλλαγή όχι μόνο από έναν πολιτικό, αλλά από όλους - que vayan todos (να φύγουν όλοι) : ολόκληρη η τάξη των πολιτικών. Και τέλος, στη βάση των διαφόρων κομμάτων και οργανώσεων που συμμετείχαν στο Φόρουμ, το συναίσθημα είναι πολύ περισσότερο εχθρικό σε προτάσεις εθνικής κυριαρχίας, από ότι στην ηγεσία. Αυτό μπορεί να ισχύει ιδιαίτερα για την ΑΤΤΑΚ, μια υβριδική οργάνωση της οποίας η κεφαλή, ειδικά στη Γαλλία, ανακατεύεται με τους παραδοσιακούς πολιτικούς, ενώ στη βάση της στηρίζεται σταθερά στα κινήματα. Επομένως ο διαχωρισμός μεταξύ της θέσης της εθνικής κυριαρχίας, της αντιπαγκοσμιοποίησης, και αυτής της μη-κυριαρχίας, δεν είναι κατανοητός με γεωγραφικούς όρους. Δεν χαρτογραφεί τις διαφορές μεταξύ Βορρά και Νότου, ή Πρώτου και Τρίτου Κόσμου. Η διαφορά αντιστοιχεί μάλλον σε δύο διαφορετικές μορφές πολιτικής οργάνωσης. Τα πολιτικά κόμ-

ματα και οι κεντρικές εκστρατείες-καμπάνιες γενικά, βρίσκονται στον πόλο της εθνικής κυριαρχίας, ενώ τα νέα κινήματα, που είναι οργανωμένα σε οριζόντια δίκτυα, τείνουν να συγκεντρωθούν στον πόλο της μη-κυριαρχίας. Και επιπλέον, μέσα στις παραδοσιακές και συγκεντρωτικές οργανώσεις η ηγεσία τείνει προς την κυριαρχία, ενώ η βάση όχι. Δεν αποτελεί έκπληξη, ίσως, το ότι αυτοί που βρίσκονται σε θέσεις εξουσίας θα ενδιαφέρονταν περισσότερο για την κρατική κυριαρχία, ενώ αυτοί που εξαιρούνται, λιγότερο. Αυτό βοηθάει να εξηγήσουμε, σε κάθε περίπτωση, πώς η θέση περί εθνικής κυριαρχίας, αντιπαγκοσμιοποίησης, μπόρεσε να κυριαρχήσει στην αντιπροσώπευση του Φόρουμ, παρόλο που η πλειοψηφία των συμμετεχόντων τείνει μάλλον προς την προοπτική μιας μη-εθνικής εναλλακτικής παγκοσμιοποίησης. Σαν μια συγκεκριμένη απεικόνιση αυτής της πολιτικής και ιδεολογικής διαφοράς, μπορεί κάποιος να φανταστεί τις απαντήσεις που θα δίνονταν στην τρέχουσα οικονομική κρίση στην Αργεντινή, ακολουθώντας καθεμιά από αυτές τις θέσεις. Πράγματι, αυτή η κρίση «γέμισε» το Φόρουμ με ένα απειλητικό προαίσθημα μιας αλυσίδας οικονομικών καταστροφών που έρχονται. Η πρώτη θέση θα καταδείκνυε το γεγονός ότι η αργεντινική καταστροφή προκλήθηκε από τις δυνάμεις του παγκόσμιου κεφαλαίου και τις πολιτικές του ΔΝΤ και άλλων υπερεθνικών κέντρων, που υποβαθμίζουν την εθνική κυριαρχία. Η λογική αντίδραση θα ήταν, επομένως, η ενδυνάμωση της εθνικής κυριαρχίας της Αργεντινής (και άλλων εθνικών κρατών) ενάντια στις αποσταθεροποιητικές εξωτερικές δυνάμεις. Η δεύτερη θέση θα αναγνώριζε τις ίδιες αιτίες της κρίσης, αλλά θα επέ-

μενε ότι μια εθνική λύση δεν είναι ούτε δυνατή, ούτε επιθυμητή. Η εναλλακτική λύση στο ρόλο του παγκόσμιου κεφαλαίου και των οργανισμών του θα μπορούσε μόνο να βρεθεί σε ένα εξίσου παγκόσμιο επίπεδο, από ένα παγκόσμιο δημοκρατικό κίνημα. Φυσικά, καμιά από αυτές τις οπτικές δεν παρέχει μια επαρκή συνταγή για μια άμεση λύση της κρίσης, που θα παρέκαμπε τις συνταγές του ΔΝΤ (και δεν είμαι πεισμένος ότι υπάρχει τέτοια λύση). Οι οπτικές αυτές, αντιπροσωπεύουν μάλλον τις διαφορετικές πολιτικές στρατηγικές δράσης, που επιδιώκουν όμως, με το χρόνο, να αναπτύξουν πραγματικές εναλλακτικές λύσεις στην τρέχουσα μορφή της παγκόσμιας εξουσίας.

Κόμματα εναντίον δικτύων

Σε μια προηγούμενη περίοδο θα μπορούσαμε να έχουμε παρακολουθήσει μια παλαιού τύπου ιδεολογική αντιπαράθεση μεταξύ των δύο θέσεων. Η πρώτη θα μπορούσε να κατηγορήσει τη δεύτερη ότι γίνεται παιχνίδι στα χέρια του νεοφιλελευθερισμού, για την υπονόμευση της κρατικής κυριαρχίας και την προετοιμασία του εδάφους για την περαιτέρω παγκοσμιοποίηση. Η πολιτική, θα μπορούσε να συνεχίσει την ίδια πλευρά, μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά μόνο στο πλαίσιο ενός εθνικού κράτους. Η δεύτερη πλευρά, πάλι, θα μπορούσε να απαντήσει ότι τα εθνικά καθεστώτα και άλλες μορφές κυριαρχίας, διεφθαρμένα και καταπιεστικά όπως είναι, αποτελούν εμπόδια στην παγκόσμια δημοκρατία που επιδιώκουμε. Αυτού του είδους η αντιπαράθεση, ωστόσο, δεν θα μπορούσε να γίνει στο Πόρτο Αλέγκρε. Εν μέρει, λόγω της διάσπαρ-

Ομάδες που θεωρούσαμε ότι βρίσκονταν σε αντικειμενική αντιπαράθεση (περιβαλλοντικές οργανώσεις με συνδικάτα, θρησκευτικές οργανώσεις με αναρχικούς) ήταν ξαφνικά ικανές να εργαστούν μαζί στο πλαίσιο ενός πολλαπλού δικτύου.

της φύσης του, που έτεινε να μετατοπίσει τις συγκρούσεις, και εν μέρει επειδή η θέση περί ανεξαρτησίας-κυριαρχίας κατέλαβε τόσο επιτυχώς τις κεντρικές αντιπροσωπεύσεις, ώστε καμιά τέτοια αντιπαράθεση δεν ήταν δυνατή. Αλλά ο σημαντικότερος λόγος για την έλλειψη αντίστοιχης αντιπαράθεσης μπορεί να οφείλεται στις οργανωτικές μορφές που αντιστοιχούν στις δύο θέσεις. Τα παραδοσιακά κόμματα και οι συγκεντρωτικές οργανώσεις έχουν ειδικούς αγορητές που τους αντιπροσωπεύουν και διευθύνουν τις μάχες τους, αλλά κανένας δεν μιλά για ένα δίκτυο. Πώς να συνομιλήσεις με ένα δίκτυο; Τα κινήματα που οργανώνονται μέσα σε δίκτυα ασκούν την επιρροή τους, αλλά δεν προχωρούν μέσω αντιπαράθεσων. Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της οργανωτικής μορφής «τύπου δικτύου» είναι ότι κανένας από τους δύο κόμβους δεν αντιπαράκειται άμεσα με τον άλλο. Παρεμβάλλεται πάντα ένας τρίτος, έπειτα ένας τέταρτος και έπειτα ένας αόριστος αριθμός άλλων κόμ-

βων στον ιστό. Αυτό ήταν ένα από τα χαρακτηριστικά των γεγονότων του Σιάτλ που αδυνατούσαμε να καταλάβουμε: ομάδες που θεωρούσαμε ότι βρίσκονταν σε αντικειμενική αντιπαράθεση (περιβαλλοντικές οργανώσεις με συνδικάτα, θρησκευτικές οργανώσεις με αναρχικούς) ήταν ξαφνικά ικανές να εργαστούν μαζί στο πλαίσιο ενός πολλαπλού δικτύου. Τα κινήματα, για να το δούμε από μια ελαφρώς διαφορετική οπτική γωνία, λειτουργούν όπως μια δημόσια σφαίρα, υπό την έννοια ότι μπορούν να επιτρέψουν την πλήρη έκφραση των διαφορών μέσα στο κοινό πλαίσιο της ανοικτής ανταλλαγής. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι τα δίκτυα είναι παθητικά. Εκτοπίζουν τις αντιπαράθεσεις και στη θέση τους λειτουργεί ένα είδος αλχημείας, ή μάλλον κάτι σαν τις αλλαγές που συμβαίνουν στη θάλασσα, μια πλημμυρίδα κινήσεων μετασχηματίζει τις παραδοσιακές σταθερές θέσεις. Όπως και στο ίδιο το Φόρουμ, η πολλαπλότητα στα κινήματα είναι ασυγκράτητη, υπερβολική και απροσδιόριστη. Είναι

λοιπόν σημαντικό, αφ' ενός, να αναγνωριστούν οι διαφορές που διαιρούν τους ακτιβιστές από τους πολιτικούς που μαζεύονται στο Πόρτο Αλέγκρε. Θα ήταν λάθος, αφ' ετέρου, να προσπαθήσει κανείς να διαβάσει τη διαίρεση αυτή σύμφωνα με το παραδοσιακό πρότυπο της ιδεολογικής σύγκρουσης μεταξύ αντιτιθέμενων πλευρών. Ο πολιτικός αγώνας στην εποχή των κινημάτων-δικτύων δεν λειτουργεί πλέον με τον ίδιο τρόπο. Παρά την εμφανή δύναμη εκείνων που κατέλαβαν την κεντρική σκηνή και μονοπόλησαν τις αντιπροσωπεύσεις στο Φόρουμ, μπορεί τελικά να αποδειχτεί ότι έχασαν τη μάχη.

Ίσως οι αντιπρόσωποι των παραδοσιακών κομμάτων και των συγκεντρωτικών οργανώσεων στο Πόρτο Αλέγκρε να προσομοιάζουν πολύ με τους παλαιούς εθνικούς ηγέτες που μαζεύτηκαν στο Μπαντούγκ (φανταστείτε τον Λούλα του ΡΤ στη θέση του Σουκάρνο ως οικοδεσπότη, και τον Μπερνάρ Κασέν του ΑΤΤΑΓ Γαλλίας στη θέση του Νεχρού, του τιμόμενου φιλοξενούμενου).

Οι ηγέτες μπορούν βεβαίως να σκαρώνουν ψηφίσματα που επιβεβαιώνουν την εθνική κυριαρχία γύρω από ένα τραπέζι διασκέψης, αλλά δεν μπορούν ποτέ να συλλάβουν τη δημοκρατική δύναμη των κινήματων. Τελικά θα σαρωθούν και αυτοί από την πολλαπλότητα, που είναι σε θέση να μετασχηματίζει όλα τα σταθερά και συγκεντρωτικά στοιχεία, μέσα στο τεράστιο πλήθος των κόμβων ενός απροσδιόριστου επεκτεινόμενου δικτύου του.

Δημοσιεύτηκε στο αγγλικό περιοδικό New Left Review, τεύχ. 14, Μάρτιος -Απρίλιος 2002 και στην εφημερίδα «Η εποχή». Μετάφραση από τα αγγλικά: Κατ. Καραμανώλη, Κυρ. Κλοκίτη, Σπ. Ψαρούδας.

α
π
ο

Τ
η

ν
ε
κ
ρ
η

ζ
ω
ν
η

Η Νεκρή Ζώνη της Ιστορίας- Η Ιστορία της Νεκρής Ζώνης

Του Γιάννη Παπαδάκη

«Αντιμετωπίζουμε ο ένας τον άλλο θωρακισμένοι σε ταυτότητες, των οποίων τις ομοιότητες αγνοούμε ή αποκρητύσσουμε, και των οποίων τις διαφορές διαστρεβλώνουμε ή εφευρίσκουμε για να τονίσουμε τη δική μας ανωτερότητα.»

D. Lowenthal

Λέχθηκε κάποτε για τα Βαλκάνια ότι ένα από τα προβλήματα τους είναι ότι παράγουν περισσότερη ιστορία από ό,τι μπορούν να καταναλώσουν. Το θέμα της ιστορίας, και συγκεκριμένα της σχολικής ιστορίας, όπως διδάσκεται στα Βαλκάνια, διαπραγματεύτηκε μια σειρά από σεμινάρια και συνέδρια, τα οποία και συνεχίζονται, που έλαβαν χώρα σε διάφορα κράτη, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου. Τα πρώτα αποτελέσματα αυτών των συνεδρίων συγκεντρώθηκαν στο συλλογικό τόμο «Clio in the Balkans: The Politics of History Education» (Η Κλειώ στα Βαλκάνια: Οι Πολιτικές της Ιστορικής Εκπαίδευσης), υπό την επιμέλεια της Χριστίνας Κουλούρη, έκδοση του Center for Democracy and Reconciliation in Southeast Europe, Θεσσαλονίκη 2002. Το «Κέντρο Για Δημοκρατία και Συμφιλίωση στην Νοτιοανατολική Ευρώπη» ήταν ο βασικός συντελεστής αυτής της προσπάθειας, σε συνεργασία με διάφορους άλλους φορείς. Η εισαγωγή της Κουλούρη ξε-

κινά με το πιο πάνω απόσπασμα του Lowenthal, ενδεικτικό και της γενικότερης προσέγγισης αυτού του πρώτου τόμου που εξετάζει τις περιπτώσεις της πρώην Γιουγκοσλαβίας, πρώην Μακεδονικής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, Ελλάδας, Τουρκίας, Κύπρου, Αλβανίας, Κροατίας, Σλοβενίας και Ρουμανίας. Το κείμενο αυτό διαπραγματεύεται κυρίως το θέμα της ιστορίας όπως διδάσκεται στις δυο πλευρές της Κύπρου, όπου η Νεκρή Ζώνη στο χώρο φαίνεται να επεκτείνεται και στις σχολικές προσεγγίσεις της ιστορίας διαχωρίζοντας τις απόλυτα. Ακόμα και για την ίδια την ιστορία της Νεκρής Ζώνης οι προσεγγίσεις διχάζονται εφόσον η ελληνοκυπριακή πλευρά θεωρεί ότι αυτή γεννήθηκε το 1974, ενώ οι Τουρκοκύπριοι το 1964.

Το πρόβλημα δεν αφορά μόνο το θέμα της ιστορίας της Κύπρου αλλά πηγάζει από τις γενικότερες προσεγγίσεις των δυο πλευρών στην ιστορία. Στα ελληνικά εγχειρίδια, η Οθωμανική Αυτοκρατορία παρουσιάζεται ως «τα 400 χρόνια σκοταβιάς», ως δηλαδή μια σκοτεινή περίοδος καταπίεσης και βαρβαρότητας σε αντίθεση με τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία που εμφανίζεται ως μια πολυεθνική αυτοκρατορία με σημαντικά επιτεύγματα πολιτισμού και ως ένα καθεστώς ελευθερίας. Στα τουρκικά εγχειρίδια το βυζαντινό καθεστώς παρουσιάζεται ως ένα διεφθαρμένο καταπιεστικό πολίτευμα, το οποίο ήρθε να καταλύσει το Οθωμανικό, που αυτό τώρα περιγράφεται ως ένα ανεκτικό και φιλελεύθερο πολίτευμα που έχει να επιδείξει υψηλά επιτεύγματα πολιτισμού. Έτσι για τους Έλληνες οι Τούρκοι εμφανίζονται στην ιστορία ως στυγνοί καταπιεστές, ενώ για τους Τούρκους οι Έλληνες παρουσιάζονται ως οι προνομιούχοι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που όντως ακάριστοι, επαναστάτησαν πρώτοι εναντίον της δίνοντας μάλιστα το κακό παράδειγμα και σε άλλους λαούς. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όσον αφορά αυτό το θέμα, παρουσιάζει το κεφάλαιο της Ανα-

γνωστοπούλου που εξετάζει τις διαχρονικές αλλαγές νοήματος των όρων «τυραννία και δεσποτισμός». Μια προσεκτική ιστορική ανάγνωση δείχνει ότι στο θεοκεντρικό κοσμοείδωλο της οθωμανικής περιόδου, η ορθόδοξη εκκλησία θεωρούσε την κατάλυση του Βυζαντίου από τους Οθωμανούς ως «θέλημα Θεού» και τους Οθωμανούς ως προστάτες και σωτήρες των Ορθοδόξων από τον κίνδυνο των Καθολικών. Όταν δε αργότερα οι Έλληνες που επηρεάστηκαν από το Διαφωτισμό και τη Γαλλική Επανάσταση άρχισαν να εκφράζονται με όρους εθνικής απελευθέρωσης, εννοούσαν απελευθέρωση τόσο από τον οθωμανικό ζυγό και την καταπίεση του Πατριαρχείου. Αντίθετα, το Πατριαρχείο θεωρούσε τις αρχές της Γαλλικής Επανάστασης και τον λόγο περί ελευθερίας ως «ένα σαγηνευτικό σχέδιο του Διαβόλου» που θα οδηγούσε σε χάος και καταστρο-

φή. Ένα κοινό χαρακτηριστικό πολλών εκπαιδευτικών συστημάτων είναι η χρήση χαρτών (όπως επισημαίνει ο Coreaux). Αυτοί συνήθως δείχνουν την ημέτερη αυτοκρατορία στο ζενίθ της γεωγραφικής της εξάπλωσης. Αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής είναι η δημιουργία του συναισθήματος «ιστορικής αδικίας», αφού διάφορες «ιστορικά δικές μας περιοχές τώρα βρέθηκαν σε ξένα χέρια». Διπλό απότοκο ακόμα αυτής της ιστορικής θεώρησης του χώρου είναι η έννοια της «ιστορικής συρρίκνωσης στο παρόν κρατίδιο», όπως και του «ιστορικού επεκτατισμού του Άλλου εις βάρος μας». Η θεματική για τη διδασκαλία της ιστορίας στην Κύπρο ξεκινά με ένα γενικό άρθρο της Canefe που αναφέρεται στα προβλήματα που δημιουργήθηκαν μεταξύ Τουρκοκυπρίων και Τούρκων με την εισροή δια-

φόρων κατηγοριών μεταναστών και εποίκων από την Τουρκία και την καταγραφή μέρους από αυτούς ως Τουρκοκύπριους πολίτες. Ακολουθούν δυο άρθρα για τη σχέση Κύπρου-Τουρκίας και Κύπρου-Ελλάδας όσον αφορά σχολικά εγχειρίδια. Ο Coreaux εστιάζεται στην έννοια της ετερότητας όπως προκύπτει από τα Τουρκικά σχολικά εγχειρίδια ιστορίας, τα οποία χρησιμοποιούν και οι Τουρκοκύπριοι. Αρχικά, εξηγεί ο Coreaux, η ιστορία όπως διαμορφώθηκε τη δεκαετία του 1930 ως αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων του Ataturk ήταν μια ιστορία υπερφίαλη μεν (εφόσον έθετε τους Τούρκους ως τους μοναδικούς εφευρέτες του πολιτισμού), αμυντική δε λόγω της προκατάληψης ενάντια στους Τούρκους που επικρατούσε στην Ευρώπη και τον εκθιασμό του «Ελληνικού θαύματος». Κατοπινά, πιο σύγχρονα εγχειρίδια παρουσιάζ-

ζουν το στερεότυπο του «οπορτουниστή αχάριστου Έλληνα» που δεν έδειξε ίχνος ευγνωμοσύνης για τα προνόμια που του παρείχαν οι Οθωμανοί και επαναστάτησε μόλις η Αυτοκρατορία έδειξε να βρίσκεται σε αδυναμία. Ελάχιστες αναφορές ή συζήτηση υπάρχει για την Κύπρο, αλλά οι χάρτες των βιβλίων παρουσιάζουν την τουρκοκυπριακή πλευρά ως μια ακόμα επαρχία της Τουρκίας.

Η μελέτη του ελληνοκυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος από τον Κουλλαπή καταδεικνύει ότι η ιστορία της Κύπρου εντάσσεται αποκλειστικά στα πλαίσια της ελληνικής ιστορίας. Αυτό έχει τρία αρνητικά συνεπακόλουθα όσον αφορά τους Τουρκοκύπριους. Ως «Τούρκοι» φέρονται να αποτελούν μέρος του «ιστορικού εχθρού» του Ελληνισμού. Συχνά, χρησιμοποιείται ο όρος Κύπριοι ως συνώνυμο του Ελληνοκύπριοι, ως εάν οι Τουρκοκύπριοι να μην ανήκουν στην κατηγορία αυτή. Σε κάποια εγχειρίδια παρουσιάζονται ως «εξισλαμισθέντες Χριστιανοί» ή ως ένα μείγμα. Αυτό, έμμεσα, αποτελεί άρνηση της πολιτικής τους υπόστασης και

ύπαρξης, ως καθορισμένη κοινότητα που δικαιούται να έχει τη δική της πολιτική φωνή και να προβάλλει τα δικά της αιτήματα. (Μια βαθύτερη και πιο λεπτομερής ιστορική ανάλυση του ίδιου θέματος από τον Κουλλαπή δημοσιεύθηκε στο περιοδικό "Σύγχρονα Θέματα", τεύχος 68-69-70, Ιούλιος 1998-Μάρτιος 1999, όπου επισημαίνονται και οι αλλαγές που γίνονται στα ελληνοκυπριακά ιστορικά εγχειρίδια για να ανταποκριθούν σε νέες πολιτικές συνθήκες).

Το άρθρο του Kizilyurek εστιάζεται στα δυο βασικά βιβλία που χρησιμοποιούν οι Τουρκοκύπριοι για την «ιστορία της Κύπρου», το ομώνυμο βιβλίο του Sertter, και το άλλο έργο του ίδιου συγγραφέα με τίτλο «Ιστορία του Αγώνα των Τούρκων της Κύπρου». Πρόκειται για θλιβερά βιβλία όσον αφορά τη μισαλλοδοξία που δύνανται να καλλιεργήσουν στον Τουρκοκύπριο αναγνώστη εφόσον αναφέρονται συνεχώς σε «βαρβαρόπτες Ελληνοκυπρίων» και στον «ένδοξο αγώνα των Τουρκοκυπρίων μαχητών». Αυτή η παρουσίαση του ιστορικού παρελθόντος βρίσκεται στον ακριβή αντίποδα της ελληνοκυ-

πριακής θεώρησης, αφού ο Sertter υποστηρίζει ότι η Κύπρος ιστορικά είναι μέρος της Τουρκίας και ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν έχουν κανένα στοιχείο ελληνικότητας. Όλα αυτά γίνονται με τη χρήση μιας ιδιαίτερα φορτισμένης γλώσσας που βριθεί από χαρακτηρισμούς και μανιχαϊστικά στερεότυπα. Το άρθρο της Yashin έρχεται να συμπληρώσει την ανάλυση του Kizilyurek αναφερόμενη και στην κριτική πρόσληψη των μνημάτων που δίνουν τα τουρκοκυπριακά βιβλία και το τουρκοκυπριακό «Μουσείο Βαρβαρότητας». Η Yashin είναι η μόνη συγγραφέας σε αυτή τη θεματική που διαπραγματεύεται, έστω και σε συντομία, το βασικό ερώτημα κατά πόσον τα μνημάτα που δίνουν τα βιβλία αυτά γίνονται αποδεκτά.

Το σμαράγδι όμως της θεματικής αυτής είναι σίγουρα το συγκριτικό άρθρο του Irgad. Ο συγγραφέας επικεντρώνεται σε συγκεκριμένα γεγονότα που έλαβαν χώρα στις 7-9 Μαρτίου 1964 στην Πάφο, και αναλύει πως αυτά παρουσιάστηκαν από τους Ελληνοκύπριους και τους Τουρκοκύπριους. Ο Irgad είναι σε θέση να δείξει με ακρίβεια πώς και οι δυο πλευρές διαστρέβλωσαν τα γεγονότα αυτά παρουσιάζοντας τα επιλεκτικά με τρόπο που να εμφανίζεται αποκλειστικά ο Άλλος ως ο βίαιος θύτης.

Η περίπτωση της Κύπρου όμως αποτελεί μέρος μιας γενικότερης τάσης, όπου η διδαχή της ιστορίας παρουσιάζεται ως ένας ιδιαίτερα προβληματικός τόπος. «Η λατρεία της μνήμης αλλά και η λήθη οδυνηρών γεγονότων, ο εκθιασμός του κράτους αλλά και η θυματοποίησή του, η προβολή του παρελθόντος στους καθρέφτες του παρόντος και του μέλλοντος είναι κοινά χαρακτηριστικά πολλών Βαλκανικών κρατών». (Κουλούρη σελ. 25) ■

Το Πατριαρχείο θεωρούσε τις αρχές της Γαλλικής Επανάστασης και τον λόγο περί ελευθερίας ως «ένα σαγηνευτικό σχέδιο του Διαβόλου» που θα οδηγούσε σε χάος και καταστροφή.

Το πνεύμα της Εξέγερσης και η «βούληση για Υποταγή»

Του Σάββα Μενοίκου

«Υπάρχει μόνο ένα πράγμα που είναι χειρότερο από την επιθυμία κάποιου να διατάζει, και αυτό είναι η βούληση για υποταγή.»

William Kingdom Clifford

Στην πρωτομαγιάτικη διαδήλωση/συγκέντρωση στη Λεμεσό υπήρχε ένα τραπεζάκι παρέμβασης από τον «Αναρχικό Πυρήνα Κύπρου». Ανάμεσα στα διάφορα κείμενα και εκδόσεις υπήρχε και μια μικρή μπροσούρα που αναφερόταν στα γεγονότα της 18ης Απριλίου έξω από το σπίτι του ισραηλινού πρέσβη. Είναι ένα κείμενο που εκφράζει με γοητευτικό τρόπο το «δίκαιο της οργής» που γεννά την εξέγερση, την ιντιφάδα, σαν στάση ζωής: «Ναι οι αναρχικοί ήταν παρόντες. Και ήταν οργισμένοι και αγανακτισμένοι. Για τις σφαγές τις εκτελέσεις, τον καθημερινό εξευτελισμό της αξιοπρέπειας των αγωνιζόμενων Παλαιστίνων... Ο θυμός και η οργή μας δεν είναι απλώς επιδερμικές τοποθετήσεις, είτε για εξαγορά ψήφων, είτε για προσωπική προβολή, αλλά στάση ζωής...»

Μου έκαμε εντύπωση το γεγονός ότι καμία εφημερίδα δεν το δημοσίευσε – ούτε καν αποσπάσματα. Μέσα στις τόσες σελίδες αερολογίας δεν βρέθηκε λοιπόν ούτε ένας μικρός χώρος να δημοσιευτεί η άποψη μιας πολιτικής ομάδας η οποία έγινε ο στόχος επιθέσεων από την αστυνομία αλλά και από μερίδα των ΜΜΕ; Η σύλληψη μάλιστα ενός μέλους της ομάδας συνοδεύτηκε από τη δαιμονοποίηση που επιφυλάσσουν τα ΜΜΕ, σαν μηχανισμοί αστυνόμευσης, για τους διαφορετικούς: έτσι μια σφαιρα-κειμήλιο θεωρήθηκε «εκρηκτικός μηχανισμός» ενώ ένας δίσκος πανκ μεταμορφώθηκε σε «σατανιστικό στοιχείο». Είναι βέβαια και θέμα επιπέδου αλλά είναι και έκφραση του τρόπου που λειτουργεί η εξουσία σαν κοινωνική σχέση. Σκέφτηκα να δημοσιεύσω στον χώρο αυτής της στίλης τη λογοκρινόμενη ανακοίνωση, αλλά ήρθε μετά και το θέμα με το βιβλίο της ιστορίας για την επαναστατικότητα της ΕΟΚΑ και αποφάσισα να το διευρύνω το θέμα – να «παίξω» με τους δυο κόσμους που είναι πιθανοί για τον άνθρωπο σύμφωνα με τον Κάμου στον «Εξεγερμένο Άνθρωπο»: τον κόσμο του ιερού, της πίστης και

τον κόσμο της εξέγερσης – ένα κόσμο όπου τα ζητήματα και οι απαντήσεις τίθενται με ανθρώπινους όρους, με το τι μπορεί και το τι πρέπει να κάμει ο άνθρωπος.

Ο κόσμος του ιερού είναι ο κόσμος της εξουσίας. Σε αυτόν το κόσμο η πίστη στο ιερό μεταφράζεται σε «βούληση για υποταγή». Υπάρχει μια φωτογραφία που εκφράζει με μοναδική σαφήνεια τη δουλοπρέπεια που συνεπάγεται αυτή «η βούληση για υποταγή». Και είναι και μια καλή εισαγωγή στην κυριακή ιστορία αφού το κεντρικό μας θέμα θα είναι η ιστορική σημασία της ΕΟΚΑ. Η φωτογραφία είναι από την άφιξη της ΕΛΔΥΚ στην Κύπρο το 1959. Ακριβώς δηλαδή μετά την «εξέγερση» του 55-59. Το κεντρικό σημείο της φωτογραφίας είναι ένας γέρος βρακάς ο οποίος γονατίζει μπροστά

στους νεαρούς φαντάρους από την Ελλάδα. Οι γέροι στην Κύπρο δεν γονατίζουν μπροστά σε ανθρώπους. Ιδιαίτερα σε μια πατριαρχική κοινωνία, όπως τότε, ο άντρας-γέρος-παππούς ήταν σύμβολο σεβασμού και εξουσίας. Ο γέρος γονατίζει μόνο μπροστά στο ιερό: το Θεό και τα σύμβολα του, όπως την εικόνα στην εκκλησία. Και θα μπορούσε να πει κάποιος ότι στον φαντασιακό του κόσμο, ο γέρος δεν γονατίζει μπροστά σε 18χρο-νους φαντάρους, αλλά στη μυθική Ελλάδα. Η μυθική Ελλάδα όμως δεν υπήρχε, δεν είχε υπάρξει ποτέ πέρα από «τα ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα». Ιδιαίτερα η Ελλάδα του 1959 ήταν μια πλήρως εξαρτώμενη κοινωνία μετά τη στρατιωτική επέμβαση των δυτικών την περίοδο 1944-49. Ακόμα και αν αυτοί οι νεαροί φαντάρους καταλάβαιναν, έστω και κατά το ελάχιστο, το φαντασιακό κόσμο του γέρου, το μόνο που θα μπορούσαν να νιώσουν ήταν οίκτο για την κατάσταση του – ήταν ένας ιθαγενής που ξέπεσε από «τον κορμό του ελληνισμού» και εκλιπαρούσε σωτηρία γονατιστός. Η εξουσία συνεπάγεται μια σχέση «ανώτερου-κατώτερου» η οποία κτίζεται πάνω σε μια σειρά από αυταπάτες/ψεύτικες αναπαραστάσεις που εμφανίζονται σαν το ιερό, και κάνουν τον κατώτερο να γονατίζει και να υποτάσσεται μόνος του.

Παλιά η εξουσία ήταν θέμα μεταφυσικό λέει ο Κάμου – στον παραδοσιακό κόσμο όπου κυριαρχούσε η θρησκεία δεν υπήρχε χώρος για αμφισβήτηση. Σε εκείνο τον κόσμο το να γονατίζει κάποιος μπροστά σε κάποιον «ανώτερο», που εκπροσωπούσε το ιερό, δεν ήταν ντροπή. Η ιεραρχική σχέση ήταν βαθιά

εμπειρωμένη και η «βούληση για υποταγή» ήταν μέρος ενός κόσμου που αντιλαμβανόταν το σύμπαν σαν μια μεγάλη ιεραρχική κλίμακα με ανώτερους και κατώτερους με βάση τη σχέση τους με το ιερό. Αυτός ο κόσμος πολιτιστικά έχει καταρρεύσει τον 20ο αιώνα. Ζούμε, κατά τον Κάμου, σε ένα «κόσμο χωρίς ιερό» όπου η εξέγερση είναι μέρος της συλλογικής μας ταυτότητας: «Η αλληλεγγύη των ανθρώπων βασίζεται στην εξέγερση και η εξέγερση με τη σειρά της μπορεί να βρει τη δικαιολόγηση της μόνο σε αυτή την αλληλεγγύη». Μετά την κρίση του ιερού, η συγκρότηση της εξουσίας σήμερα γίνεται με μεταμοντέρνα αποσπάσματα και με «ενσωμάτωση» στο θέαμα. Το θέμα που προέκυψε με το απόσπασμα για την ΕΟΚΑ στο βιβλίο ιστορίας για τα λύκεια είναι εκφραστικό 2 πραγμάτων:

το πώς η εξουσία δακάτω λειτουργεί ακόμα σε αρκετούς τομείς «παραδοσιακά» (θέλει δηλαδή το σχολείο, και το μάθημα της ιστορίας στην προκειμένη περίπτωση, να λειτουργεί σαν άσκηση προσευχής και όχι σκέψης) αλλά είναι και αποκαλυπτικό μιας ευρύτερης αντίφασης στη νεότερή μας ιστορία – η υποτιθέμενη στιγμή της «ιστορικής μας εξέγερσης», το 55-59, ήταν ουσιαστικά ένα ημιτελές βήμα το οποίο σηματοδοτούσε περισσότερο μια αναδόμηση παρά μια αμφισβήτηση της εξουσίας. Ας δούμε όμως πρώτα τι λέει το επίμαχο απόσπασμα:

«Την εποχή που ο τρίτος κόσμος συγκλονιζόταν από ριζοσπαστικά αντιποικιακά κινήματα που έδιναν προτεραιότητα όχι μόνο στην εθνική απελευθέρωση αλλά και στην κοινωνική

ΕΓΚΥΡΟ ΑΠΟΚΑΛΕΙ Η ΠΑΝΤΕΙΟΣ ΤΟΝ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΟΚΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Ντροπή και αίσχος

ΕΞΟΡΓΙΣΜΕΝΟΣ Ο ΟΥΡΑΝΙΟΣ
• Τον φρόνος Γεννημένο και Κωνσταντίνου Σαμαρά

Επισημονικών Αναλύσεων
Αποτέλεσμα Συστηματικών Επιστημονικών Αναλύσεων

πρόοδο, στην Κύπρο η ΕΟΚΑ του στρατηγού Γρίβα πρόβαλε έναν κοινωνικά υπερσυντηρητικό εθνικισμό. Το θέμα το ξεκίνησαν και το προώθησαν με το γνωστό ιερό φανατισμό μερικά από τα ΜΜΕ αλλά δεν φάνηκε να τραβά σε σύγκριση με τις υστερίες της δεκαετίας του 90. Έγιναν «παραστάσεις σε χαμηλούς τόνους» προς το ελληνικό υπουργείο παιδείας και ο έλληνας υπουργός υποσχέθηκε να το δει το θέμα. Μετά, το Πάντειο Πανεπιστήμιο έβγαλε ανακοίνωση υποστηρίζοντας το βιβλίο και επικρίνοντας το υπουργείο για την προθυμία του να υποκύψει στην πίεση. Υπάρχουν, νομίζω, δυο θέματα που αλληλοδιασταυρώνονται εδώ. Κατ'αρχήν έχουμε την ημιαποικιακή σχέση: τα σχολικά βιβλία μας τα στέλλουν ακόμα από την Αθήνα. Όσο και να συμφωνώ με το απόσπασμα η ουσία δεν αλλάζει - όταν εισάγεις βιβλία για τα σχολεία σου είσαι στην θέση του ιθαγενή-βρακά που περιμένει γονατιστός την φώτιση από τους πολιτισμένους των Αθηνών. Αυτή βέβαια η διάσταση δεν συζητήθηκε ακριβώς γιατί αυτοί που θέλουν την σχέση εξάρτησης, που προωθούν την «βούληση για υποταγή», είναι αυτοί που φωνάζουν τώρα. Το δεύτερο θέμα έχει να κάνει με την ουσία της φράσης. Η φράση καταγράφει το γεγονός ότι σε σχέση με αλλά κινήματα της περιόδου του τέλους της αποικιοκρατίας (όπως η κινεζική, η κουβανέζικη, η βιετναμέζικη επανάσταση, τα αφρικάνικα και τα αραβικά αντί-ιμπεριαλιστικά κινήματα), η ΕΟΚΑ του 55-59 να μην αμφισβήτησε την αποικιοκρατία αλλά δεν αμφισβήτησε τις κοινωνικές δομές. Και θα έλπιζε κανένας ότι αυτό είναι αυτονόητο. Αν δεν είναι το μόνο που έχει να κάνει κάποιος είναι να ανοίξει μια έκδοξη (όπως αυτή του Σ. Παπαγεωργίου) με κείμενα της ΕΟΚΑ. Αφού ήταν όργανο της δεξιάς και της εκκλησίας η ΕΟΚΑ φυσιολογικά δεν αμφισβητούσε τις ταξικές σχέσεις, τις παραδοσιακές

αντιλήψεις, τη θέση της εκκλησίας - αυτά τα οποία περιλαμβάνονται στον κοινωνιολογικό όρο «κοινωνική πρόοδος». Και για όποιον παρακολουθεί τις επιστημονικές εργασίες για την Κύπρο η θέση στο ελληνικό βιβλίο τείνει πλέον να είναι η καθιερωμένη αλήθεια. Ήδη λ.χ. τα δυο κριτήρια τα οποία αναφέρονται στην επίμαχη φράση [η «εθνική απελευθέρωση» και η «κοινωνική πρόοδος»] χρησιμοποιήθηκαν από τον Μ. Ατταλίδη στην ανάλυση των «κομμάτων στην Κύπρο» επί αγγλοκρατίας, και κατέληξε σε ανάλογα συμπεράσματα από τη δεκαετία του 80. Ο Ρετερ Λοιζος, από μια ανθρωπολογική σκοπιά, κατέληξε επίσης σε ανάλογα συμπεράσματα θεωρώντας την ΕΟΚΑ σαν αντίδραση της εκκλησίας στον εκμοντερνισμό. Αυτό που είναι ενδιαφέρον είναι πως μια μεγάλη μερίδα αυτής της «συντηρητικής αντίδρασης» μεταλλάχτηκε στα πλαίσια του εκμοντερνισμού και της αντιπαράθεσης με την Δύση και βρέθηκε μετά το 1960 σε αντιπαράθεση με τον «υπερσυντηρητικό εθνικισμό» τον οποίο έκφρασε ιδεολογικά ο Γρίβας. Για να κατανοηθεί όμως αυτή η διάσταση (την οποία έκφρασε και η μορφή του Μακάριου) θα πρέπει να γίνει μια ανάλυση της διαλεκτικής σχέσης αριστεράς -δεξιάς αφού η πρώτη έκφρασε την εκμοντερνιστική διάσταση στο αντιαποικιακό κίνημα. Η αργογραφία την οποία έχει επιβάλει η Δεξιά για το 55-59 είναι ουσιαστικά μια «ψεύτικη αναπαράσταση» με στόχο τη νομιμοποίηση της εξουσίας. Η ουσία της δεξιάς ιδεολογίας ιστορικά ήταν και είναι η συντήρηση μιας μορφής ιεραρχίας. Στην Κύπρο αυτή η «συντήρηση της ιεραρχίας» πήρε την μορφή της μετάφρασης του θεϊκού σε κοσμικό. Η «Δευτέρα παρουσία» μετατράπηκε σε «ένωση» και η Ελλάδα έγινε η νέα κοσμική μορφή του θεϊκού. Απέναντι σε αυτό γονάτιζε ο γέρο - βρακάς. Στις αρχές του 20ου αιώνα η εισαγόμενη ιδεολογία του ελληνικού εθνικισμού είχε μέσα της και μία μορφή αντίστασης στη βρετανική αποικιοκρατία αλλά και την παραδοσιακή ελίτ. Όμως γρήγορα ο ενωτισμός έγινε η ιδεολογία της εξουσίας. Ήδη από τη

δεκαετία του 1920 τα κοινωνικά κινήματα των λαϊκών τάξεων τοποθετήθηκαν κριτικά απέναντι του. Ακόμα και στην 20ετία 40-60 όταν η ιδεολογία της ένωσης ήταν το ηγεμονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γίνονταν οι συζητήσεις για το τέλος της αποικιοκρατίας, ο ενωτισμός της δεξιάς και της αριστεράς ήταν διαφορετικοί όπως παρατήρησε ο Ατταλίδης. Ενώ της αριστεράς ήταν γεωπολιτικός, της δεξιάς ήταν μεσσιανικός - αλλά και κτισμένος πάνω σε «ψεύτικες αναπαραστάσεις». Έτσι πίσω από τα «αδιάλλακτα» συνθήματα του στυλ «ένωση και μόνον ένωση», οι ηγέτες της δεξιάς, όπως ο Δέρβης, συνεργάζονται με τους άγγλους και τους παρασημοφορούσαν. Και αυτά δεν είναι μυθικά. Όπως και η αθλιότητα των καπετανάτων της ΕΟΚΑ την περίοδο 1960-62 την οποία κατέγραψε ο Μ. Δρουσιώτης, έτσι και οι δηλώσεις των ηγετών της δεξιάς τη δεκαετία του 40 βρίσκονται στις εφημερίδες της εποχής. Ή μπορεί κάποιος να συμβουλευτεί το βιβλίο ότι Ρ. Κατσιαούνη για τη Διασκεπτική. Και οι μάζες τη δεξιάς δεν παρασύρθηκαν απλά. Στις απεργίες του 48 μια μερίδα της δεξιάς στήριξε τους άγγλους και τους απεργοσπάστες στο όνομα της «ένωσης και της αιώνιας Ελλάδας». Και υπηρέτησαν τους βρετανούς. Ποιοι επάνδρωναν την αστυνομία και τον αποικιακό κρατικό μηχανισμό;

Η ΕΟΚΑ, σε αυτά τα πλαίσια, ήταν και μια εξέγερση ενάντια στην παραδοσιακή ηγεσία της Δεξιάς, αλλά ήταν, και παρέμεινε συνειδητά, μια οργάνωση της παράταξης με την οποία συνεργάζονταν οι αποικιοκράτες και στην οποία (ακριβώς γιατί ήταν φιλοδυτική) θα παρέδιδαν την εξουσία. Και άλλωστε με τον Γρίβα και με αρκετούς από τους «αγωνιστές» του οι δυτικές μυστικές υπηρεσίες θα είχαν πολλές επαφές και μετά. Σε αυτό το πλαίσιο η ΕΟΚΑ ήταν μια στιγμή αναδόμησης της εξουσίας. Για αυτό και η φωτογραφία της δουλοπρέπειας. Για να δούμε τον κόσμο της εξέγερσης θα πρέπει να δούμε τον κόσμο που αρνιόταν να ζει γονατιστός. Στις 22 του Μάη βρέθηκα στην παραλία της Λεμεσού για το διασκορπισμό της τέφρας του Πλουτί Σέρβα στη θάλασσα. Ο Πλουτής ήταν το «παιδί της εργατιάς» (όπως έλεγε και το τραγούδι της εποχής) που εκλέγηκε δήμαρχος, το σύμβολο της ταξικής πάλης της εποχής του σαν ηγέτης των «κομμουνιστών». Καθώς κοιτάζα το στεφάνι με τα κόκκινα γαρύφαλλα να πλέει στην θάλασσα άκουσα κάποιον να λέει ότι ο αρχιεπίσκοπος είπε ότι η άρνηση του Πλουτί να δεχτεί την εκκλησιαστική κηδεαία σήμαινε ότι «δεν θα αναστηθεί». Ο Πλουτής έμεινε ανυπότακτος μέχρι το τέλος - ένα σύμβολο του πνεύματος της εξέγερσης.

Το «Πάντειο» προκαλεί

Υπερασπίζεται το βιβλίο της Ιστορίας Γ' Λυκείου ο Αγώνης της ΕΟΚΑ έναν προϊόν επανηγητικό εθνικισμού
• Κάνει λόγο για εθνικιστική ρητορεία και μοχλοπαλία

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΑΥΡΙΟ

Τάκης Χατζηδημητρίου
Γιατί ζητά απύθευμη αίσθηση. Ποιο μήνυμα στέλνει σε Τάσο Παπαδόπουλο και ΔΗΣΥ

Ελένη Θεοχάρους
Δεν αποκλείεται ο ΔΗΣΥ να κατεβεί με Νίκο Αναστασοβί, Το ΑΚΕΛ δεν θα μπορεί να επιβάλει τον Τάσο.

Μιλτιάδης Εξερτ

Εδώ είναι Κύπρος

■ Κ. Θα κουβεντιάσουμε σήμερα, εξ υποχρέωσης, για την κριτική που μας έκανε στο περασμένο τεύχος ο Σάββας Μενοίκου, ο οποίος λέει περίπου το εξής: με το να υποστηρίζουμε την ένταξη στην Ε.Ε., λέγοντας ότι έχει και πολλά θετικά, διακρινόμαστε και μια αντίληψη, που θέλει την Ε.Ε. να θεωρείται ή να είναι προηγμένη και τον Τρίτο Κόσμο να είναι υπανάπτυκτος. Διαιωνίζει δηλαδή μια αντίληψη, σύμφωνα με την οποία το ώριμο σύστημα είναι το ευρωπαϊκό, δηλαδή το καπιταλιστικό αναπτυγμένο σύστημα και το μη ώριμο είναι ο Τρίτος Κόσμος. Μια αντίληψη ότι ο Τρίτος Κόσμος είναι κατώτερος, ή εμείς οι Κύπριοι είμαστε κατώτεροι και οι Ευρωπαίοι είναι ανώτεροι.

■ Σ. Ορισμένα πράγματα αν δεν τα δούμε με τον τρόπο του ανώτερου ή κατώτερου, αλλά τα βάλουμε πάνω σε μια ζυγαριά, θεωρώ ότι σε πάρα πολλούς τομείς οι κανόνες, οι ιδέες της Ευρώπης υπερισχύουν των δικών μας, με την έννοια ότι είναι αυτοί που θα θέλαμε να έχουμε και στη χώρα μας, αυτοί με τους οποίους ίσως μεγαλώσαμε πολεμώντας για να εφαρμοστούν.

■ Κ. Ποιοι, για παράδειγμα;

■ Σ. Για παράδειγμα το δικαίωμα να είσαι διαφορετικός. Στην Ευρώπη αυτό θεωρείται φυσιολογικό. Αν είσαι δηλαδή μιας άλλης θρησκείας, μιας άλλης ιδεολογίας, μιας άλλης φάτσας δεν θεωρείται περιεργό μέσα στο δρόμο. Στην Κύπρο, παρόλο που υπάρχει η νομοθεσία που δίνει το δικαίωμα της ανεξιθρησκείας, αν δεν είσαι χριστιανός ορθόδοξος, υπάρχει ένα πρόβλημα. Αν να μπορούμε σε μια κοινωνία, σ' αυτό το "κλαμπ των ισχυρών", όπως το χαρακτηρίζει ο Σάββας Μενοίκου, όπου η αντίληψη αυτή είναι αποδεκτή, και αν η δική μας κοινωνία εμποτιστεί μ' αυτή την αντίληψη, τότε εγώ το θεωρώ θετικό.

■ Κ. Διαφωνώ μαζί σου στο πώς έθεσες το θέμα. Στην πραγματικότητα για πάρα πολύ κόσμο στην Ευρώπη μπορεί να θεωρείται περιεργό ή μη αποδεκτό το να είσαι μαύρος. Εκείνο που πρώτα απ' όλα συμβαίνει είναι ότι στα ευρωπαϊκά συντάγματα είναι κατοχυρωμένο το δικαίωμα του μαύρου να είναι μαύρος, παρόλο που εμποδίζεται με διάφορους τρόπους να πάει στην Ευρώπη. Αλλά αφού πάει, έχει μια σειρά συνταγματικά δικαιώματα. Στην Κύπρο είμαστε συνταγματικά πίσω. Και λέω συνειδητά την λέξη πίσω. Για παράδειγμα στο θέμα της ανεξιθρησκείας. Δεν υπάρχει νεκροταφείο να θαφτείς, αν δεν είσαι χριστιανός ορθόδοξος ή έστω μουσουλμάνος. Επίσης στο πιστοποιητικό γεννήσεώς σου γράφει τι θρήσκευμα έχεις. Στο πιστοποιητικό γεννήσεως ενός Ευρωπαίου πολίτη δεν γράφει το θρήσκευμα. Δεν ενδιαφέρει το σύνταγμα τι θρήσκευμα έχεις. Μπορούμε να εντοπίσουμε στην Κύπρο μια σειρά συνταγματικές καθυστερήσεις...

■ Σ. Σίγουρα. Επιπλέον όμως εγώ πιστεύω ότι και οι ίδιες οι κοινωνίες είναι ανεκτικές στη διαφορά. Υπάρχουν κάποια εξτρεμιστικά παραδείγματα σε κάποιες γειτονικές κάποιων χωρών, στις οποίες οι μειονότητες -εθνικές, φυλετικές, κοινωνικές- δεν είναι και τόσο αποδεκτές, αλλά γενικά οποιαδήποτε μειονότητα σε οποιαδήποτε χώρα της Ευρώπης μπορεί να βρει τη γωνιά της, να αισθάνεται άνετα, μπορεί να περπατήσει μέσα στο δρόμο και να μην αισθάνεται τα βλέματα της κοινωνίας πάνω της. Εμάς στην Κύπρο ενοχλεί πολύ και η φάτσα. Κάποτε η ύπαρξη συγκεκριμένου τρόπου ντυσίματος και εμφάνισης σε έβαζε σε μια ομάδα που δεν ήταν αποδεκτή από την υπόλοιπη κοινωνία και έπρεπε να απολογείσαι συνέχεια γι' αυτό, ή να πολεμάς για το δικαίωμά σου να είσαι απλώς μια διαφορετική φάτσα. Δεν πιστεύω ότι αυτό το πράγμα είναι θέμα Ανατολής ή Δύσης. Ούτε τόσο ανάπτυξης -υανάπτυξης. Είναι ίσως η ευρωπαϊκή μια κοινωνία πιο εκπαιδευμένη, πιο μορφωμένη μάλλον.

■ Κ. Ωραία, χρησιμοποιούμε όμως μια σειρά από "πισ". Και πάλιν υποχρεωτικά καταλήγουμε σε κάποιου είδους ιεράρχηση με βάση βέβαια κάποιες αξίες. Εγώ λέω ότι είναι και θέμα Ανατολής -Δύσης, είναι και θέμα ανάπτυξης -υανάπτυξης. Υποθέτω ότι δεν θα μπορέσω να πω ότι δικαιολογείται η ανισότητα γυναικών και αντρών σ' οποιαδή-

ποτε χώρα του Τρίτου Κόσμου, επειδή η χώρα αυτή είναι άλλης θρησκείας, ή είναι υπανάπτυκτη. Ουσιαστικά στο θέμα αυτό της ανισότητας των φύλων παίρνει κάποιος θέση και λέει είμαι με την ισότητα. Η ισότητα των φύλων μπορεί σε άλλες ιστορικές συγκυρίες να δούμε ότι εντοπίστηκε μερικές φορές και σε χώρες του Τρίτου Κόσμου. Έτσι όπως είναι η κατάσταση τώρα, για την οποία ο ιμπεριαλισμός δεν είναι άμοιρος, η Ευρώπη έχει κι αυτή την ευθύνη της, πρέπει σε όλες τις χώρες του Τρίτου Κόσμου να υποστηρίζει κανείς την ισότητα των δύο φύλων. Άρα αυτό το ζήτημα είναι μια αξία και οι ευρωπαϊκές κοινωνίες το έχουν εμπέδωσε. Το εμπέδωσαν διότι τους ευνόησε η οικονομική ανάπτυξη; Ωραία...

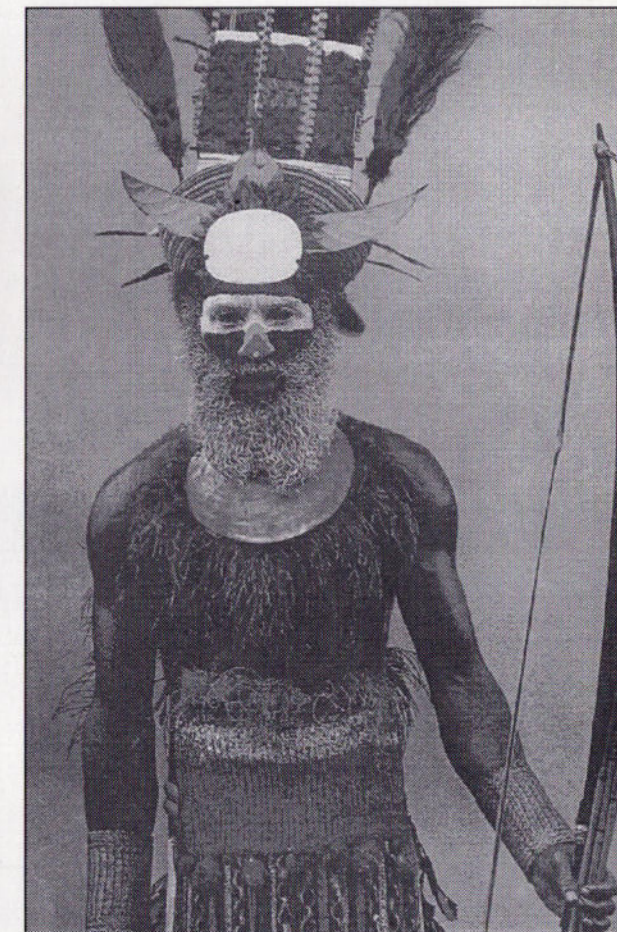
■ Σ. Δεν έχει σημασία πώς έγινε αυτό. Σημασία έχει τι υπάρχει σήμερα και κατά πόσο η σύνδεσή μας με την Ευρώπη θα βοηθήσει την κοινωνία να προχωρήσει μπροστά.

■ Κ. Ο Σάββας Μενοίκου, όμως, λέει ότι έχει μια αξία το να εισάγεις κάποιους νόμους που έχουν τα θετικά τους, αλλά και πάλι δεν μπορείς να νιώθεις και άνετα, διότι θα ήταν προτιμότερο να τα κερδίσεις. Να τα κερδίσει η κοινωνία παρά να τα εισάγει με το ζόρι. Ναι, αυτό θα ήταν προτιμότερο. Εγώ λέω όμως ότι είναι προτιμότερο να τα εισάγεις, παρά να μην τα έχεις καθόλου.

■ Σ. Και το "κερδίζω" όμως είναι σχετικό. Απ' την άλλη υπάρχουν διαφορετικών ειδών εισαγωγές. Δηλαδή η σοσιαλιστική ιδεολογία ήρθε στην Κύπρο με εισαγωγή, με άτομα από το εξωτερικό. Δεν σημαίνει ότι την απορρίπτεις επειδή είναι εισαγόμενη. Ακόμα και στην ίδια την κοινωνία, οι ιδέες ήταν πάντα εισαγωγή από τις πόλεις στα χωριά. Ήταν κάποιες «ενέσεις» που εμποτίζαν και την υπόλοιπη κοινωνία. Αν τώρα η κοινωνία δεν μπορεί να δεχτεί αυτές τις ενέσεις "πρόοδου", τουλάχιστον δημιουργούνται οι προϋποθέσεις κάποια άτομα να μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν αυτό το καινούργιο θεσμικό πλαίσιο, ώστε τα ίδια να νιώθουν άνετα, να μπορούν να λειτουργήσουν σ' αυτή την κοινωνία και ταυτόχρονα, υπάρχοντας μέσα σ' αυτή, να την σπρώχνουν προς την πρόοδο.

■ Κ. Χωρίς να είμαι βέβαιος ότι θέτει το θέμα ο Σάββας Μενοίκου, θα έλεγα το εξής: μαζί με τα καλά, τα οποία εμείς εντοπίσαμε στους νόμους για τα δημοκρατικά δικαιώματα, για τα κοινωνικά κεκτημένα, υπάρχουν και κακά. Θα συμφωνούσα με τον Σάββα Μενοίκου ότι οι χώρες τούτες παίζουν ένα ιμπεριαλιστικό ρόλο μέσα στον κόσμο, ότι απομιζούν τον Τρίτο Κόσμο. Θα έλεγα μάλιστα ότι απομιζούν και την Κύπρο. Η Κύπρος μπαίνει στην Ε.Ε., όχι σαν μέρος των δυνατών αλλά σαν μια φτωχούλα περιφέρεια. Δηλαδή αυτό που ήταν πάντα. Θέλω να πω ότι η Κύπρος δεν κάνει και καμιά πολύ θεαματική κίνηση. Δημιουργείται μια ένωση ευρωπαϊκών χωρών και φυσιολογικά κάποια στιγμή μπαίνει και η Κύπρος. Δεν θα γίνει ιμπεριαλιστική χώρα, χωρίς να είναι όμως και ακριβώς τριτοκοσμική.

■ Σ. Και χωρίς να σημαίνει ότι, αν

δεν έμπαινε η Κύπρος στην Ε.Ε., θα ήταν τριτοκοσμική. Η Κύπρος λειτουργεί ούτως ή άλλως μέσα στο παγκόσμιο σύστημα. Είναι ένας τουριστικός προορισμός για τους Ευρωπαίους, χώρος που κάνουν ξέπλυμα κάποιες εταιρίες. Έχει δηλαδή το ρόλο της στο παγκόσμιο σύστημα και αυτός δεν είναι από την πλευρά των υπανάπτυκτων. Είναι ένας χώρος που βοηθά τις ιμπεριαλιστικές χώρες. Την εποχή της αποικιοκρατίας, για παράδειγμα, που ήταν απλώς ένας χώρος που τον χρησιμοποιούσαν οι Άγγλοι για να ελέγχουν την περιοχή. Και τότε οι Κύπριοι ήταν περίπου υπάλληλοι των Άγγλων.

■ Κ. Και τώρα ακόμη τη χρησιμοποιούν.

■ Σ. Δεν κάνει μια ποιοτική διαφορά η Κύπρος με το να φύγει από τους καταπιεσμένους και να πάει στους καταπιεστές. Ήταν ένας βοηθός των καταπιεστών για πολλά χρόνια και συνεχίζει να είναι και στα χρόνια που έρχονται.

■ Κ. Όμως υπάρχει βέβαια στην Ευρώπη μια Αριστερά. Ένα ζήτημα που διαμορφώνει την θέση μου έναντι της Ε.Ε.. Είναι νομίζω σημαντικό το ότι η κυπριακή Αριστερά θα υποχρεωθεί να κάτσει στο ευρωκοινοβούλιο -αν τα καταφέρει- μαζί με την ευρωπαϊκή Αριστερά, ή ότι η άκρα Αριστερά θα βρεθεί στα ίδια πλαίσια συνύπαρξης με την ευρωπαϊκή Αριστερά. Νομίζω ότι γενικώς θα ωφεληθεί η κυπριακή Αριστερά απ' αυτή τη συγκατοίκηση. Θα μου πεις γιατί δε γίνεται χωρίς την ένταξη... Γίνεται ως ένα βαθμό, αλλά υποχρεωτικά θα ενταθεί, διότι το πολιτικό σύστημα θα γίνει περίπου "ενιαίο".

Fluocaril® Kids

Παιδική οδοντόκρεμα(gel) Fluocaril
για κάθε ηλικία

2-6 χρονών

500 ppm

6-10 χρονών

1500 ppm

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΦΥΛΑΞΗ

Παιδική οδοντόκρεμα(gel) FLUOCARIL :
για καθημερινή συμπλήρωση
φθορίου

sanofi~synthelabo
Odontology and Therapeutic Counselling